

AFET ve ACİL DURUMLARDA KADIN ÇALIŞTAYI

SONUÇ KİTABI

16-17 NİSAN 2016

Yayına Hazırlama: Filiz Ayla - Su Mine Canıklıoğlu

Editör: Ayşe Düzkan

Lektörat: Zeynep Türkmen Sanduvaç/İnsani Yardım Terminolojisi

Tasarım: İdil Türkmen

Bu yayın Sivil Düşün AB Programı Aktivist Desteği kapsamında Avrupa Birliği desteği ile hazırlanmıştır.

Bu yayın içeriğinin sorumluluğu tamamıyla Mavi Kalem Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği'ne aittir ve AB'nin görüşlerini yansıtmamaktadır.

İÇİNDEKİLER

5

GİRİŞ

10

KONUŞMA METİNLERİ

79

ATÖLYE ÇIKTILARI

91

SONUÇ DEĞERLENDİRMELERİ

92

KATILIMCILAR

94

AAD'DA KADIN ÇALIŞTAYI'NA EMEK VERENLER

Afet ve Acil Durumlarda Kadın Çalıştayı 16-17 Nisan

Yardım çalışmalarında cinsiyete göre değil, ihtiyaçların farkında olunması; yardım çalışmalarının organizasyonunda kadınların katılımının da eşitlikte eşit oranında sağlanması, ihtiyaç analizlerinde kadın sorunlarını ve ihtiyaçlarının görünür olması; sonuç olarak AAD çalışmalarında kadın haklarının korunması, desteklenmesi ve toplumsal cinsiyet ayrımcılığı ile bayağına perspektifinin geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Dünyada ve Türkiye'de doğal ve insan kaynaklı afetlerde, kadınların toplumsal cinsiyet eşitliğinden dolayı soruları çifte dezavantajlı grup niteliğine yol açmaktadır. Şişir, tarım, ticaret, zorla evlendirme, sürtünme, seks ticareti, istenmeyen gebelik gibi sorunlarla daha sık ve ağır biçimde karşılaşmaktadırlar. Sorunun çözümüne yönelik olarak,

GİRİŞ

16-17 Nisan 2016 tarihlerinde İstanbul'da Afet ve Acil Durumlarda Kadın Çalıştayı yapıldı.

Çalıştay, Mavi Kalem Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği'nin (Mavi Kalem) uzun zamandır hayata geçirmek istediği çalışmalardan biriydi. 1999 Marmara depreminden sonra kurulan Mavi Kalem Derneği afet ve acil durumlarda insani yardım standartlarını kendine çalışma alanlarından biri olarak seçti. Aynı zamanda kadınlar ve çocuklar da kurumun öncelikli çalışma grupları arasındadır.

Birbiriyle kesişebilen farklı alanlardaki 15 yıllık çalışmamız, her alanın özelliklerinin diğeri ile ilişkilendirilebileceği ve birbirlerini geliştirebileceği biçiminde bakış açımızı geliştirdi. Buradan yola çıkarak afet ve acil durum çalışmaları ile kadın çalışmalarının kesiştiği durumu, kadınların afet ve acil durumlarda artan zarar görebilirliklerini gündeme getirmek istedik. Aynı zamanda bu durumun farkında olmadan yapılan yardım çalışmalarının kadınların ağır hak kayıplarına neden olabileceğine ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğini güçlendirebileceğine dikkat çekmek istedik.

Hem doğal afetlerden hem de insan kaynaklı afetlerden; çatışma ve savaşlardan etkilenen gruplara yönelik çalışan insani yardım kuruluşları ile kadın kuruluşlarının konuyu tartışabileceği bir alan yaratmak istedik.

Çalıştay konuşmacıları, farklı yardım kuruluşlarını ve kadın kuruluşlarını temsil etmelerine rağmen hepsinin kadın olması bizim için önemliydi. Çünkü ilk adım

olarak gördüğümüz bu çalışmada kadın bakış açısının temel olmasını hedefledik.

Dünyada insani yardım çalışmaları son yıllarda, artan biçimde, afetlerden kadınların etkilenme durumlarını gündemlerine almaya başladılar. Elbette bu süreçte de uzun yıllardır toplumsal cinsiyet ve afet kavramları üzerine eğilen kadınların önemli payı var.

Yardım standartları arasında toplumsal cinsiyet eşitliğini önceleyen bakış açısının , farklı grupların farklı zarar görebilirlikleri de göz önüne alınarak yerleştirilmesine yönelik çalışmalar var. Ancak bunların tamamlandığını ve uluslararası standartlar oluşturduğunu söylemek için henüz erken, öneri ve tartışma süreçleri halen devam ediyor.

Farklı çalışmalarda bir araya getirilen bulgular kadınların AAD'da zarar görebilirliğinin 5 başlıkta toplanabileceğini gösteriyor. Bu başlıklar afetler ve çatışmalardan etkilenen kadın gruplarıyla çalışanlar için fark edilmiş, tanımlanmış konulardır:

- Kültürel ve geleneksel etki ya da doğrudan etki diye de ifade edilebiliyor; yetiştirme sürecinde kadınların kazandıkları ve kazanamadıkları beceriler burada rol oynuyor. Örneğin yüzme bilmek, tüm zamanını evde geçirmek, iyi koşmak, ağaca çıkabilmek, kriz durumlarında ne yapılacağına ilişkin kararları erkeklerden beklemek, afet ve acil durum hazırlıklarına doğrudan dahil edilmemek.

- Enfeksiyonlar, özellikle de genital bölge ve idrar yolu enfeksiyonları; uygun hijyenik koşullarda ve mahremiyetlerini koruyacak, aydınlatma ile güvenliğin sağlandığı tuvaletlere hızla erişememek; yeterli temiz su kaynaklarının olamaması ve ailede temizlik işlerinin kadınlar tarafından yapılması nedeniyle suyla daha sık ilişkide olmak, adet kanaması zamanında uygun hijyeni sağlayamamak, özbakım için temiz suya erişimin güçlüğü.
- Doğurganlık ile ilgili durumlardaki risklerin artması ve yeni risklerin eklenmesi; Gebelik, doğum, lohusalık ve emzirme dönemleri ile istenmeyen gebelikler, gebelikten korunma ve gebelik sonlandırma olanaklarının olup olmaması kadına ait riskleri arttırmaktadır. Üreme sağlığı hizmetlerinin ulaşılabilir olmaktan çıkması bazen de afet sonrası öncelikli sağlık hizmetleri arasında sokulmaması; örneğin doğum hizmetleri verilirken gebelik sonlandırma ya da doğum kontrolü hizmetlerinin verilmemesi riskleri artırmaktadır.
- Kadına yönelik şiddet ve cinsel şiddet artışı; bu konu olağan zamanlarda dahi korunma ve destek sistemlerinin çok zor işlediği, saptanmasının ve kadının ya da kız çocuğunun korumaya alınmasının

zor olduğu bir konu iken sistemlerin dağıldığı durumlarda müdahalenin daha zorlaştığı bir konu haline gelmektedir. Aynı zamanda afetlerin neden olduğu toplumsal travmalar, olağan zamanlarda kısmen de olsa koruyucu - ve engelleyici olabilen sosyal normların parçalanması şiddetin ve cinsel şiddetin artmasına da yol açmaktadır. Bunun bir parçası olarak, zorla evlendirilme, para karşılığı evlendirilme, küçük yaşta evlendirilme, aile içi istismar kadınlara yönelik artan risklerdir.

- Kadın ticareti ile fuhuşa ve köleliğe sürüklenme; tüm sistemlerin dağıldığı afet ve acil durumlarda ailelerin kaybı ile yalnız kalan kadınlar için bu risk daha yüksek olmaktadır. Bu konuda araştırma sonuçlarından ziyade yardım kuruluşlarının gözlemleri bize bilgi vermektedir. Dünyada özellikle çatışma bölgelerindeki kadınlar bu riskle yüksek oranda karşılaşmaktadır. Kız çocukları ve erkek çocukları da insan ticaretinden etkilenmektedir.

Türkiye'de kadın kuruluşları 1999 depreminden itibaren afetten etkilenen kadın nüfusa yönelik, destekleyici ve güçlendirici çalışmalar yürütüyor. Şimdilerde ise Suriyeli mülteci kadınlara yönelik çalışmalar sürüyor. Bu, insani yardım kuruluşlarının ve

kamu kurumlarının da çalışma alanı.

Yukarıda saydığımız başlıklar ancak disiplinler arası hazırlık ve işbirliği ile çözülebilecek ya da en azından azaltılabilecek konulardır. Bu nedenle kadın kuruluşları ile yardım kuruluşları ve kamu kurumlarının işbirliği çok önemlidir.

Çalıştayın ilk bölümünde farklı kuruluşlardan temsilciler, insani yardım standartları açısından kadın politikaları; insani yardım çalışmalarında cinsiyet temelli şiddet ve istismar; Marmara, Van depremlerinde ve Suriyeli sığınmacılar kapsamında kadın temelli şiddet, istismar ve kapasite geliştirme çalışmaları; AAD'da erkeklerin durumu ve erkeklere yönelik çalışmaların kapsamı, AAD sağlık hizmetlerinde

Toplumsal cinsiyet kadın ve erkek olmak ile bağlantılı olan sosyal özellikler ve fırsatları ve kadınlar ve erkekler ve kızlar ve erkek çocukları arasındaki ilişkileri ifade eder. Bu özellikler, fırsatlar ve ilişkiler sosyal olarak inşa edilir, öğrenilir ve zaman içerisinde değişebilir.

Cins ise biyoloji tarafından belirlenen şekilde kadın ve erkek arasındaki fiziksel farkları ifade etmektedir.

Cinsiyet eşitliği kadın ve erkeğin eşit statüye, koşullara ve sorumluluklara sahip oldukları ve de kendi insan haklarını eksiksiz yaşayabilecekleri ve sonuçlarından eşit olarak faydalanabilecekleri durumu ifade eder. Cinsiyet eşitliği sosyal ilişkilerde eşitliği ve kaynaklara kadın ve erkeğin eşit kontrol ve erişiminin olmasını kapsar.

ATÖLYE BAŞLIKLARI:

1. AAD'da kadın politikası, yardım çalışanlarının özellikleri ve öncelikleri,
2. AAD'da kadın sağlık hizmetlerinin temel sağlık hakları dikkate alınarak düzenlenmesi,
3. AAD'da kadın ve kız çocukların zorla evlendirilmeleri, çocuk yaşta evlilikler ve insan ticareti durumlarına karşı koyma
4. AAD'da kadınlara yönelik artan taciz, şiddet ve alınan/alınabilecek önlemler,
5. AAD'da kadınların toplumsal iş bölümünün neden olduğu zarar görümlerini,
6. AAD'da kadınların ve kız çocuklarının zarar görümlerini, toplumsal duyarlılığın artırılması ve erkeklere yönelik çalışmalar.

kadın yaklaşımı gibi konularda görüş, deneyim ve önerilerini paylaştılar.

Çalıştayda tüm başlıkları kapsamak amacıyla 6 atölye gerçekleştirildi. Atölyelerde World Cafe yöntemi uygulandı, böylece tüm katılımcıların her başlıkta katkı yapması sağlandı.

Atölye çalışmaları, katılımcılara sorunun pek çok paydaşının olduğunu ve çözümün de işbirlikleri ile olabileceğine işaret etmesi bakımından önemliydi. Konuşma metinleri öncesinde, konuyla ilgili en temel kavramları vermek isteriz. Bunlar, toplumsal cinsiyet, cins, cinsiyet eşitliği ve toplumsal cinsiyet siyaseti.

Toplumsal cinsiyet siyaseti bir kurumun politika ve aktivitelerinde toplumsal cinsiyet temelinde kapasite ve hesap sorulabilirliğin yer almasıdır. Söz konusu politika ve aktiviteler politika ve program geliştirme ve uygulama, savunuculuk, organizasyonel kültür ve kaynak dağıtımını da kapsar. Bu anlamda toplumsal cinsiyet çalışmaları ise, köklü bir organizasyonel dönüşüme katkıda bulunarak, cinsiyet eşitliğinin sağlanmasını ve kadın haklarının ilerlemesini hedefleyen bir stratejik anlayışa dayanır.

KONUŞMACILAR

16 Nisan

Zeynep Türkmen Sanduvaç

Mavi Kalem Derneği

İnsani yardım standartları açısından kadın politikaları

Gamze Karadağ Koç

Mavi Kalem Derneği

AAD'da taciz, Şiddet, istismar ve çalışanlardan beklenenler

Tuğba Kıratlı Spriewald

International Medical Corps

İnsani yardım çalışmalarında cinsiyet odaklı Şiddet

Tiraje Zeynep Yüregir

Psikolog

Marmara depremi ve kadınlara yönelik Şiddet taciz örnekleri

Gülçin Özbey

Sınır Tanımayan Kadınlar - Göçmen Kadınlarla Dayanışma Ağı

Mülteci kadınlarla çalışma örnekleri ve cinsiyet temelli sorunlar

Zozan Özgökçe

Van Kadın Derneği

Van depremi ve kadın çalışmaları, sorunlar

Konuşma metinleri konuşmacının kendi görüşlerini yansıtmaktadır. Burada yer almaları Mavi Kalem Derneği ve diğer konuşmacı ve katılımcıların bu görüşlerin hepsini benimsediği anlamına gelmez.

KONUŞMACILAR

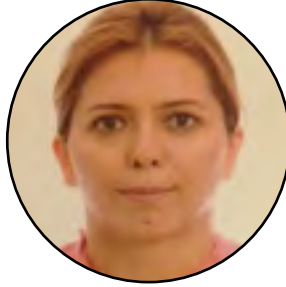
17 Nisan

Sema Genel Karaosmanoğlu

Hayata Destek Derneği

İnsani yardım çalışmalarında
cinsiyet politikaları

Süheyla Ağkoç

Türk Tabipler Birliği

Olağan dışı durumlarda sağlık
hizmetlerinde kadın yaklaşımı

Nuran Farina

Afet ve Acil Durum Müdahale Uzmanı

İnsani yardım çalışmalarından bakış:
Urfa/Suriyeli mülteciler kadınlar ve
sorunlar

Özgül Kapdan

Kadınlarla Dayanışma Vakfı-
KADAV

Bu günün afetleri ve toplumsal
cinsiyet eşitliği

Ayşe Sargın

Feminist Araştırmacı
Afet ve Erkeklik

Gizem Demirci Al Kadah

Sığınmacı ve Göçmenlerle
Dayanışma Derneği

Suriyeli mülteci kadınlar; haklar
ve sahada karşılaşılan sorunlar

Tuğba Kıratlı Spriewald, Sema Genel Karaosmanoğlu ve Gizem Demirci Al Kadah, konuşma metinlerini yoğunlukları nedeniyle iletemediklerinden bunlar sonuç kitapçığında yer alamadı.

ZEYNEP TÜRKMEN SANDUVAÇ
MAVİ KALEM DERNEĞİ

**İNSANİ YARDIM STANDARTLARI AÇISINDAN KADIN
POLİTİKALARI OLUŞTURMA**

İNSANİ YARDIM STANDARTLARI AÇISINDAN KADIN POLİTİKALARI OLUŞTURMA

Merhaba,

Bu sunumda afet ve acil durumlarda insani yardım standartları açısından kadın politikaları oluşturma başlığı altında insani yardımda toplumsal cinsiyet standartları üzerinde duracağım.

Afetlerde kadınlar, erkekler, kız çocukları ve erkek çocukları farklı şekillerde etkilenmektedir; sosyal ve biyolojik farklılıkların karşılıklı etkileşimi ve kültürel normlar buna neden olmaktadır.

İnsani yardımın eşit, etkin ve verimli şekilde yürütülebilmesini desteklemek amacıyla toplumsal cinsiyet standartlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Aslında, zaman içinde farklı insani yardım sektörleri ile ilgili olarak insani yardım kuruluşlarınca kabul edilmiş farklı 'standart' setleri oluşturulmuştur. Standartlar bağlayıcı olmamakla birlikte etik yaklaşım olarak önemlidir ve rehberlik sağlarlar.

İnsani yardım çalışanları arasında ortak ilkeler oluşturulması ve koordineli çalışmanın güçlendirilmesi açısından önemlidir. İnsani yardım programlarının kalitesinin ve afetten etkilenen insanlar üzerindeki etkisinin artırılması için yol haritası niteliğindedir. İnsani yardım alanında hesap verebilirlik mekanizmasının geliştirilmesine altlık oluşturur. İyi uygulamaların ve şimdye kadar öğrenilenlerin bir sentezinin oluşturulması açısından önemlidir. Ek olarak, standartlar ilgili alanda savunuculuk yapmak, strateji oluşturmak, politika oluşturmak açısından da işlevseldir.

İnsani yardım alanında oluşturulan en temel standartlardan örnek vermek gerekirse, kitaplarını da göstererek şu standartları sayabilirim: Kalite ve

hesap verebilirlik konusunda, Temel İnsani Yardım Standardı (Core Humanitarian Standard); İnsani yardım sözleşmesi ve barınma, su-sanitasyon, gıda ve gıda dışı kalemler, sağlık sektörleri konusunda, İnsani Yardım Sözleşmesi ve Afete Müdahale Asgari Standartları (SPHERE MS); afet ve acil durumlarda eğitim sektörü konusunda, Afet ve Acil Durumlarda Eğitim; Hazırlık, Müdahale, Toparlanma Asgari Standartları (INEE MS); psiko sosyal destek alanında, Acil Durumlarda Akıl Sağlığı ve Psiko sosyal Destek (IASC Guidelines for Mental Health and Psychosocial Support in Emergency Settings), vb. standartları örnek olarak verilebilir.

Afet ve Acil Durumlarda Toplumsal Cinsiyet Standartları:

Afetlerin hem toplumun genelinde hem de kadınlar ve kız çocukları üzerindeki zararlı etkilerini azaltmak için, afet öncesi ve sonrasında yürütülen çalışmalarda toplumsal cinsiyet farklılıklarının da dikkate alınması önemlidir. Bunun için çalışmalara en baştan kadınların da katılımının sağlanması gereklidir. Kadınlar toplumun yarısını oluşturmaktadır; kadınların potansiyellerinin dikkate alınması, afet öncesi çalışmalarda sorumlulukların cinsiyetler arasında dengeli bir şekilde paylaşılması afet zararlarının azaltılmasında hızla yol alınmasında doğrudan etkili olacaktır.

Mavi Kalem Derneği olarak, bu ihtiyaca cevap verecek bir standart setini sizlerle paylaşmak istiyoruz. Acil Durumlarda Toplumsal Cinsiyet Asgari Standartları (Minimum Standards for Gender in Emergencies).

Bu standartlar ilk olarak insani yardım hazırlık ve müdahale programlarında toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına yönelik tutarlı bir yaklaşım elde etmek amacıyla OXFAM International personeli için geliştirilmiştir. İnsani yardım programlarında proje yönetimi döngüsü çerçevesinde bu standartlar planlama, program tasarımı ve uygulama, izleme ve değerlendirme, hesap sorulabilirlik ve öğrenme süreçlerini desteklemek amacıyla kullanılır.

Aşağıdaki standart setinin tam olarak anlaşılması için 2 temel kavrama burada açıklık getirmek isterim. Acil Durumlarda Toplumsal Cinsiyet Asgari Standartları dokümanının sözlük bölümünde Cinsiyet, Cinsiyet eşitliği ve Toplumsal Cinsiyet şöyle açıklanmış:

Cinsiyet kadın ve erkek olmak ile bağlantılı olan sosyal özellikler ve fırsatları ve kadınlar, erkekler, kız çocukları ve erkek çocukları arasındaki ilişkileri ifade eder. Bu özellikler, fırsatlar ve ilişkiler sosyal olarak inşa edilir, öğrenilir ve zaman içerisinde değişebilir. Cins ise biyoloji tarafından belirlenen şekilde kadın ve erkek arasındaki fiziksel farkları ifade etmektedir.

Cinsiyet eşitliği kadın ve erkeğin eşit statüye, koşullara ve sorumluluklara sahip oldukları ve de kendi insan haklarını eksiksiz yaşayabilecekleri ve sonuçlarından eşit olarak faydalanabilecekleri durumu ifade eder. Cinsiyet eşitliği sosyal ilişkilerde eşitliği ve kaynaklara kadın ve erkeğin eşit

kontrol ve erişiminin olmasını kapsar.

Toplumsal cinsiyet, cinsiyet eşitliği problemlerine eğilerek ve bir kurumun politika ve aktivitelerinde (politika ve program geliştirme ve uygulama, savunuculuk, organizasyonel kültür ve kaynak dağıtımı dahil) cinsiyet bazında kapasite ve hesap sorulabilirlik inşa ederek ve bu sayede köklü bir organizasyonel dönüşüme katkıda bulunarak, cinsiyet eşitliği getirmeyi ve kadın haklarının ilerlemesini sağlamayı hedefleyen bir stratejidir.

Acil Durumlarda Toplumsal Cinsiyet Asgari Standartları **4 bileşen altında 16 standart** ve kilit aksiyondan oluşmaktadır. Aşağıda 4 bileşen ve her bileşen altındaki standartlar yer almaktadır.

BİLEŞEN 1:

Organizasyon içi uygulamalarla cinsiyet eşitliğinin desteklenmesi.

Asgari Standart 1:

Cinsiyet eşitliğinin desteklenmesine yönelik olarak yeterli seviyede finans kaynağı ve insan kaynağı ayrılır.

Asgari Standart 2:

Kuruluşta cinsiyet eşitliği politika ve prosedürleri vardır. Ek olarak, cinsel-istismara yönelik İK politikaları da vardır.

Asgari Standart 3:

Cinsiyet eşitliğinin desteklenmesi anlamında üst yönetimin hesap verilebilirliği vardır.

Asgari Standart 4:

Eğitimler ve paylaşımlar ile personel, paydaşlar ve üst yönetimde kapasitesi oluşturulur.

BİLEŞEN 2:

Proje döngüsü vasıtası ile cinsiyet analizi.

Asgari Standart 5:

Cinsiyet analizi acil durum planlarına entegre edilir ve mevcut cinsiyet odaklı gelişim programları ile ilişkilendirilir.

Asgari Standart 6:

Diğer paydaşlara danışarak, güvenlik ve erişebilirlik konularını da dikkate alarak proje sürecinin başından sonuna kadar, cinsiyet ve yaş ile ilgili veriler (mümkün/ilgili olan yerlerde diğer faktörler) kullanılır. Cinsiyet farklılıkları ile ilgili veri toplanır, analiz edilir ve raporlanır.

Asgari Standart 7:

Kadınlara, erkeklere, erkek çocuklarına ve kız çocuklarına danışarak, en zarar görebilir olanların ihtiyaç ve güvenlik gereklerine ve cinsiyet temelli adaletsizliklere çözüm getirecek kültürel olarak uyumlu cinsiyet-duyarlı programlar tasarlanır.

Asgari Standart 8: Programlama, afet risk azaltma (ARA) dahil olmak üzere ülke için geçerli olan cinsiyet-temelli sürdürülebilir gelişim amaçları ile iç içe yapılır.

Asgari Standart 9:

Cinsiyet analizi; izleme, değerlendirme, hesap sorulabilirlik ve öğrenme (MEAL) çerçevesinin geliştirilme sürecini ve izleme ve değerlendirme sistemlerinin uygulanmasını destekler.

Asgari Standart 10:

Cinsiyet analizi hesap verilebilirlik ve öğrenme sistemlerinin geliştirilme ve uygulanma süreçlerini destekler.

BİLEŞEN 3:

Katılım, onur ve yetkilendirme için cinsiyet temelli yaklaşım.

Asgari Standart 11:

Yardım dağıtım, eğitim ve geçim fırsatları dahil olmak üzere proje döngüsü boyunca insani yardım programı faaliyetlerinde belirli cinsiyet gruplarının anlamlı katılımı sağlanır. Erişim ve katılımın eşit ve güvenli olması sağlanır.

Asgari Standart 12: Kadınlara ve kız çocuklarına danışarak, program tasarım ve uygulamasında onur ve yetkilendirme süreçleri aktif olarak teşvik edilir.

Asgari Standart 13:

Acil durum müdahalelerinde kadınların ve kız çocuklarının hakları korunur. Bu konuda erkeklerin ve erkek çocukların katılımı sağlanır, destekleri alınır (sadece danışmanlık anlamında değil).

BİLEŞEN 4:

Cinsiyet temelli şiddet (GBV) ve cinsel istismardan korunmanın (PSEA) ele alınması.

Asgari Standart 14:

Kadınlara kız çocukları, erkekler ve erkek çocuklarına danışarak, bütün durumlarda güvenli programlama sağlayabilmek amacıyla müdahaleler uygulanır ve izlenir.

Asgari Standart 15:

Mümkün olan yerlerde yerel topluluklar ve yerel otoriteler ile cinsiyet-duyarlı politika ve uygulamalar konusunda işbirliği yapılır.

Asgari Standart 16:

Hak sahiplerini, personel veya ortaklar tarafından olası cinsel istismara karşı korumak.

ASGARİ STANDARTLARIN KARŞILANMASINA YÖNELİK KİLİT AKSİYONLAR

Bu kilit aksiyonlar ortama (koşullara) ve paydaşların çalışma şekillerine bağlı olarak farklı şekillerde uygulanabilir. Bunların hepsi herkes için her zaman geçerli olmayabilir.

Aşağıda acil durum döngüsü ve her döngüyü temsilen bir harf yer almaktadır. Böylece kilit aksiyonların acil durum döngüsü içinde hangi aşamada geçerli olacağına dikkat çekilmiştir.

H (hazırlık), **M (müdahale)**, **I (toparlanma)**, **G (geçiş)** veya **BÜTÜN** kısaltmaları acil durum müdahalesinin hangi aşama ya da aşamalarında uygulanması gerektiğini belirtmektedir.

Asgari Standart 1: Cinsiyet- eşitliğine Yönelik Finansal Kaynak ve İnsan Kaynakları Ayrılması Kilit Aksiyonlar

- Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik programlar ve kaynaklar için fon ayrılması ve etkin operasyonel destek için bütçe ayrılması. **BÜTÜN**
- Üst pozisyonlar da dahil olmak üzere ekip içinde cinsiyet dengesi kurulması ve izlemeyi kolaylaştırmak için bütün personel verilerinin cinsiyete göre ayrılmış olarak tutulması. **BÜTÜN**
- İşe alım sürecinde, cinsiyet eşitliği konusunda tecrübe, bilinç ve bağlılık faktörlerine dikkat edilmesi. **BÜTÜN**
- Personelin cinsiyet ile ilgili sorumluluklarını net şekilde

anladığından emin olunması ve performans yönetimine cinsiyet bakış açısının dahil edilmesi.

BÜTÜN

- İçselleşmiş cinsiyet anlayışı (uzmanlığı) veya üst düzey görevlerdekilere danışmanlık sağlama yoluyla teknik anlamda cinsiyet desteği vermek. **BÜTÜN**
- Paydaşların (ortakların) cinsiyet eşitliği konusunda tecrübe, bilinç ve bağlılık temelinde seçilmesi.

BÜTÜN

Asgari Standart 2: Cinsiyet eşitliğinin desteklenmesine yönelik kuruluş Politikaları ve Prosedürleri Kilit Aksiyonlar

- Kuruluşta cinsiyet eşitliğini ve cinsiyete-duyarlı bir kurum kültürünü desteklemek amacıyla bağlı kuruluşlarda (olmayan yerlerde) ilgili politika ve prosedürlerin gözden geçirilmesi ve geliştirilmesi. Bunların, bütün personel için güvenlik ve güvence ve cinsel tacizi önlemek amacıyla İK politikalarını içermesini sağlamak.

BÜTÜN

- İş yerinde cinsiyet duyarlı kurum kültürü ve cinsiyet eşitliği sağlamaya yönelik olarak ortak kuruluşların işyeri politika ve prosedürlerinin gözden geçirilmesi (Bunların, bütün personel için emniyet ve güvenlik sağlaması ve cinsel tacizin önlenmesi amacıyla İK politikaları içermesi). Boşlukları kapatmak amacıyla ortaklarla işbirliği yapmak. **BÜTÜN**
- İş yeri politika ve uygulamalarının bütün personel (uluslararası ve yerel) ve ortak kuruluş personeli ile

paylaşılmasını sağlamak. **BÜTÜN**

Asgari Standart 3: Üst yönetimin Hesap Verebilirliği Kilit Aksiyonlar

- Üst yönetim personelinin işe alımında, cinsiyet eşitliği konusunda tecrübe, bilinç ve bağlılık faktörlerine dikkat edilmesi. **BÜTÜN**
- Ortak kuruluşların üst yönetim personelinin cinsiyet eşitliği kapasitesinin seçim kriterine dahil edilmesi. **BÜTÜN**
- Üst yönetim iş tanımına cinsiyet eşitliğinin desteklenmesini eklemek ve buna yönelik performansı izlemek. **BÜTÜN**
- Üst yönetimin kapasite gelişim ihtiyaçlarını belirlemek ve gerekli yerlerde destek vermek. **BÜTÜN**
- Üst yönetime yeterli kaynak ve desteği sağlamak. **BÜTÜN**
- Üst yönetimin teknik ve sosyal müdahalelerin birlikte belirlenmesini ve birbirini tamamlayıcı olmasını sağlaması. **BÜTÜN**

Asgari Standart 4: İnsan Kaynakları Kapasitesinin Geliştirilmesi Kilit Aksiyonlar

- Bütün seviyelerde ve ortak kuruluşlarda (hem ulusal hem de uluslararası) personel için Asgari Standartları kapsayacak şekilde cinsiyet ile ilgili zorunlu bilgilendirmeler yapmak. **BÜTÜN**
- Bütün bilgilendirmelerde katılımcıların Asgari Standartlar hakkında bilgilendirildiklerini ve bunların hepsini uygulamak için

gerekli çabayı harcayacaklarını belirttikleri basit bir dokümanı imzalaması. **BÜTÜN**

- Bilgilendirmede cinsiyet konusunun bulunmasını sağlamak amacıyla görevli birisinin atanması.

BÜTÜN

- Asgari Standartları da içeren yazılı malzeme ile birlikte bilgilendirme paketleri verilmesi.

BÜTÜN

- Hazırlık sürecinin bir parçası olarak, yardım kayıt üyelerine, merkez personeli, kalkınma programı personeline ve ortak kuruluş personeline cinsiyet eşitliği konusunda eğitim verilmesi. **H**

- Cinsiyet analizine ve cinsiyet eğitiminde değerlendirme formlarının nasıl kullanılacağına ilişkin bir eğitim seansı eklenmesi.

BÜTÜN

- Eğitimin ortama göre özelleştirilmiş ve uygulanabilir, uygun, kapsayıcı ve doğru odaklanmış olmasının sağlanması.

BÜTÜN

- Personel değişimini, politika değişikliklerini ve yeni kaynakların gelişimini göz önünde bulundurarak (Oxfam ve ortak kuruluş), düzenli olarak eğitim verilmesi. **BÜTÜN**

- Eğitim seanslarının değerlendirilmesi ve gelecekteki eğitimlerin iyileştirilmesi ve hatırlatıcı seansların tasarlanması için geri bildirim verilmesi. **BÜTÜN**

- İş başında eğitim, koçluk, mentorluk vb. gibi resmi eğitimler sunmak. **BÜTÜN**

- Ortaklar ve personel ile cinsiyet konularını düzenli olarak değerlendirilmesi ve alınan

derslerin kaydedilmesi ve herkesle paylaşılması. **BÜTÜN**

Asgari Standart 5: Cinsiyet Analizi ve Sürdürülebilirlik Planlaması Kilit Aksiyonlar

- Mevcut cinsiyet-odaklı gelişim programları ile uyumlu olarak, cinsiyet farklılıkları, ihtiyaçları ve öncelikleri ile ilgili cinsiyet sınıflandırması yapılmış nicel ve nitel başlangıç bilgileri elde edilmesi. **H**
- Risk analizinde tespit edilmiş olan farklı afet senaryolarının cinsiyet dinamikleri üzerindeki etkinin ve planlama açısından sonuçlarının dikkate alınması. **H**
- Mevcut bağlantılar vasıtası ile ulaşılabilen ve Oxfam konfederasyonu ve ortaklarının sahip olduğu ülke-içi cinsiyet bağlantılı kaynakların tespit edilip haritalanması ve bir acil duruma yönelik kaynakların nasıl mobilize edileceğinin belirlenmesi ve gerekli kaynaklar için bütçeleme yapılması. **H**

- Mümkün olan yerlerde bir acil durum olayında spesifik cinsiyet-bağlantılı tecrübeye sahip olan insani yardım ortaklarının tespit edilmesi. **H**

- 'Hızlı değerlendirme' ve 'derinlemesine değerlendirme' formlarının acil durumun cinsiyet etkisi ile ilgili bir bölüme sahip olmasının sağlanması, cinsiyet ve yaşa göre ayrılmış verilerin toplanmasının ve bir cinsiyet-dengeli ekibin kurulmasının önemini vurgulanması. **H**

Asgari Standart 6: Cinsiyet ve Yaş Ayrımı Yapılmış Veriler Kilit Aksiyonlar

- Bütün proje dokümanlarında hedef kitlelere ayrı şekilde yer veren bir dil kullanın; örneğin, kadınlar, erkekler, kız çocukları ve erkek çocukları. **BÜTÜN**
- Her bağlamda, cinsiyet ve yaş dışındaki diğer ilgili faktörleri de belirleyin; örneğin, engelli, yaşlı, LGBT, HIV/AIDS'li, vb. **BÜTÜN**
- Yaşa ve cinsiyete göre ayrılmış verilerin ve diğer faktörlerin alakalı olmasını sağlayın. **BÜTÜN**
- Toplanan verilerin, program planlamasını yönlendirebilmesi için, erişilebilir ve kullanıcı dostu bir formatta analiz edilip sunulmasını sağlayın. **BÜTÜN**
- Durum analizi ve uygulama aşamasından izleme ve değerlendirme aşamasına kadar proje döngüsü boyunca cinsiyet verilerinin sınıflandırılmış olarak toplanmasını sağlayın. **BÜTÜN**

Asgari Standart 7: Cinsiyet Analizi ve Program Tasarımı Kilit Aksiyonlar

- Kolaylaştırıcılar ve tercümanlar arasında cinsiyet ve mümkünse yaş dengesi sağlanır. **H, M**
- Kadınlar, erkekler, kız çocukları ve erkek çocukları ile ayrı ve birlikte danışmanlık seansları yapmak üzere farklı katılımcı yöntemler kullanılır. **BÜTÜN**
- Danışmanlık seanslarını katılımcılar için en uygun ve rahat zamanda ve yerde gerçekleştirilir. **H, M**
- Danışmanlık sürecinde, her bir

AFET ve ACİL DURUMLARIN KADINLAR için DAHA ZOR OLMASININ 5 NEDENİ

**DOĞRUDAN
ETKİLENME**

1

ENFEKSİYON

2

**CİNSEL
ŞİDDET**

3

4

**İNSAN
TİCARETİ**

5

GEBELİK

ortama (örneğin etnik gruplar, dini gruplar) spesifik olarak farklı kadınlar, erkekler, kız çocukları ve erkek çocukları ile seans yapılır. **H, M**

- Her ortama özel zarar görebilirlikler ve cinsiyete-özel adaletsizlikler ile ilgili bilgi toplamak amacıyla cinsiyet analizi kullanılır. Zarar görebilir grupların güvenlik ihtiyaçları belirlenir ve cinsiyete özel adaletsizliklerin ortadan kaldırılması için stratejiler tespit edilir. **H, M**
- Elde edilen bulgular ışığında bir cinsiyet stratejisi, bir savunuculuk stratejisi ve bir bilgilendirme politikası geliştirilir. **H, M**

Asgari Standart 8: Cinsiyet Analizi, ARA (afet risklerinin azaltılması) ve Daha Uzun vadeli Stratejik Cinsiyet-Bağlantılı İhtiyaçlar Kilit Aksiyonlar

- Teknik programların kadınlar ve erkekler arasındaki eşitsizlikleri dikkate alması sağlanır. **H, M, G**
- Cinsiyet analizinden elde edilen bilgiler ARA programlamasında kullanılır. **M, T, G**
- Cinsiyet analizinden elde edilen bilgiler cinsiyet eşitliği elde etmenin önündeki kurumsal, idari ve hukuki engelleri ortadan kaldırmak için kullanılır. **M, T, G**
- Hesap verebilirlik ve kapasite geliştirme hedefi ile, bütün cinsiyet bileşenlerini yerel otoritelerin veya hükümetlerin ilgili bölümleri ile koordine edin. **M, T, G**

Asgari Standart 9: Cinsiyet Analizi ve MEAL Kilit Aksiyonlar

- MEAL çerçeveleri, cinsiyet analizi temelinde cinsiyet ile ilgili konuların süreçlere dahil edilme performansını izlemek için geliştirilmiştir. **BÜTÜN**
- Bir acil durumun başlangıcında sürecin başlamasını izlemek. **BÜTÜN**
- Cinsiyet duyarlı göstergeler (teknik göstergeler dahil) entegre edilir ve cinsiyet temelinde sınıflandırılmış veriler dahil edilir. **BÜTÜN**
- Nicel ve nitel göstergeler ve çıktı/ süreç ve çıktı/etki göstergeleri dahil edilir. **M, T, G**
- Bütçe dağıtımına ve kullanımına yönelik göstergeler ve topluluğun farklı gruplarının yararına olan fayda dahil edilir. **M, T, G**
- Cinsiyet ile ilgili konuların etki ve etkinliğini incelemek etmek amacıyla değerlendirmelere nicel ve katılımcı araştırma yöntemleri dahil edilir. **M, T, G**

Asgari Standart 10: Cinsiyet Analizi ve MEAL – hesap verebilirlik ve öğrenme Kilit Aksiyonlar

- Hesap verebilirlik ve öğrenme mekanizmaları MEAL çerçevesine dahil edilir. **BÜTÜN**
- Değerlendirmelerin sonuçları hedef topluluktaki erkek ve kadınlar ile paylaşılır ve etkinin negatif olduğunun belirlendiği yerlerde onların fikirleri alınır. Katılımcılardan gelen geri bildirimler ışığında herhangi bir

olumsuz etkiyi düzeltmek için tedbir alınır. **M, T, G**

- Sosyal ve kültürel bağlamı tetik etmek ve herkes için güvenilir ve etkin bir geri bildirim stratejisi geliştirmek için ortamdaki kadınlar ve erkekler ve diğer ilgili gruplara danışılır (örneğin dini ya da etnik azınlıklar). **BÜTÜN**
- Topluluğun tamamına bu mekanizmalar tanıtılır. Bunun için uygun ve kapsayıcı iletişim stratejileri kullanılır. **BÜTÜN**
- Personel ve ortakların geri bildirim mekanizmalarında bilgi yayılması ve geri bildirim alma ve buna cevap verme anlamındaki rollerini bilmelerini sağlar ve bu mekanizmalar onlarla paylaşılır. **BÜTÜN**
- Alınan geri bildirim anında cevap verilir. Cevaplar uyum sağlamaya ve değişmeye yöneliktir. Paydaşlara yapılan değişiklikler ve/veya neden değişimin mümkün olmadığı anlatılır. **BÜTÜN**
- Programın tamamında geri bildirim mekanizmalarını izlenir. **BÜTÜN**
- Değerlendirmelerden alınan kilit dersler ve öneriler kayıt altına alınır. **BÜTÜN**
- Öğrenilenler ortaklar, personel ve topluluklar ile düzenli toplantılar, rehberlik seansları ve saha ziyaretleri sırasında paylaşılır. **BÜTÜN**
- Öğrenilenler konfederasyonun diğer üyeleri, ortakları, personel ve topluluklar ile yapılan çalıştaylarda, eğitimlerde, paylaşım toplantılarında resmi olarak paylaşılır. Resmi izleme ve değerlendirme çalışmalarından alınan dersler belgelenir ve

Dünya genelinde çatışma bölgelerinde

20 MİLYON kız çocuğu
eğitim hakkından
mahrum kalıyor.

raporlar paylaşılır. **BÜTÜN**

Asgari Standart 11: Herkes için Erişim ve Katılım Sağlamak Kilit Aksiyonlar

- Eşit sayıda erkek ve kadına eğitim, çalışma ve kapasite geliştirme faaliyetlerine eşit erişim imkânı verilir. Eşit erişim ve katılımın nüfusa dağılımı ile orantılı olmasına dikkat edilir. **BÜTÜN**
 - a) eşit ve güvenli erişim ve katılım
 - ve b) anlamlı katılım önündeki engelleri ve ilgili riskleri tespit etmek amacıyla bir müdahalenin ilk aşamalarında müdahale tasarım sürecine destek vermek için, kadın ve erkeklere danışılır. Bunları aşmak için paydaşlarla strateji geliştirilir. **M, I, G**
- Karşılaşılan yeni bariyer, engel ya da riskleri tespit etmek amacıyla proje boyunca katılıma eşit ve güvenli erişim sağlamak amacıyla süreci düzenli olarak izlenir ve bunları ortadan kaldırmak amacıyla stratejiler geliştirilir. **M, I, G**
- Kadınların, genç kızların proje boyunca sürece nasıl katıldıkları düzenli olarak izlenir ve kadınların karar verme mekanizmalarına erişmesi için çalışılır. **M, I, G**
- Kadınların, erkeklerin, genç kızların ve genç erkeklerin eşit ve güvenli erişim ve katılımını ve kadınların ve genç kızların program faaliyetlerini anlamlı katılımını sağlamaya yönelik stratejileri destekleyecek yeterli kaynak olması sağlanır. **BÜTÜN**
- Kadın hak sahiplerinin erişimini ve katılımını desteklemek amacıyla

kadın organizasyonları ile birlikte çalışılır ve onların faaliyetleri desteklenir. **BÜTÜN**

- Savunuculuk planlarının, barış inşa süreçlerinde ve çatışma sonrası yeniden yapılanma süreçlerinde katılımlarına yönelik lobi faaliyetlerini de içermesi sağlanır. **M, I**

Asgari Standart 12: Kadınların ve Genç Kızların İtibarı ve Onlara Yetki Verilmesi Kilit Aksiyonlar

- Kadınlar ve genç kızlar ile görüşerek kültürel olarak uygun hijyen malzemeleri¹, iç çamaşırı ve kıyafet sağlanır ve bunlar duyarlı şekilde dağıtılır. **M, I**
- Kadınlar ile görüşerek, adet döneminde olan kadınlar için uygun yıkanma imkânları sağlanır. **M, I**
- Özellikle hamilelere ve emziren kadınlara ve ufak çocukları olan kişilere özen gösterilir. Onlarla görüşerek ihtiyaçları belirlenir. **M, I**
- Sphere standartlarına² uygun olarak, başka bir kuruluşun da böyle bir uygulaması olmayan yerlerde, görünür şekilde- hamile olan bütün kadınlara evde kullanılmak üzere basit ve temiz doğum gereçleri sağlanır. **M, I**
- Kadınlara ve genç kızlara danışarak onların kendi özel alanlarına sahip olmalarını sağlar ve yıkanma imkânlarından ve geçici korunnaklardan güvenli şekilde faydalanabilmelerini sağlar. **M, I**

- Cash for Work (İş Karşılığı Para) tarzı programlarda kadınlara erkekler ile eşit ücretler verilir. EFSVL projelerinde geleneksel roller dışında katılım imkânı sağlanır. **M, I**
- Mal-mülk ve varlıklar üzerinde kadınların kontrolünün olması desteklenir ve teşvik edilir. **BÜTÜN**
- Kadınların kapasitelerinin (beceri ve kendilerine güven) artırılması anlamında kadınlar ile birebir çalışılır. Kadınların inisiyatif alma, çözüm geliştirme ve karar verme süreçlerinde aktif olarak katılımı desteklenir. **M, I, G**
- Kadın organizasyonlarının değişime yönelik savunuculuk hareketlerinin desteklenir ve onlarla işbirliği yapılarak, dayanışma ve işbirliği artırılır. **BÜTÜN**
- Yetkilendirme ile ilgili riskler tespit edilir ve altı çizilir. İyileştirme stratejileri geliştirilir. **BÜTÜN**
- Acil durumlarda kadın haklarını, eşitliğini anlamaları ve desteklemeleri için erkekler ve erkek çocukları ile görüşmeler yapılır (cinsiyet eşitliğini teşvik etmek amacıyla erkekler ve erkek çocukları ile görüşme ile ilgili daha fazla bilgi için MS 11 bölümüne bakın). **BÜTÜN**

Asgari Standart 13: Cinsiyet Eşitliğinin Teşvik Edilmesinde Erkekler ve Erkek Çocukların Destekçi Rolü Kilit Aksiyonlar

- Kadınların ve genç kızların

¹Bazı kültürlerde kadınlar kullan-at tarzı ped ya da tampon yerine yeniden kullanılabilir bez kullanmayı tercih edebilmektedir.

²Temel Sağlık Hizmetleri – Cinsel ve Üreme Sağlığı Standart 1: Acil durum başlangıcında insanların Asgari Başlangıç Hizmet Paketi'nin (AISP) öncelikli üreme sağlık hizmetlerine ve durum kontrol altına alındıktan olduktan sonra daha kapsamlı üreme sağlığı hizmetlerine erişimi olması gereklidir.

rollerinin nasıl engellendiği belirlenir. **BÜTÜN**

- Cinsiyet eşitliği yaklaşımlarının faydasına olacak şekilde erkek personelin (hem bağlı kuruluş hem ortak personeli) duyarlılığının artırılması yönünde çalışmalar yapılır. **BÜTÜN**
- Acil durumlarda kadın haklarını, bunların faydalarını anlamalarını sağlamak ve kadın haklarını desteklemelerini sağlamak amacıyla erkek paydaşlarla (ve örneğin devlet personeli, topluluk organizasyonları gibi diğerleri) görüşmeler yapılır. **BÜTÜN**
- Erkekleri ve erkek çocukları sürece yabancılaştırmayıp, bu yaklaşımı benimsemelerini destekleyecek çalışmalar yapılır. **BÜTÜN**

Asgari Standart 14: Güvenli Programlama Kilit Aksiyonlar

- Cinsiyet-temelli-şiddet/korunma paydaşları tespit edilir ve onlarla bağlantı kurulur. **BÜTÜN**
- Cinsiyet-temelli-şiddet ile ilgili duruma özel bilgi toplamak amacıyla koordine ve hızlı durum analizi gerçekleştirilir. **BÜTÜN**
- Acil durum ortamlarında cinsiyet-temelli-şiddet risk potansiyelleri tespit amacıyla personel kapasitesi ve güven inşa etmek ve IASC'ın cinsiyet-temelli-şiddet yönergelerini kullanarak bunların yönetilmesine yönelik stratejiler oluşturmak için bütün hak sahipleri ile birlikte çalışılır. **BÜTÜN**
- Sahada görevlendirilen personel/ ortakların cinsiyet dengesinin

hedef nüfus (etkilenen nüfus) ile orantılı olması sağlanır. **BÜTÜN**

- Her bir ortamın sunduğu spesifik risklerin daha kapsamlı anlaşılmasının sağlanması amacıyla tasarım aşamasının bir parçası olarak kadınlar, erkekler, kız çocukları ve erkek çocukları ve tespit edilmiş zarar görebilir gruplar ile etkili rehberlik seansları gerçekleştirmek ve topluluk temelli önleme stratejileri geliştirilir. **M, I, G**
- Kişilerin gerektiğinde cinsiyet-temelli-şiddet veya riskli durumu raporlamalarına yardımcı olmak için güvenli mekanizmalar oluşturulur. **M, I, G**
- Güvenlik ve erişilebilirlik sağlayacak şekilde doğru geri bildirim teşvik edecek biçimde müdahaleler düzenli olarak izlenir. **M, I, G**
- Müdahale hizmetlerinin (olan yerlerde medikal, psiko sosyal, hukuki) varlığına bağlı olarak etkilenen kişilere bilgi verilir ve bu hizmetler yönlendirilir. Hizmet kalitesi ile ilgili geri bildirim alınması ve kaliteli hizmet sağlayıcıların bir veri tabanının oluşturulması için çalışma yapılır. **M, I, G**
- Hizmetlerin var olmadığı ya da yetersiz olduğu yerlerde, etkilenen kişileri yetkilendirici şekilde bu tür hizmetlerin kurulması desteklenir. **M, I, G**

Asgari Standart 15: Cinsiyet-Duyarlı Politika ve Uygulamalara Yönelik Savunuculuk Kilit Aksiyonlar

- Topluluktaki ve yerel

otoritelerdeki kilit paydaşlarla cinsiyet-temelli-şiddet/koruma ile ilgili ağlara destek verilir. **BÜTÜN**

- Devlet ve devlet dışı kurumlardan en iyi uygulama müdahale desteği alınır. **BÜTÜN**
- Cinsiyete duyarlı hukuki reform ve adalete erişim için savunuculuk çalışmaları yapılır. **BÜTÜN**
- Cinsiyet-Duyarlı Politika ve Uygulamalar için savunuculuk girişimleri desteklenir. **BÜTÜN**

Asgari Standart 16: Hak sahiplerinin cinsel taciz ve istismardan korunması Kilit Aksiyonlar

- Cinsel tacizi ve istismarı önleyici bir yaklaşım ile personel alımı yapılır. **BÜTÜN**
- Ortak seçim sürecinin bir parçası olarak ortaklarla onların cinsel taciz ve istismar önleme (PSEA) politika ve stratejileri değerlendirilir. **BÜTÜN**
- Personel ve ortakların mevcut PSE poliçeleri ile ilgili bilgilendirilmesi ve eğitilmesi sağlanır. **BÜTÜN**
- Cinsel taciz ve istismarı önleme ile ilgili bilinci arttırmak ve raporlama prosedürleri oluşturmak yönünde çalışmalar yapılır. Eğitime yönelik bütçe ayrılır. **BÜTÜN**
- Personel, ortaklar ve hak sahiplerine yönelik şikâyet mekanizmaları geliştirilir ve etkin şekilde paylaşılır. **BÜTÜN**
- Bütün sözleşmelerde (personel, ortaklar ve alt yükleniciler), yasaklı davranış, izleme prosedürleri, raporlama ve soruşturma dahil olmak üzere PSEA politikasına referans yapılır. **BÜTÜN**

- İlgili personelin iş tanımlarında cinsel taciz ve istismarın önlenmesi ve müdahale edilmesi ile ilgili sorumlulukların net şekilde belirtilir (örneğin İK yetkilisi, ülke temsilcisi, program müdürü, vb.). **BÜTÜN**
- Proje dokümantasyonunda PSEA stratejileri, örneğin risk matrisleri ve mantıksal çerçeveler gibi, net şekilde belirtilir. **BÜTÜN**
- PSEA politika uygulamaları izlenir ve gözden geçirilir ve gereken durumda poliçe içeriği yenilenir. **BÜTÜN**
- Afetlerden etkilenen insanlar için mevcut ve uygun olan yerlere sevk sistemi kurulur. **BÜTÜN**
- Bilgi paylaşmak, faaliyetlerin koordinasyonu ve cinsel taciz ve istismarla ilgili önemli konuların desteklenmesi amacıyla forumlar şeklinde cinsel tacizi ve istismar odak grubu ağlarının oluşturulmasına yönelik mevcut çalışmalara destek verilir ya da savunuculuk yapılır. **BÜTÜN**

SONUÇ

Ülkemiz de dahil olmak üzere, afet risklerinin azaltılması ile ilgili politika belirleme ve karar alma aşamalarında kadınların yeterince temsil edilmediğini görüyoruz. Kadınların ve kız çocuklarının bir afet öncesinde de cinsiyetlerinden kaynaklanan dezavantajlı durumları afet sonrasında doğrudan zarar görebilir grupta değerlendirilmelerine neden olmaktadır. Bu durum insani yardım kuruluşları olarak sorumluluğumuzu arttırmaktadır.

Acil Durumlarda Toplumsal Cinsiyet Asgari Standartları'nın (Minimum Standards for Gender in Emergencies) insani yardım kuruluşlarına destek olabileceğini düşünüyoruz.

Birincisi, afet ve acil duruma bağlı olarak ortaya çıkan zorlu durumda kadınlara ve kız çocuklarına etkin-verimli ve bütüncül şekilde yardım etmek konusunda bir yol haritası oluşturmak. İkincisi, yardım çalışmalarının bütün aşamalarında kadınların ve kız çocuklarının onurlarının korunmasının gözetilmesi konusunda bir altlık oluşturmak. İnsani yardım kuruluşlarının önemli bir aktörü olarak bizim (STK'ların) bir ev ödevi şeklinde, afet öncesi öncelikle kendi kuruluşlarımızda Acil Durumlarda Toplumsal Cinsiyet Asgari Standartlarını dikkate almamız ve diğer kuruluşlara da bunun savunuculuğunu yapmamız çok önemlidir. Bu şekilde ülkemizde afet ve acil durumlarda toplumsal cinsiyet anlayışının yerleşmesine katkıda bulunabileceğimize inanıyoruz.

GAMZE KARADAĞ KOÇ
MAVİ KALEM DERNEĞİ

**AFET ve ACİL DURUMLARDA TACİZ, ŞİDDET,
İSTİSMAR ve ÇALIŞANLARDAN BEKLENENLER**

AFET ve ACİL DURUMLARDA TACİZ, ŞİDDET, İSTİSMAR ve ÇALIŞANLARDAN BEKLENENLER

Afet ve acil durumlarda şiddet, taciz ve istismar başlığından bahsederken konuşmamda;

- Afet ve Acil Durumlarda istismar, şiddet, taciz ve gündem
- AAD'da hangi gruplar, kimler tarafından şiddet, taciz ve istismara maruz kalır?
- İnsani yardım alanında çalışan örgütlerin davranış kuralları ve çalışma etiği
- Kurumsal davranış kuralları ve kapsamı nedir?
- İnsani yardım alanında çalışanların özellikleri ve beklenenler
- Hesap verebilirlik
- Geri bildirim ve şikâyet mekanizmaları ve soruşturma süreçleri konularından bahsedeceğim.

Afet ve acil durumlarda istismar, şiddet ve taciz konularından bahsederken ülke gündemine değinmeden geçmek maalesef elde değil. Son yıllardır istatistikî veriler elimizde olmasa da ana akım medya ve diğer sosyal medya kanallarıyla görebiliyoruz ki Türkiye'deki şiddet, taciz, istismar ve suistimal vaka sayılarında artış olmuştur. Bildiğiniz gibi sistemli kadın cinayetleri verilerini aylık olarak Bianet dahil birçok medya ve çeşitli kadın örgütleri paylaşmaktadır. Şiddet mağduru kadınların verileri ise yine birçok kadın örgütü, TÜİK vb. kanallardan ilan edilmekte fakat başvuru sürecine erişemeyen, kayda alınmayan, ihmal edilen birçok vaka da bilinmemektedir. İstismar ve taciz vakalarında ise istatistikî verilere erişim maalesef diğer konulardan daha imkânsız durumdadır.

Tüm bunların yanı sıra afet ve acil durumlarda şiddet, taciz ve istismar konusunda yapılan araştırmaların yetersizliği ve istatistikî verilerin

bulunmayışı veya ulaşılabilir olmayışı durumu sayısal olarak analiz etmemizin önüne geçmektedir.

Bu bilgiler ışığında afet ve acil durumlarda şiddet, taciz ve istismardan etkilenen nüfusun Suriyeli mülteciler ekseninde değerlendirildiğinde yüzde 75'inin kadınlar ve çocuklardan oluştuğu görülmektedir.

Bu gruplar; doğal afetlerde daha fazla zarar görebilirliklerinin yanı sıra insan kaynaklı savaş çatışma gibi afetlerde de oldukça sık görünen hak ihlalleri ile karşılaşmaktadır.

Şiddet, taciz, istismar: Kimlerden? Nerelerde?

Afet öncesi olduğu gibi afet sonrası da kadınlar şiddete, tacize, istismara maruz kalmaktadır. Afet sonrası ise yaşanan travmanın etkisiyle (kayıp, yerinden edilme vb.) bu oranlarda artış görülmektedir. Mülteci kadınlar ise yaşadıkları ülkede farklı sorunlarla karşılaşabilirken kaçış sırasında ve sonrasında ise maruz kaldıkları şiddet, taciz ve istismar artabilir.

Mülteci kadınlara yönelik şiddet, taciz ve suistimal; aile, partner, akrabalar, sınır görevlileri, kaçakçılar, iş veren, ev sahibi ve meslekleri nedeniyle (insan hakları savunucusu, gazeteci vb.) devlet tarafından gelebilir. Afet sonrası kaos durumunda, kurulu düzendeki aile ya da mahalle parçalandığında, var olan toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri yüzeye çıkar ve zaten savunmasız olanlar yüksek risk gruplarına girer. Aşağıdaki sıralamadakiler kadınların bu yüksek risk grubuna düşmesine sebep olan faktörlerden bazılarıdır:

Kadının hareket kabiliyetine getirilen kısıtlamalar,

ayrımcılık; aile içi şiddete, cinsel şiddete ve cinsel tacize risk oluşturma; doğum ve hamilelik ile ilgili faktörler; okuma–yazma oranının ve eğitim düzeyinin düşük olması; aile içindeki yaşlı, küçük ya da hasta bireylerin bakımından sorumlu olma gibi.

Kurumsal davranış kuralları/ çalışma etiği:

Kurumsal davranış kuralları; kurumun çalışma amacı ve hede eriyle uyumlu bir şekilde çalışmasını garanti altına almayı hede er. Kurumsal davranış kuralları her kurum için gerekli olmakla birlikte daha çok Birleşmiş Milletler/UN Kurumları ve Uluslararası STK'lar tarafından insani yardım prensiplerine dayanarak oluşturulmakta ve çalışanlarına işe alım sözleşmelerinde beyan edilip imzalatılmaktadır. Her kurum kendi çalışma alanına dair davranış kurallarını özelleştirebildiği gibi temel insani yardım standartlarını da çalışma prensipleri arasında yer vermektedir.

Türkiye'de ise bu prensipler uluslararası STK'lar dışında az sayıda ulusal STK tarafından kullanılmakta ve genel olarak yerel STK'lar tarafından bilinmemektedir. Günümüzde insani yardım alanında küreselden yerele kapasite güçlendirme ve yerelden küresele öğrenme ve işbirliği güçlendirme eğiliminin ortaya çıkmasıyla öncelikle yerel/ulusal çalışan STK'ların kendi kurumsal "Davranış Kuralları" nı oluşturmaları önem kazanmaktadır.

Az sayıda profesyonel çalışanla ve gönüllülük esasıyla çalışmalarını yürüten STK'larda çalışma prensiplerinin yazılı olmayışı, çalışandan çalışana bilgi aktarımı çalışmaların standardizasyonunu olumsuz etkilemekle birlikte yapılan işin verimini düşürmekte, bunun yanı sıra çalışmaların sürdürülebilirliğini olumsuz etkilemektedir. Ayrıca davranış kurallarının yoksunluğu kurum amaç ve hedeflerine ulaşmak için yürütülen çalışmaların nasıl ve ne şekilde kimler tarafından aktarılacağını belirlerken bilgi ve deneyimin aktarımının eksiksiz yürütülmesine engel teşkil edebilir ve hak ihlallerinin ortaya çıkmasına neden olabilir.

Davranış kurallarına neden ihtiyaç duyuyoruz/kimler için oluşturuyoruz?

- Davranış kuralları oluşturmak kurumsal strateji ve hedefleri belirlemeye ve bu stratejinin nasıl uygulanacağına rehberlik eder.
- Çalışanların sorumluluk sınırlarını belirlemek ve etkilenebilirliklerini önlemek için işlevseldir.
- Kurumsal davranış kuralları; kurumun çalışma amacı ve hedefleriyle uyumlu bir şekilde çalışması için bir yol haritası gibidir.
- Yararlanıcı grupları, çalışanlarını, stajyer ve gönüllülerini; tüm paydaşları kapsar, korur.
- Çalışanların sorumluluk sınırlarını belirler ve etkilenebilirliklerini önleyebilir.
- Tüm paydaşlar arasındaki ilişkileri düzenler, hesap verebilirliği sağlar.
- Toplumsal cinsiyet eşitliğini güçlendirir.

Her kurum kendine özgü davranış kuralları geliştirebilir.

MAVİ KALEM DERNEĞİ DAVRANIŞ KURALLARI ÖRNEĞİ

1. Mavi Kalem çalışanları birbirlerine ve yararlanıcılara ayrımcılık yapmaz, şiddet uygulamaz.
2. Cinsiyetçi dil kullanılmaz, cinsiyetçi şakalar ve davranışlar yapılmaz.
3. İletişimde asla küfür, argo dil kullanılmaz.
4. Gerek uygulama ekibinin iç iletişimde gerekse yararlanıcılar ile iletişimde isim takmak, kişiselleştirilmiş eleştiriler, aşağılama, suçlama, yargılama, taciz, cinsel istismar içeren davranış ve üsluplar yer almaz.
5. Yararlanıcı grup için Mavi Kalem'deki her uygulayıcı "model" davranışa sahip olmalıdır.
6. Yararlanıcıların mağduriyeti, onlarla "iyilik yapmak" anlayışıyla dikey iletişim kurulmasına asla neden olmaz. Her çalışmada evrensel insan hakları ve eşitlik ilkesi göz önüne alınır.
7. Mavi Kalem kimliği ile iletişim kurulan yararlanıcılar kurumsal karar olmadan ve yararlanıcıların da onayı alınmadan başka bir çalışmaya dahil edilemez ve bilgileri paylaşılamaz.
8. Mavi Kalem'de yapılan çalışmalarda görev alan kişiler kurumsal karar ve yararlanıcıların onayı olmadan sosyal medya vb. hesaplarında fotoğraf, video kayıtları paylaşamaz.
9. 18 yaşından küçükler ile uygulanacak her çalışmada ebeveynlerinin yazılı izni alınır.
10. Yararlanıcılara katılacakları her çalışmada; çalışmanın amaçları, nasıl uygulanacağı, onlardan beklentiler ve olası sonuçları belirtilir.
11. Yararlanıcıların ve çalışanların kişisel mahremiyetleri korunur.
12. Yasa dışı öneriler ve davranışlar kabul edilemez.
13. Mavi Kalem çalışanları pornografi üretimi ve dağıtımı, uyuşturucu kullanımı ve dağıtımı yapmaz.
14. 18 yaş altındaki kişilerle cinsel ilişkiye girilemez.
15. Hiçbir çocuk herhangi bir şekilde istismar edilemez, kötüye kullanılamaz.
16. Her hangi bir çalışmanın karşılığı olarak rüşvet ve hediye kabul edilemez (küçük teşekkür sembolleri dışında).
17. Kurumsal yazışmalar ve dokümanlar ilgili kurulların kararı olmadan açıklanamaz ve paylaşılamaz.
18. Yararlanıcıların ürettiği malzemeler onların izni olmadan başka amaçlarla kullanılamaz.
19. Mavi Kalem kullanılan malzeme ve araç gereçler korunarak kullanılır ve yeniden kullanım için hazır bırakılır.

Kurumsal davranış kuralları olmadığında;

- Çalışanların hizmet kalitesi ölçülemez.
- Ortak çalışma anlayışı geliştirilmesi güçleşir.
- İş ve deneyim aktarımı insanlar aracılığı ile gerçekleşir/kurumsal kültür değişkendir.
- Çalışanlardan veya çalışanlara hak ihlalleri görünür olmayabilir.
- Yararlanıcı grupta zarar görebilirlik artabilir.
- Verilen hizmete dair veri toplamada zorluk yaşanabilir.
- Geri bildirim ve şikâyetlerin alımı ve sorunlara zamanında müdahale ve çözüm üretme zorlaşır.
- Çalışmaların izleme ve değerlendirme süreçleri zayıflar.
- Çalışmalarda uzun süreli sonuçlara erişmek ve sürdürülebilir hedeflere ulaşmak zorlaşır.

Çalışanların desteklenmesi

Kurumsal davranış kurallarının varlığı ve çalışanlara verdiği sorumluluk ve koruma mekanizmalarının işlevsel olması için çalışanların kapasitelerinin güçlendirilmesi gerekmektedir. Aşağıda çalışanları desteklemek için çeşitli iç eğitimlere örnekler verilmiştir.

- Kurumsal kapasite geliştirme eğitimleri;
- Zarar verici davranış fark edebilme, kurum kültürünü öğrenme ve benimseme için davranış kuralları,
- Farklı yararlanıcı gruplarıyla ve kurum içi iletişim,
- Toplumsal cinsiyet eşitliği ve

cinsiyetsiz ifade biçimleri vb. Görünürlük ve hesap verebilirlik Hesap verebilirlik birçok farklı formda ve seviyede karşımıza çıkabilir. Bundan dolayı çok çeşitli tanımlar karşımıza çıkmaktadır. İlk tanım olarak hesap verebilirlik için "sorumluluk için kullanılan güç" konusunda hesap verebilirlik denilebilir.³ Bundan dolayı hesap verebilirlik farklı paydaşlar için; öncelikle de otoriteden ve güçten etkilenen nüfus için hesap verebilir ve görünür olmaktır. Hesap verebilirlik tüm paydaşların içinde oldukları programa taahhütlerini garanti altına alır ve korur. Bunun yanı sıra yapılan işe dair ihtiyaçları ve geliştirilmesi gerekenleri tespit etmeye yardım edebilir. Sonuç olarak hesap verebilir olmakla çalışmanın aktivitelerinin ölçülebilir sonuçlara dönüşmesini ve daha iyi uzun vadeli program çıktılarının elde edilmesini destekler.

Son yıllarda insani yardım sektörü, yararlanıcılar açısından hesap verebilirliğin yoksunluğuna dair çok fazla eleştiri almıştır. En son HAP raporunda bahsedildiği üzere çoğu STK ve uluslararası STK yararlanıcılar açısından hesap verebilir olmanın önemini meşruiyetini önemli kabul etmiştir. Bu STK'lar tüm paydaşlar için uygun ve özelleştirilmiş hesap verebilirlik stratejilerinin yetersizliği ve mekanizmaların geliştirilmesi gerektiğinde hem fikir olmuştur. Tusunami Değerlendirme Koalisyonu (TEC) da yararlanıcı topluluklara danışılmadan ve hizmet verenler ve topluluklar

arasındaki önemli bilgilendirme engelleri ortadan kaldırılmadan çalışmaların yürütüldüğünün altını çizmiştir. Tüm topluluklar adil olmayan müdahaleyi şikâyet etme, yanlış uygulama vakalarını rapor etme hakkına sahiptir. Sosyal adalet güç dengesizliklerinin belirlenmesiyle başlar.

Son 10 yıldır, çocuklarla ve toplumla çalışan birçok uluslararası STK hesap verebilirliklerine dair stratejik olarak taahhüt geliştirme konusuna odaklanmaktadır.

Hesap verebilir olmak için kurumsal davranış kurallarını oluşturmak ve tüm paydaşlarla paylaşmak, Temel İnsani Yardım Standartları'na uygun çalışma yürütmek, geri bildirim ve şikâyet mekanizmalarını oluşturmak ve tüm paydaşlara yönelik bu ilkeyi benimsemek önerilmektedir.

Geri bildirim ve şikâyet mekanizmaları

Hesap verebilirlik ilkesiyle çalışırken faydalanıcı gruptan gelen geri bildirim ve şikâyetleri özel bir dikkatle araştırma, yürütme ve değerlendirme süreçlerinden geçirmek gerekir. Geri bildirim eğilimi donör kurumların projeyi izlemek ve kurumların proje sonuçlarının görünürlüğünü izleyebilmeleri amacıyla çıkmış ve faydalanıcı grupların yararlanabilirliğini gözlemleyebilmek için oluşturulmuştur.

Geri bildirim ve şikâyet

³ HAP 2010

1945 yılından bu yana çatışmalarda
ölenlerin **onda dokuzu**
sivillerden oluşuyor. Sivil ölümlerin
dörtte üçü kadın
ve çocuklar.

Kaynak: Care / <http://www.care.org/emergencies/women>

mekanizmalarının oluşturulmasının faydaları pek çoktur.

- Hesap verebilir olmayı sağlar,
- Şeffaf olmayı kolaylaştırır,
- Güven sağlar,
- Krizden etkilenen toplumun güçlenmesini destekler,
- Faydalanıcı gruptan izleme, değerlendirme ve program gelişimini görebilmek için veri toplamaya yarar,
- Çalışmayı yürüten kurumların çalışmada yolunda gitmeyen durumları erken tespit etmesine destek verir ⁴,
- Yararlanıcı grubun ve özellikle çocuklar, kadınlar gibi hassas grupların; yardım götüren kurumlar ve iktidar sahibi karar vericiler, yöneticiler, yardım çalışanlarıyla ilgili yolsuzluk, istismar ve taciz gibi konularda şikâyet iletebilmeleri için güvenilir iletişim kanalları oluşturur,
- Bilginin kullanılması, daha iyi proje yönetimi yapılabilmesi ve proje sonuçlarına ulaşılabilmesine için benzersiz ve paha biçilmez kaynaklar sağlar.

Bu mekanizmaların varlığı, yürütülen çalışmanın etkisinin ölçülebilirliğini, yararlanıcılar üzerinde çalışmanın etkisi ve gelişen toplum katılımının tespitini sağlar. Geri bildirim ve şikâyet mekanizmalarının temel adımları aşağıda sıralanmıştır:

- Kişi ilgili kurumla ilgili geri bildirim vermeye veya şikâyetle bulunmaya karar verir,
- Geri bildirimini/şikâyeti hangi kanalla yapacağını seçer

(şikâyet/öneri kutusu, yardım masası, yüz yüze görüşme, odak grup görüşmesi, anket). ⁵ Bu yöntemlerden birden fazlası yürütülen programda yer almalıdır.

- Geri bildirim veya şikâyetler alındıktan sonra ilgili kişi ya da birimlere iletilir ve geri bildirim veren ya da şikâyet eden kişiye bire bir yanıtlanır,
- En iyi geri bildirim veya şikâyet sistemi uygulaması geri bildirim döngüsünün kapalı olmasıdır. Yanıt geri bildirim veren ya da şikâyet eden kişiye direkt olarak verilir ve bu durum çalışmanın geliştirilmesi için uygulamaya dahil edilir.

Geri bildirim ve şikâyet mekanizmalarını oluştururken dikkat edilmesi gerekenler

- Erişilebilir olmak/öneri ve şikâyet mekanizmalarının tüm yararlanıcı topluluklar tarafından görünür ve bilinirliğinin sağlanması,
- Mahremiyetin korunacağına dair beyanın varlığı,
- Kişilere öneri ve şikâyetleri doğrultusunda direkt ve zamanında yanıt verebilmek,
- Mekanizmaların kullanımında yanıt verebilecek personeli belirlemek ve güçlendirmek,
- Geri bildirim/şikâyet mekanizmalarını, bu mekanizmayı kullananların katılımı ile oluşturmak,
- Mekanizmaların yararlanıcı odaklı hazırlanması,
- Çocuk dostu,
- Engelliler için,
- Okuma yazma bilmeyenler,
- Çok dilli (yararlanıcı gruba özel

belirlenebilir),

- Çözüm veya yanıtlar üretmek için işler bir sistem kurmak,
- Sonucu olan ve takip edilebilir yönlendirmeler yapabilmek.

Soruşturma süreçleri ve destek mekanizmaları önerileri

Olası şikâyet durumlarında şikâyet konusu ve kişileri ile ilgili çözüm üretmek için şikâyet eden kişinin/kişilerin mahremiyetinin ve güvenliğinin sağlanarak soruşturma yürütülmesi ve raporunun soruşturma ekibi tarafından hazırlanıp ilgili BM kuruluşları ve kamuoyu ile paylaşılması önerilir.

Soruşturma süreçlerine dair;

1. Bağımsız uzmanlardan oluşan soruşturma ekibi kurularak şikâyetin çözümüne dair soruşturma planı çıkarılır. Örneğin BMMYK'nın bu alanda çalışan bir etik kurulu bulunmaktadır. Bu etik kurul ulaşan şikâyetlerin çözümüne yönelik soruşturma yürütme sorumluluğu taşır.
2. Problemlerin çözümü için oluşturulacak bağımsız soruşturma ekibi BM uzmanlarının katılımıyla STK'lardaki İnsan Kaynakları Politikası, İşe Alım, Etik, Cinsel Kötüye Kullanma ve İstismar konularında Yürütme, Disiplin ve Koruma alanında çalışan uzmanların katılımı ile oluşturulur.
3. Soruşturma ekibi tarafsız olarak şikâyet ile ilgili soruşturma planını oluşturulmalı ve bir zaman planı ışığında tüm soruşturmasını yürütmelidir.
4. Soruşturma sonrası soruşturma

⁴ Bonino ve Warner 2014

⁵ Wood 2011

ekibi olası riskleri ve önerilerini sunduğu bir raporu ilgili STK'lara ve BM kuruluşlarına iletmekle yükümlüdür.

5. Soruşturma süreçlerine dair BM'in önerileri üç ana başlıktan oluşur;

i. Başvuran (soruşturma sürecinde başvuran kişinin mahremiyetinin ve güvenliğinin sağlanmasıyla ilgili eylem önerileri)

ii. Kuruluş (soruşturma sürecinde varsayılan kuruluşa dair yürütülecek süreç ve prosedür

önerileri)

iii. Kuruluşlar arası bilgi paylaşımı (BM kuruluşları arasında bilgi paylaşımını güçlendirmeyi hedefleyen öneriler)

6. Soruşturma sürecine dair STK'lara yönelik öneriler altı başlıktan oluşur;

i. İş tanımlarında ve işe alım sözleşmelerinde cinsel kötüye kullanma ve istismar hakkında anlaşılır taahhüt oluşturulması

ii. Taahhüt kapsamlı referans kontrolleri (uluslararası

sözleşmeler, kanunlar vb.)

iii. Çocuklarla ve diğer hassas gruplarla ilişkili çalışan kişilerin rollerinin kategorize edilmesi

iv. Etkilenen nüfus ile temas olmayan personel ile sözleşmede davranış üzerine hükümler de dahil olmak üzere

v. Kötü davranışla ilgili ilkeler sıkı bağlılık

vi. Cinsel kötüye kullanma ve istismar hakkında (için kanun kapsamında izin verilen azami ölçüde) bilgi paylaşımı

KAPANIŞ

Bugün konuşmamda geçen başlıkların tümü çalışmalarımızda karşılaşma ihtimalimiz olan şiddet, taciz, suiistimal ve istismar durumlarına dair koruma mekanizmaları geliştirmek, düşünmek üzerinedir.

Konuşmamı Dr. Elaine Enarson⁶'ın bir sözüyle bitirmek isterim; "Kendi kendini korumak, afet karşısında dağılmamak, çalışanlarınıza, müşterilerinize, gönüllülerinize yardımcı olabilmeyi de kapsıyor; bunu başarmayı siz de isteyeceksiniz. Bu yüzden acil durum planlamasına kendinden başlamak iyi bir fikir."

Barış dolu bir gelecek dileğiyle.

Referanslar;

1. Complaints Handling Policy And Procedures For International Programmes CAFOD
2. Community Feedback System:Complaints Cards Developed By: Joshua Pepall Humanitarian Accountability Team; World Vision LTRT Sri Lanka
3. Afet yönetiminde kadının güçlenmesinin önemi; Zeynep Bengü, İTÜ Afet Yönetimi Yüksek Lisans Tezi,
4. UNHCR İstanbul Saha Ekibi Notları, Nisan 2016
5. Temel İnsani Yardım Standartları El Kitabı CHS Alliance
6. Tips for developing a complaints mechanism for the Prevention of Sexual Exploitation and Abuse (PSEA) (http://www.chsalliance.org/files/files/Resource_PSEA_Complaints-mechanisms.pdf)
7. GUIDELINES FOR INVESTIGATIONS A guide for humanitarian organisations on receiving and investigating allegations of abuse, exploitation, fraud or corruption by their own staff (http://www.chsalliance.org/files/files/Investigation-Guidelines-2015_English.pdf)

⁶Andrew Kasırgası'ndaki deneyimiyle alanındaki toplumsal cinsiyet çalışmalarına büyük katkıda bulunmuş olan kaza sosyologu.

TİRAJE ZEYNEP YÜREGİR
PSİKOLOG

**MARMARA DEPREMİ VE KADINLARA YÖNELİK
ŞİDDET ve TACİZ ÖRNEKLERİ**

MARMARA DEPREMİ VE KADINLARA YÖNELİK ŞİDDET ve TACİZ ÖRNEKLERİ

Geçmiş afetlerde, cinsiyete dayalı şiddet büyük ölçüde görülmeyen ve duyulmayan olarak kaldı.

Uluslararası yardım kuruluşları (Dünya Sağlık Örgütü, Kızılaç ve Kızılay, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, Avrupa Birliği İnsani Yardım Komisyonu, Oxfam gibi) Afet ve acil durumlarda yaşanan deneyimleri meta analizle incelediklerinde, verilen tepkilerde ve yapılan yardımlarda kadın ve kız çocukların cinsiyete dayalı olumsuz ayrımcılık gördüğünü saptadılar. Kadınların ve kız çocukların daha fazla riske maruz kaldığını, risk algısının farklı olduğunu, böylesi bir felakete hazırlık ve tepki vermek üzere ön hazırlıkların dışında kaldığını belirlediler. Yaşanan ağır travma karşısında fiziksel ve psikolojik deneyimlerin kadınların yaşamında katlanarak arttığını gözlemledik. Kadınların gündelik yaşamın normal gereksinimlerini karşılamak üzere daha ağır ve daha yoğun çalışmak zorunda kaldıklarını ve bunları yerine getirirken aile içi ve toplumsal şiddete de yoğun biçimde maruz kaldıklarını saptadılar. Üstelik iyileştirme ve yeniden kurma çalışmalarından kadınlar belirgin bir biçimde daha az yararlandıklarını belirlediler. Bu meta analizler, afet ve acil durumlarla baş etmede yardım stratejileri saptanırken, ön hazırlık, iyileştirme ve yeniden kurma planları yapılırken kadınların karar vericiler olarak mekanizmalarda yer almalarının gerekliliğini ve önemini ortaya koymaktadır.

MARMARA DEPREMİ

Marmara depreminde öncelik yaşamların kurtulması ve yaşamın devamının

sağlanmasıydı. Cinsiyete dayalı şiddet ve taciz konusunda hazırlıklı olarak yardıma gidilmedi. Buradaki değerlendirmeler, afetle başa çıkarken yaşanan deneyimlerin anlamlandırılması ve değerlendirilmesidir, kısaca geriye dönük bir değerlendirme yapıyoruz. Marmara depreminde kadınlara yönelik gereksinim listeleri gecikmeli de olsa istendi. Kadınları şiddet görmelerinden koruyacak, hele de taciz, tecavüz gibi şiddete maruz kalmalarını engelleyecek önlemler de ne yazık ki gecikmeli geldi. Şimdi afet ve acil durumlarla ilgili dünya literatürüne baktığımızda cinsiyete dayalı şiddet kavramının temel kavramlar arasında yer aldığını görüyoruz. Bu konular uluslar ve uluslararası kuruluşların afet ve acil durum planlamalarında ele alınmaya çalışılıyor. Bu da planlama aşamasında kadınlar olarak karar verici konumlarda yapabileceklerimizin önemine işaret ediyor. Afet ve acil durumlarda şiddet engellenebilir. Kadın bakış açısı bunun için önemli. Kadınların aile içindeki iş bölümleri, karar verme yetkileri bu konuda önem kazanıyor. Kültürel normlarla kadınları sınırlamak yaşam haklarını sınırlamaya kadar gidebiliyor.

Marmara depreminden hemen sonra bölgede yoğun bir destek programı başladı. Marmara depremi ülkemiz açısından depreme hazırlık, hemen sonrası ve geleceğe yönelik çalışmalar için bir başlangıç oluşturdu. Daha önce de depremler yaşadık. Hemen bir yıl önce Ceyhan depremi oldu. Ancak Marmara'daki yıkım daha önce deneyimlemediğimiz bir boyuttaydı ve tam anlamıyla hazırlıksızdık.

Kadına yönelik şiddeti ele alırken fiziksel ve cinsel

şiddetin yanı sıra psikolojik, ekonomik ve sosyal şiddeti de birlikte ele almak durumundayız.

ÖNCELİKLE FİZİKSEL VE CİNSEL ŞİDDETEN SÖZ EDECEĞİZ.

1. Afet ve acil durumlarda kadınlara yönelik şiddetle ilgili ön bir istatistiğimiz yok. Dolayısıyla deprem sonrası şiddet arttı dediğimizde bu istatistiksel verilere dayanmıyor. Cinsiyete dayalı şiddet konusu özellikle aile içi, kadına yönelik şiddet bütün dünyada konuşulan ancak az sayıda rapor edilen ve takip edilen bilgi ile sınırlı. Dünyadaki afet ve acil durumlara ilgili raporlar üzerinden yapılan çalışmalar ve son yıllardaki afetlerle ilgili görüşmeler sonucunda cinsiyete dayalı şiddet konusunda şunları söyleyebiliyoruz:

a. Afet ve acil durumun yaşandığı toplumda önceki şiddet düzeyi afetlerin getirdiği zorluklarla birlikte artıyor.

b. Yeniden yerleştirme durumlarında eğer güvenlik için önlem alınmamışsa şiddet yüksek oranda yaşanıyor.

c. Afet ve acil durumlarda aile içi şiddetle ilgili çalışan birimlerde afet mağduru olduklarından işler düzenli yürümüyor kayıt tutulmuyor ya da kayboluyor veya bu şiddeti önleyecek koruma evleri az/yetersiz/yok. Cezasız ve korumasız kalındığı için başvuru olmuyor. Şiddete katlanılıyor. Bu ne yazık ki halen bizim ülkemiz içinde geçerli, hatta afet yaşamadığımız durumlarda da...

2. Marmara depreminde kadınlar çadır kentlerde kendi sosyal yaşam ortamlarından uzakta şiddete, tacize uğradılar. Ülkemizde, yaşadığımız semtlerde tanıdığımız insanlarla birlikte yaşarız. Büyükşehirlerde nüfus hareketliliği, taşınma ve yer değiştirme çok da olsa yine de oturduğumuz semtte bir iki tanıdığımız vardır. Birbirimize sahip çıkarız. Komşularımızı tanırız. Komşular birbirlerine destek olur, çocukları kollar. Esnafı tanırız. Afet ve acil durumlarda yer değiştirme, yaşam alanları ev olarak belirlenen kadınları daha çok mağdur ediyor. Kadınlar ve kız çocukları hiç tanımadığı bir çevrede sosyal destekten mahrum kalıyor. Bu deneyim Marmara depreminde de yaşandı. Yaşamları çoğu kez çadır ve çevresiyle sınırlı kadınlar ve kız çocukları tanımadıkları, aşına olmadıkları bir çevrede, sosyal desteklerinden uzak bir durumda uzun bir süre yaşamak zorunda kaldılar. Bu yaşamlarındaki şiddet oranını artırdı: çadırın önünde uzun süre bulunmaları kısıtlandı, eşlerinden ve çevrelerinden şiddet ve baskı gördüler.

Benzer deneyim Haiti'de ve Katrina kasırgasından sonra da yaşanmış. Samoa, Malawi ve Namibya'da da geçici yerleştirilenler toplumda yabancılardan da şiddete daha fazla maruz kalmışlar. Namibya'da selden dolayı geçici yerleştirilenler, kuraklık felaketini kendi evlerinde yaşayanlardan daha fazla şiddete maruz kalmışlar. Ancak geçici yerleşimlerde şiddete maruz kalınmayan örnekler

de var: El Salvador'da geçici yerleşimlerdeki sıkı güvenlik tedbirleri nedeniyle şiddete maruz kalmamışlar. Benzer bir biçimde, Romanya'da da geçici olarak yerleştirilenler tarafından şiddet rapor edilmemiş. Yani, şiddet kaçınılmaz değil!

3. Afet ve acil durumlarda kadınlar evlerinden uzakta çocuklarıyla yabancı bir çevrede kalıyor. Erkekler, afette yıkılan, hasar gören mallarına bakmaya ve korumaya gidiyorlar ve aileleri arkada kalıyor. Kültürel normlar erkekleri kadınları ve çocukları korumakla görevlendiriyor. Bu durum yalnız kalan kadınların kendilerini koruma pratiklerine sahip olmasını engelliyor. Gerektiğinde kadınlar ne yapacaklarını bilmiyorlar. Marmara depreminde de yardım almak için evin erkeklerini bekleyen kadınlar, yardıma ulaşmakta sıkıntılar yaşadılar. Kadınlardan yaşamları çadırda sınırlanmış olanlar yaşam düzenlerini kurmada daha da zorlandı. Yabancı bir çevrede tanımadıkları erkeklerin göz hapsine, izlemesine veya haklarını ihlal etmesine tepki veremediler.

4. Yeni yerleşkelerde kadınlar yardım dağıtımı için çabaladıklarında geride kız ve erkek çocuklar kalıyordu ve bu sefer de onlar şiddete ve tacize açık durumda kalıyorlardı. Adapazarı'nda da ortalıkta dolaşan pek çok çocuk bulunuyordu. Okulların hasarlı olması okul çağındaki çocuklarında çadırkentlerde ortada kalmasına neden olmuştu. Daha sonraları sivil

toplum kuruluşlarının çocuklar için kurdukları etkinlik çadırları çocukları koruma işlevi de gördü. Başlarında büyükler olan ve ailelerinden teslim alınan çocuklar güvenli bir ortamda bulundular.

5. Marmara depreminde de çocuk ve kadın kaçırma olayları yaşandı. Bir kısmı hiç bulunamadı. Çocuk ve kadın ticareti, afet ve acil durumlarda ne yazık ki tehlikeler sıralamasında birinci. Ülkemizde dahil olmak üzere insan ticareti konusunda kayıt bulmak çok zor. İnsanlar şiddet konusunda zor da olsa konuşuyorlar ancak insan ticareti konusunda konuşmuyorlar. Afet ve acil durumlarda özellikle maddi olanaklarından yoksun kalan bireyler, ailelerine yardım için uzaktaki işlere gitmeyi kabul ediyor ve bu işleri verenlerin de bir kaydı olmadığından kaybolan kız ve erkek çocuklar ve gençler oluyor. Ayrıca afetle baş ederken aileler acil sağlık, kurtarma ya da çeşitli nedenlerle bir birinden koptuğunda kaybolanlar oluyor. Marmara depreminde haberi gazetelerde yer alan, depremden sağ kurtulan Hicran adlı genç kız böyle kaybolup bulunamayanlardan.

6. Marmara depreminde, çadır kentlerde çadırların yazlık kamp çadırları olması, ışık yandığında içerisini göstermesi, çadırların bitişik nizam kurulması kadınların ve kızların yaşamını zorlaştırmıştı. Mahremiyetten uzak kalmaları da kadınları ve kızları tacize açık durumda bırakmıştı. Anımsarsanız çadırlarla ilgili o zamanlar sorunlar dile getirilmişti.

Çadırların yakınlığı ve içinin görünmesi, seslerin duyulması cinsel yaşam mahremiyetini ortadan kaldırdığından erkeklerin bu taleplerinin reddi şiddetle sonlanıyordu. Bu sorun Namibya ve Malawi'de de yaşanmış!

7. Tuvaletler ve banyo olanakları da ayrı sorunlar yaratmıştı. Kadın ve erkek tuvaletleri sırtları birbirine dayalı iki ayrı yönden girilen ünitelerdi ve mahremiyeti sağlamıyordu. Kadınlar tuvalet kuyruklarında erkeklerin bakışları altında beklemek istememişlerdi. Kendi gereksinimlerini sanki çocuklarının ihtiyacı varmış gibi onları alıp götürerek gideriyorlardı. Çadırların tuvaletlere uzaklığı kadınları ve çocukları riske atıyordu. Özellikle merkezi yapılmış ve çevresi iyi aydınlatılmış olsa da çadırlardan oldukça uzaktaydılar. Ve geceleri kadınların çocukları tuvalete götürmeleri tam bir kabustu. Ancak bazı çadır kentlerde bu çadır kentleri kuranların oluşturduğu idareler bu tür sorunları bekçilerle çözdüler, kimi çadır kent sakinleri ise kendileri organize oldu. Daha sonra bazı çadır kentlerde çadırlar arasında birkaç aileye hizmet veren tuvaletler kuruldu. Tuvalet konusu kadınlar için bir de sağlık şiddetine yol açmıştı. Adet döneminde kadınlar pedlerini yeteri sıklıkta değiştirememiş, bez kullananlar bunları kimi zaman tam kurutamadan kullanmak zorunda kalmıştı. Bunlarda enfeksiyonlara yol açmıştı. Bu sorun Marmara depremi dahil birçok ülkede yaşandı.

8. Marmara depreminde özellikle geceleri deprem mağdurları evlerini, mallarını ve çadırdaki ailesini korumak üzere kendi güvenlik tedbirlerini almak durumunda kaldı... Yeniden yerleştirme durumlarında da, kendi evleri yakınlarında yaşayanlar için de güvenlik önemli bir sorun olarak kaldı. Bu depreme hazırlıksız yakalanmak güvenlik gibi sorunların çözümlenmesinde sorunlar ve gecikmeler yaratmıştı. Aynı sorun Japonya'daki 1995 Kobe depreminde de olmuştu ve şehir talana uğramaması için ablukaya alınmıştı.

9. Afet ve acil durumlarda yardım edenler de şiddet uygulayabiliyor ki biz bunu yaşadık. En açık örneği Düzce Valisi'nin bir mağduru tokatlamasıydı. Ama yardım dağıtımından, iş bölümüne hazırlıksız olmak, iş yaptırmak için disiplinle şiddet uygulamayı birbirine karıştırmaya varabiliyor. Bu tür şiddet yardım dağıtımlarında da söz konusu olmuştu.

10. Ülke çalışmaları yalnız yaşayan kadınların daha fazla şiddete maruz kaldığını ve kırılganlığının arttığını gösteriyor. Ancak Marmara depremiyle ilgili olarak bu konuda ayrıntılı verimiz yok.

PSİKOLOJİK, EKONOMİK ve SOSYAL ŞİDDET

Afetlerin ardından yaşanan psikolojik, ekonomik ve sosyal darbenin uzun dönem etkilerini tanımlamak kolay değil. Afet sonrası yoksulluk, kötü beslenme,

eğitimden yoksunluk artıyor. Ailelerin ekonomik kaynakları tükeniyor, kırılganlıkları artıyor. Ülke raporları bunların da cinsiyete dayalı şiddetin artmasına katkısı olduğunu saptadı. Afetler var olan kırılganlıkları ve ayrımcılık biçimlerini artırıyor. Etnik gruplar, çok yoksullar, marjinalleştirilmişlerin afetlerde kırılganlıkları daha ağır oluyor. Kadınlar da benzer korunma riskleri taşıyor: cinsel istismar ve taciz, yardıma ulaşmada eşitsizlik, yardımlarda ayrımcılık, kayıp belgeleme, mülk zararının karşılanmasına adaletsiz ulaşım ve şiddet gibi. Afetlerde kadınların yükü daha da ağırlaşıyor: olumsuz koşullarda, yoklukta yemek hazırlamak, çocuk, hasta ve yaşlılara bakım sağlamak gibi normal koşullarda bile tam gün iş olan sorumluluklar artıyor. Kadınlar aslında felaketlerle mücadelede ön sa arda yer alıyorlar. Gerek kendi çekirdek ailesine, gerek akrabalarına ve gerekse komşularına bilgiyi dağıtan, en zayı arın korunmasına ve bakımına koşan, yaşamın rutine dönmesinde ön sa arda çarpışan kişiler kadınlar. Marmara depreminde yaşanan psikolojik, ekonomik ve sosyal şiddeti inceleyelim:

1. Terk edilen veya terk eden kadınlar. Bir felaketle karşı karşıya kaldığımızda yalnız kalmak ya da bırakılmak da bir tür psikolojik şiddettir. Marmara depreminde bu tür şiddet çok gördük. a)Önce kocası tarafından terk edilen kadınları ele alalım. Bu

“

Zarife 39 yaşında.

Deprem sonrasında ailesi ile birlikte sokağa fırladığında yaşadıklarını anlatıyor: “Bir gün önce regl olmuşum. Sokağa çıktığımda habire arkamı kontrol ediyordum. Pijamalarım lekelenmeye başlamıştı. Ne yapacağımı şaşırılmışım. Gün ışıır ışımaz eve girmeye karar verdim. Evimiz beşinci katta ama çıkmak zorundaydım. Eve girmeye karar verdiğimde artçılar devam ediyordu. Hayatımda hiç bu kadar korkmamıştım. Bacaklarımın titremesine engel olamıyordum. Titreye titreye eve çıktım. Evin içi savaş alanı gibiydi. Tüm eşyalar yıkılmıştı. Aradığımı bulmak zaman aldı. Petleri buldum. Tuvalete girdim. Korkuyordum. Sallantılar devam ediyordu. İşim bitince merdivenlerden nasıl indiğimi hatırlamıyorum bile. Komşu kadınlardan bir çoğukorkudan regl olmuş meğer. Petleri dağıttım. Ama nasıl değiştireceklerdi. Erkekler rahattı. Tuvaleti gelen bir duvar dibi ya da ağaç dibine gidiyordu.

Biz ise... ”

”

kadınlar afetteki tüm sorunlarla yalnız başa çıkmak zorunda kaldı. Eşleri bu tür zorlukları kaldıramadıkları için onları ve çocuklarını terk etti. Kalıcı konutlar verildikten sonra ve/veya afetin yıkımı bir miktar olsun atlatıldıktan sonra eşler geri dönmeye kalktı. Bir kısmında aile tekrar bir araya geldi, bir kısmı ayrıldı. Bir kısmında da erkek, bütün bu zorlukların üstesinden gelip yaşamın normal rutinine dönen aileden kadını atmaya ve devletin verdiği konutun üstüne yatmaya kalktı.

b) Marmara depreminde, eşini ve çocuklarını yıkılmakta olan binaların içerisinde bırakarak kendi canını kurtaran erkekler oldu. Bu da ailelerde sosyal yıkıma neden oldu. Bu konu, psikologları insanların afet anı gibi yoğun stres altında nasıl davrandıklarını araştırmaya yöneltti. Ancak bu ailelerde ayrılmalar gözlemlendi. Kadınlar böyle yaşamsal anlarda onları ve çocuklarını düşünmedikleri için bu eşlerle birlikte yaşamak istemediler. Bu durumda yalnız başına afetle başa çıkmak her iki tarafı da zorlamakla birlikte kadınlar daha fazla mağdur oldu. Afetin üzerinden zaman geçtikçe kadınlar bu ayrılıklara karşı sosyal baskı gördüler.

2. Marmara depreminde de kadınlar geçim kaynağı nedeniyle aile içi şiddeti resmi makamlara duyurmadılar. Evin ekmeğini kazanan erkek olduğundan ve onların herhangi bir geçim kaynağı olmadığından şiddete katlandılar. Kimi zaman yapılan başvurularda bu nedenle geri çekildi. Bu tablo

ülkemizde kadına yönelik şiddeti tanımlıyor. Ancak Malawi ve Namibya'da da durum bu. Yokluk ve yoksulluk içinde, çaresizlik kadınları ve genç kızları şiddetle birlikte yaşamak zorunda bırakıyor.

3. Kadınlar kültürel normlar nedeniyle yardımlara ulaşmakta zorlandı. Acil yardım dağıtımında kadınlar erkeklerle birlikte yardım kuyruklarında beklemek zorunda kaldı. Buralarda da şiddete maruz kaldılar. Hem fiziksel hem de sosyal. Sosyal olarak orada bulunmaları kınandı, ayıplandılar ve dışlandılar.

4. Ekonomik olarak yardım yapılırken erkeklere yardımlar verildi ve bu yardımlar bazen kadınlara ve çocuklara ulaşmadı. Erkekler bu yardımları kendi istekleri yönünde kullandılar. İşyeri yardımlarında, kredilerden erkekler daha fazla yararlandı. Kadınlarla çalışan sivil toplum kuruluşlarının iş edindirme ve mikro kredilerinden yararlanabildiler. Ne yazık ki bizdeki tablo dünyadaki diğer ülkelerde de aynı: Endonezya 2004 tsunamisinde erkek balıkçılara tekne verilirken, kadın balıkçılara tekne verilmedi. Toprakta çalışan kadınlar içinde aynı durum geçerli oldu. Bangladeş'teki sel de buna örnek. Bu ülkelerde aile yardımı evin erkeğine teslim edildi ve onlar da paraları kendi istekleri yönünde harcadılar, bazen iş için harcamayıp alkole yatırdılar. (Örnek: Bosna-Hersek, Malawi, Myanmar, Namibia, Romanya, Samoa). Bizde Marmara depreminde evler erkeklere verildi.

Kadın yine önceki gibi mülksüz kaldı.

5. Raporlar afet sonrası çocuk yaşta evlilik ve kadın ticaretinin arttığını gösteriyor. Evde beslenecek bir boğazın azalması, evlilik yoluyla alınan başlık parası, yeni akrabalar yoluyla ekonomik olanaklara ulaşımın artması çocuk yaşta evliliği artıran nedenlerden. Bizde de Marmara depreminde anımsarsanız çadır kentlerde reşit olmadan evlilikler olmuş ve düğünler yapılmıştı. Burada dikkat edilecek nokta ülkelerin çocuk yaşta evliliğe yaklaşımları afet ve acil durumlar öncesi nasıl? Ona bakmak lazım. Böyle bir eğilim varsa, kriz anında bu davranışlar artıyor. Sri Lanka (2004 tsunami dulları: zorla evlilikler artmış), Kenya (kuraklık açlık: "açlık gelinleri"), Somali, Nijer, Bangladeş'te (sel felaketi) çocuk yaşta evlilikler artmış. Myanmar'da afet sonrası dul sayısı yükselmiş. Evliliğin, dolar tarafından ekonomik zorlukları yenme ve yeni bir yaşam kurma stratejisi olarak değerlendirildiği gözlenmiş.

6. Afetler yoksullaşmayı birlikte getirir. Bazen bu olumsuz koşullar bireylerin sorunlarını çözmekte olumsuz çözümlere yönelmesine yol açar. Dünyada afet ve acil durumlarda kendi ve ailesinin yaşamsal gereksinimlerini karşılamak üzere aldığı yardımın karşılığını seksle ödeyen kadınlar ekonomik şiddetin mağdurlarıdır. Kadınlar bunu afet ve acil yardım hizmetlileri ile olduğu gibi varsıl konumdakilerle de yapmaktadırlar.

Haiti de fazlasıyla var. Afrika'da da var.

CİNSİYETE DAYALI ŞİDDETİ ÖNLEMELİK İÇİN NELER YAPILABİLİR?

- Afet ve acil durumlarda çalışanlar cinsiyete dayalı şiddet olgusunun farkında olmayabiliyor. Bu alanda çalışanları önceden eğitmek ve farkındalık yaratmak alanda çalışıldığında sorunun fark edilmesini ve çözüm için harekete geçilmesini artırıyor.
- Afet ve acil durumlarda elinizde kayıt olmasa bile cinsiyete dayalı şiddeti var kabul ederek çalışmak,
- Şiddetin önlenmesine karşı strateji geliştirmek ve bu konuyu gündemde tutmak, kamuoyunda cinsiyete dayalı şiddet konusunda farkındalık yaratmak, afet ve acil durumlarda yardım edenlerin cinsel istismar ve tacizini önlemek üzere önlemler almak, bu konuda diğer kuruluşlarla birlikte çalışmak,
- Bütün afet ve acil durum hazırlıklarında ve planlamalarında cinsiyete dayalı şiddet, kadın ve çocukların güvenliği konularının yer almasını sağlamak,
- Geçim olanağı cinsiyete dayalı şiddetin önlenmesinde önemli rol oynuyor, cinsiyete dayalı şiddete maruz kalma riski olan gruplar için geçim sağlama projelerine öncelik vermek,
- Afetlerde cinsiyete dayalı şiddet verilerini araştırmak ve toplamak, bu verileri politika oluşturmak için kullanmak,
- Sağlık acil yardımında cinsiyete dayalı şiddetin getireceği riskleri tanımak ve gerekli önlemleri almak,
- Toplumun cinsiyete dayalı şiddeti önleme ve üzerine gitmek için katılımını sağlayacak adımlar atmak,
- Cinsiyete dayalı şiddet, afetler ve çatışmaların kesişme noktalarını işbirliği içinde araştırmak.

Bu saydıklarımıza ek olarak ulusal ve yerel otoritelerin yapması gerekenler:

- Kadın, çocuk ve erkeklerin güvenli ve zamanlı bir biçimde cinsiyete dayalı şiddeti otoritelere iletmelerini sağlayacak yerel uygun süreçler geliştirmek,
- Afet yönetimi yasalarında, politikalarında ve

planlarında cinsiyete dayalı şiddete gereken biçimde dikkat etmek ve yer vermek. Afet sonrası cinsiyete dayalı şiddeti önlemek için yeterli adımlar atmak: etkin yasa uygulayıcı düzen ve süreçler kurmak ki buna ilgili suç yasaları dahil.

- Afet sonrası geçici konutlarda yaşayanların güvenliğini sağlayacak önlemler almak.

GÜLÇİN ÖZBEY
**SINIR TANIMAYAN KADINLAR-
GÖÇMEN KADINLARLA DAYANIŞMA AĞI**

TÜRKİYE'DE GÖÇMEN KADINLAR

TÜRKİYE'DE GÖÇMEN KADINLAR

1970'li yıllarda Avrupa'nın işgücü ihtiyacını karşılamak için binlerce işçi Avrupa yollarına düştü. Türkiye'den de birçok insan bin bir umutla Avrupa'ya göç etti. Fakat 1990'lı yıllara gelindiğinde artık Avrupa eskisi kadar iş gücüne ihtiyaç duymuyordu. Bu yüzden de Avrupa göçmen alımını ve vizeyi zorlaştırmaya başladı. Sınır kapılarında güvenlik önlemleri artırıldı. Avrupa'ya geçmek göçmenler için riskli ve pahalı bir seyahat olmaya başlamıştı. Türkiye ise vize konusunda fazla zorluk çıkarmıyordu. Bu yönüyle Türkiye pek çok turist ve göçmenin gözünde daha çekici bir alternatif haline geldi⁷.

Türkiye artık göç veren ülke olmaktan çok göç alan bir ülke haline gelmeye başlamıştı. Kağıtsız ve transit göçmenlerin yanı sıra eski Sovyet ülkelerinden çok sayıda insan bavul ticareti yapmak ya da çiftliklerde, inşaat ya da hizmet sektörlerinde çalışmak için Türkiye'ye geldi. Türkiye'ye olan göç, kısa vadeli ve tekrar eden yapısından dolayı 'döngüsel' olarak adlandırılabilir. Bu göç tipinde kadınların ufak çaplı tüccar, bakıcı, temizlikçi ya da seks satan olarak karşımıza çıktığını görüyoruz. Türkiye'de seks ticaretinin de yakından ilişkilendirildiği bu göç tipi bazı özellikleri ile sığınmacı, mülteci ya da diğer 'kağıtsız' göç akımlarından ayrılıyor. Nitekim Türkiye'de de bu göçün en önemli özelliği olarak, ticaret yapan ya da farklı işlerde çalışanlar olarak hemen her sektörde (inşaat sektörü hariç) kadınların çoğunluğu oluşturması gösteriliyor⁸.

Kağıtsızlık

Türkiye'de göçmenlerin büyük kısmı kağıtsız

durumda bulunuyor. Giriş, ikamet ve çalışma izni/kağıdı olmaması durumu 'kağıtsızlık' anlamına geliyor. Göçmenlerin giriş ve kalışlarını kısıtlayan göç yasaları onları kayıt dışı sektörde çalışmaya iterken yarattığı eşitsiz sosyal ilişkilerden dolayı savunmasız ve kırılgan bir konuma sokuyor. Çalışma izni almak için göçmenlerin ya Türkiye'ye gelmeden önce ya da Türkiye'de 6 aylık oturma izni aldıktan sonra işverenleri tarafından çalışma iznine başvurulması gerekiyor. İstihdam önceliğini vatandaşlara veren Çalışma Bakanlığı'nın izinleri sadece izin verilen sektörlerde ve yerli işgücünün olmadığı durumlarda veriliyor. Turizm, eğitim ve ev içi hizmetler göçmenlerin en fazla izinli çalıştığı sektörler.

2011 yılında 17 bin çalışma izninin 10 bini erkeklerle ait. Sektörlerin başında, konaklama ve yiyecek-içecek hizmetleri, eğitim, imalat, toptan ve perakende ticaret, hava ulaşımı, yaratıcı sanatlar, gösteri sanatları ve eğlence sektörleri gelmektedir. En yaygın olduğu düşünülen yatılı bakımda çalışan göçmen sayısı yüzde 27.⁹

Çalışma izni alabilen şanslı göçmenler bu izin ile işverene bağımlı çalışmak zorunda kalıyor. İşten ayrıldıklarında ise izinleri otomatikman iptal ediliyor. İşveren için izin almak çekici değil. Çalışma izni olmayan göçmenin sömürüye karşı savunmasızlığı artıyor ve yerli işgücüne göre daha kolay kötü çalışma koşullarına boyun eğmek zorunda kalıyor. Örneğin göçmen kadınlar bir ya da üç aylık turist vizesi ile ülkeye giriş yapıyor. Çalışmaya başlayınca turist vizesi bitiyor ve ülkeden çıkış yaptıklarında ceza ödemeyi göze

⁷ Erdoğan, Kaşka ve Toköz; 2003

⁸ Toksöz ve Ünlütürk-Ulutaş, 2012; Yüksekler, 2003; Erder ve Kaşka, 2003:13

⁹ Toksöz vd, 2012: 55

olarak mümkün olduğunca vizesiz çalışmaya devam ediyorlar. Afrika ülkeleri için durum daha da zor çünkü turist vizesiyle 15 günden sonra çıkış yapmaları gerekiyor. Bu süreçte polis ve sınırdışı edilme korkusuyla yaşayan kadınlar genellikle çalıştıkları yerlerden dışarı çıkmıyorlar. Bu kağıtsız olma durumu onları çok daha savunmasız ve sömürüye açık hale getiriyor. Dilinizi bilmeyen, devletin 'kaçak' diyerek suçlu duruma düşürdüğü ve her an sınırdışı ile yüz yüze olan bir göçmene istediğinizi yaptırabilirsiniz. Kağıtsızlık demek güvencesizlik, kayıtdışı sektörlerde çalışma, sınırlı hareket kabiliyeti, emek sömürüsü, cinsel ve fiziksel taciz, duygusal, fiziksel ve ekonomik şiddet demek. Göç ve çalışma yasalarının kadınlar üzerindeki baskısı, 'yabancı' kadınlara dair fahişe önyargısıyla birleştiğinde onları oldukça kırılğan bir konuma sokuyor. Bu kırılğanlık ve savunmasızlık işveren, ev sahibi, polis ve genel olarak vatandaşların göçmenleri istismarına yol açabiliyor.

İletişimde olduğumuz göçmen kadınların deneyimlerinden emek sömürüsünün yanı sıra; taciz, tecavüz ve hatta seks ticareti risklerine de maruz kaldıklarını biliyoruz. Çalışma koşulları açısından ise en temel işçi hakları bir yana, çoğu göçmen çay, ekme, çorba ve patates gibi zayıf gıdalardan oluşan 10 dakikalık yemek araları ile 10 saatten fazla çalıştıklarını, 6 iş gününden oluşan haftalık ücretlerinin ise 150-200 TL gibi rakamlar olduğunu

söylüyorlar. Bir metal, tekstil ya da ayakkabı atölyesinde olabilen bu işleri göçmenler kendi aralarında genel olarak "çabuk çabuk" olarak nitelendiriyorlar. Çünkü işçilere sürekli "çabuk çabuk" diyen patronların göçmen işleri işin başından bir an olsun kaldırmadığı anlaşılıyor. Çoğu Türkçe bilmeyen Afrikalı göçmenler için artık "çabuk çabuk" bir işin adı haline gelmiş bulunuyor. Bazı işverenler birkaç hafta ya da birkaç ay çalıştırdıkları göçmenlere ücret dahi ödemiyor, bunu o kadar ileriye götürmüşler ki her ay işçi değiştiriyorlar. Daha da kötüsü, ücretlerini ödememek için polise şikâyet ederek sınırdışı ettiren patronlar olduğunu duyuyoruz (inşaat vs). Yasaların ve toplumsal yargıların beslediği eşitsizliği kendi çıkarları için acımasızca kullanan çok sayıda patron var. Beyazıt-Aksaray hattı göçmenler için kısıtlayıcı göç ve çalışma yasalarının yarattığı eşitsiz sosyal ilişkilerin tipik bir yansıması.

Kumkapı'daki Türkçe kursumuza katılan göçmenlerin en çok öğrenmek istedikleri cümleler "eve gidebilir miyim?", "izin alabilir miyim?" gibi cümleler. Bunlar ne kadar çok çalıştırıldıklarını ve hatta izin bile isteyemediklerini gösteriyor. Kadınlar tüm bu emek sömürüsünün üstüne bir de cinsel taciz ve tecavüze uğrama riski ile karşı karşıya. Kumkapı'da tanıştığımız göçmen kadınlar işyerlerinde yaygın bir şekilde tacize uğradıklarını, patronların cinsel ilişkiye zorladıklarını söylüyorlar. Örneğin haftalarca, aylarca çalışıp sonra patronun

cinsel ilişkiye zorlamasından dolayı parasını almadan çıkan kadınlar var. Kadınlar sokakta bile rahat yürüyemediklerini söylüyorlar. Özellikle bu Kumkapı'da çok yaygın. Biliyorsunuz belki orası aynı zamanda açık bir genelev görüntüsünde.

Bu çalışma koşullarına dayanamayan, zaten işyerinde tacize uğrayan, fazla seçeneği olmayan göçmen kadınlar seks satmak zorunda da kalıyor. Bu 'fahişe damgası' da başka bir sömürü alanı yaratıyor. Hem vatandaş hem de polisin cinsel istismarına ve şiddetine uğruyorlar. Fuhuş devletin sıfır toleranslı olduğu bir alan ve yasalar fuhuş yapan, hastalık taşıyan kadınların sınırdışı edilmesini öngörüyor. Tüm bu sömürü ve taciz düzeni Türkçe bile derdini anlatamayan göçmenlerin 'kaçaklık' ve 'fahişelik' durumu ile örtbas ediliyor. Seks satıyor olmaları, tecavüz suçunu görünmez kılmak ve o insanı değersizleştirmek için bir neden haline gelebiliyor. Göçmen kadınların çalıştıkları işlerin ortak özellikleri: kayıtdışılık, düşük ücret, düşük vası ı işlerde esnek/uzun saatler, yetersiz izin, dışarıdan izole olarak ve sınırlı hareket kabiliyeti. Ayrıca pasaporta el koyma ya da eve kapama, baskı ve cinsel taciz gibi uygulama ve risklerin Türkiye'de oldukça yaygın olduğu biliniyor.

Göçmenlerin çalıştıkları işlerde kötü çalışma koşulları, hakaret, kötü davranış, sağlıksız yemek, duygusal, ekonomik ve hatta

fiziksel şiddet normalleştiriliyor. Bizanneyiz adlı web sitesinde "Anneler Dikkat!" başlığı ile işveren annelere tavsiyelerden bazıları şunlardı: "Hemen pasaportuna el koyun", Yabancı yatılı yardımcılara "maksimum 500 Lira" ödeyin, "İlk üç ay maaşının yüzde 20'sine el koyun", "Ülkemizde işsizlik varken başka ülkelere kaçan milli sermayemize kısmen engel olun. Ev İşçileri Sendikası Girişimi ile 2010 yılında bu site hakkında suç duyurusunda bulunuldu.

Sınır Tanımayan Kadınlar - Göçmen Kadınlarla Dayanışma Grubu

Bir grup kadının girişimiyle 2012 yılı Nisan ayında 'göçmen' kadınlarla dayanışma amacıyla bir iletişim ağı başlatıldı ve giderek politik söz üreten bir yapıya dönüştü. Grup "Türkiye'de yaşayan göçmen kadınların hem kadın hem de göçmen olmalarından kaynaklı yaşadıkları sorunlar konusunda farkındalık ve gündem yaratmak ve bu alanda politika üretmek" amacıyla bulunduğu benzeri bir oluşum yoktu. Grubun bileşenleri bağımsız feministler ve bazıları çeşitli STÖ'de çalışan veya gönüllü olmak üzere çeşitli alanlardan kadınlardır. 2014 yazında cinsiyet temelli şiddet ve tacizle mücadele amacıyla kurulan ONAR İstanbul adındaki örgütlenme dışında toplumsal cinsiyet eşitliği odaklı bir başka kadın örgütlenmesi halen yok. ONAR, ağırlıklı Avrupalı kağıtlı göçmen kadınların oluşturduğu, feminist perspektife sahip bir öz-örgütlenmedir. ONAR ile Avrasya ülkelerinden çalışmak üzere gelen

kadınlar da ilişkilenebilir. Bu iki oluşum dışında Türkiye'de bulunan göçmen kadınların acil durumlarda başvurabileceği ya da dayanışma içinde güçlenebileceği toplumsal cinsiyet odaklı sivil örgütlenme yoktur. Göçmen kadınlar acil durumlarda göç alanında çalışan örgütler ve seyrek olarak kadın örgütlerine başvuruyorlar. Ancak bu çok sınırlı düzeyde. Yaklaşık 3 milyon göçmenin yaşadığı bu ülkede çok dilli, duyurusu yapılmış ve tanımlı destek mekanizmaları yok. Göçmen gruplarının kendi aralarında oluşturdukları dayanışma grupları diyebileceğimiz, çoğunlukla karma yapıların olduğunu biliyoruz. Ancak bunlar hak temelli faaliyet yürütme niteliğinden uzak, örgütlenmelerinin önünde çokça engelin olduğu gruplardır. Yerel hak temelli örgütlerin bu grupların gerçek anlamda örgütlenmesine destek olması "göçmen dayanışması" başlığının en önde gelmesi gereken faaliyeti olmalıdır. Uluslararası göç organizasyonlarının bu perspektife sahip olmaları yapısal nedenlerle mümkün değildir. Göçmen kadınlara cinsel şiddet ve ev içi şiddetle mücadele temelinde dayanışma, soruna duyarlılık ve deneyim bakımından en yakın örgütlenmeler oldukları halde, kadın örgütlerinin de birincil gündemi olamıyor. Çünkü çok dilli, çok kültürlü destek kapasitesi oluşturmaya ne zamanları nede kaynakları yeterli değildir. Kadın örgütleri, 'önce ülke içinde kendi sorunlarımızı çözelim' anlayışından en kolay uzak

durabilecek yapıda olsalar bile, yerine getiremeyecekleri bir sorumluluğu üstlenme girişiminde bulunamıyorlar. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı Şiddet Önleme Merkezleri (ŞÖNİM) yasal anlamda bu boşluğu doldurmak durumundadır.

ŞÖNİM'lerin göçmen kadınlara da hizmet verdiği söylene de realitede durum böyle olmadığı iyi biliniyor. ŞÖNİM'ler kağıtsız göçmen kadınları kabul etmiyor. Etmek isteseler dahi kapasiteleri buna uygun değil. Kaldı ki ŞÖNİM'lerin Türkiyeli kadınlara sağladıkları hizmetin niteliği ve yeterliliği bakımından da çok ciddi sıkıntılar olduğu bir gerçek.

Neler yapıyoruz?

2012 yaz aylarından beri düzenli toplantılar yapıyoruz. Politik söz üretimi ve çeşitli görünürlük çalışmaları (yazı, haber, yasa takibi); Taciz ve tecavüzlere karşı söz/eylem örgütlenme; Yönlendirme ve destek (kısıtlı-gönüllü hukuki destek, bilgilendirme, acil durumlarda sığınağa yönlendirme, sağlık hizmetlerine erişim); Şubat 2014'ten beri Türkçe kursu (gündelik yaşama destek), çeviri desteği, cinsel sağlık ve haklar konusunda bilgilendirme çalışmaları gerçekleştiriyoruz.

Eylemlerimizden:

- İşverenlerin sömürü ve tacize karşı Beyazıt Eylemi (12 Temmuz 2014)
- Jesca eylemi/Kurtuluş (21 Eylül 2014)
- Geri gönderme Merkezleri'nde

yaşanan hukuksuzluklara dikkati çekmek amacıyla basın açıklaması (Ocak 2015)

- Jesca dava takibi (4 Eylül 2015)

Göçmen kadınların bizimle paylaştıkları deneyimler arasında özellikle işverenlerin ve esnafın tacizi ve tecavüz girişimleri önemli bir yer tutuyor. Örneğin Beyazıt'taki küçük atölye sahiplerinin göçmen kadınlara yaygın olarak cinsel tacizde bulduklarını ve hatta tecavüz ettiklerini duyuyoruz. "Tacize, Tecavüze son! Göçmen Kadınlar Yalnız Değildir" diyerek geçtiğimiz 12 Temmuz'da Beyazıt Tramvay durağında kadınlar olarak bir eylem yaptık. Beyazıt, Gedikpaşa, Kumkapı sokaklarını dolaştık. Belki de ilk defa kadınları sokakta eylem yaparken gören bölge işveren ve esnafı şaşırıldı; kimi bizi destekledi, kimi sırtını döndü.

Kamusal alanda yok sayılıp, görmezden gelinen göçmen kadınlar boğaz tokluğuna çalıştırılırken kağıtsızlıkları ve sınırdışı edilme korkusu nedeniyle uğradıkları şiddeti ve tecavüzü şikâyet bile edemiyorlar. Göçmen kadınların yaygın olarak çalıştığı ve yaşadığı yerlerde taciz ve tecavüzün meşrulaşmasını kınıyoruz.

“

Kadınlarla Dayanışma Vakfı Şiddete Karşı Danışmanlık Merkezine gelen telefondaki ses: “Ne olur yardım edin. Ben büyük bir hata yaptım. Depremde kocam öldü. Yalnız yaşayamazsın dediler. Başında bir erkek olsun. Yaşını başını almış bir adamla evlendirelim dediler. Benden otuz yaş büyük adamla evlendim. A...’na yerleştim.

Kocamın benim yaşımdaki oğlu hapishaneden çıktı. Geldi bizim evde kalıyor. Kocam da bir kaç ay önce öldü. İzmit’e dönmek istedim. Hayır dediler. Kocamdan bana kalan mirastan dolayı beni bırakmıyorlar. Oğlu benimle evleneceksin demeye başladı. Mal başka yere gitmesin istiyorlar. Ben istemiyorum. Ama zorluyorlar. Buradan ayrılmak istiyorum ama evden dışarı çıkarmıyorlar. Oğlunun tecavüzüne uğradım.” Ses birden kesildi.

Bir daha o kadından haber alınmadı. Ne adını söyleyebilmişti, ne de bir telefon numarası verebilmişti.

”

SONUÇ

Göçmen kadınlar ve genel olarak kağıtlı ya da kağıtsız tüm göçmenler, sigortalı/resmi istihdam şekilleri de dahil olmak üzere Türkiye'nin kısıtlayıcı göç ve çalışma yasalarından olumsuz etkileniyorlar. Bu kısıtlayıcı yasalar göçmenler ve yerliler arasında eşit olmayan istihdam ve sosyal ilişkiler yaratırken göçmenleri sömürüye ve cinsel şiddete karşı savunmasızlaştıran bir zemin hazırlıyor. Bu zeminde 'kaçak' ve 'yasadışı' olarak konumlandırılan göçmenler sınırdışı edilme korkusundan dolayı en temel haklarını bile savunamazken en ağır koşullara ve kimi zaman fuhuşa dahi 'rıza' göstermek zorunda bırakılıyorlar. Yani fuhuş ve göç akımları göçmenlerin maruz kaldığı bu ağır sömürü ve çalışma koşullarını normalleştiriyor.

Türkiye'nin göç akımının yarattığı devlet-destekli eşitsiz ilişkilere ilaveten, göçmen kadınlar bir de cinsiyetçi şiddete hedef oldukları ve damgalandıkları fuhuştan olumsuz etkileniyorlar. Nitekim araştırmalar nerede çalışırlarsa çalışsınlar göçmen kadınların işyerinde cinsel tacize ve hatta tecavüze uğrama riskinin olduğunu gösterirken bu tacizin onları fuhuşa yönlendirebildiğine ve hatta 'seks ticareti mağduru' yapabildiğine de vurgu yapıyor. Göçmen kadınlar baskı ve şiddete uğrasalar dahi yasalar ve toplumun gözündeki 'kaçak' işçi ve 'gönüllü fahişe' konumları sınırdışı edilme korkusuyla birleşerek yardım almalarını engelliyor, onları 'sessizleştiriyor'. Bu vahim durumların önüne geçmek için birkaç önerimiz var.

Öneriler

Göçmenlerin yaşadıkları bu baskı ve istismarı engellemek için en etkili önlem giriş, ikamet ve çalışma izinleri kolaylaştırılmalı. Bir insan hakkı olarak tanımlanan çalışma hakkı verilmeli, çalışma izinleri işverenden bağımsız olmalıdır. Türkiye'nin imzaladığı uluslararası sözleşmeler ve Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Giderilmesi Sözleşmesi (CEDAW)'ın Kadın Göçmen İşçilerle İlgili 26 Sayılı Genel Tavsiye'si doğrultusunda cinsel şiddet gören kadınlara koruma sağlanması gerekiyor.

Milliyetine ya da kağıtlarına/pasaportuna bakılmaksızın tüm göçmen kadınlar uğradıkları cinsel şiddet için İstanbul Sözleşmesi'nin şiddeti önleme ve koruma hükümlerinden yararlanabilmeli ve sığınma başvurusunda bulunabilmelidir. İstanbul Sözleşmesi hiçbir nedenle ayırım yapılmaksızın bütün kadınların, yasal statüsüne bakılmaksızın bütün göçmen kadınların da, karşılaştıkları cinsel şiddet ve ev içi şiddetle ilgili koruma ve önleme mekanizmalarından yararlanabileceklerini hükme bağlıyor. En acili ise sınırdışı korkusu olmadan kadınlar uğradıkları sömürü ve taciz/tecavüzü söyleyebilmeli, bu doğrultuda sivil ve çok dilli bir kriz/başvuru merkezi kurulmalıdır. Başvurular sağlık, barınma, hukuki ve psikolojik destek ile desteklenmelidir. İstanbul Sözleşmesi kapsamında çok dilli şiddet kriz merkezleri açılması açık bir hüküm niteliğindedir. Ancak uygulamaya dönük herhangi bir adımdan söz etmek mümkün değildir. İş yerlerinde uğradıkları cinsel taciz ve hatta tecavüz sonucu seks satmaya zorlanan göçmen kadınlar cinsel yolla bulaşan hastalıklar nedeniyle risk altındalar, travma desteği dahil, ücretsiz sağlık hizmeti ve destek alabilecekleri cinsel şiddet kriz merkezler kurulmalı. Ücretsiz Türkçe, İngilizce ve meslek kursları gibi göçmenlerin eğitime erişimi sağlanmalı.

ZOZAN ÖZGÖKÇE
VAN KADIN DERNEĞİ

VAN DEPREMİ ve KADIN ÇALIŞMALARI, SORUNLAR

VAN DEPREMİ ve KADIN ÇALIŞMALARI, SORUNLAR

23 Ekim- 9 Kasım depremlerinin yıkıcılığının öncesinde TÜİK 2011 verilerine göre 1.035.418 nüfuslu ilimizin 509.630'unu kadın nüfusu oluşturmaktaydı. Depremde ölümler hakkında net bir bilgi olmadığı gibi, deprem sonrası başka illere göç ile ilgili bir bilgi paylaşımı olmamıştır. Deprem öncesi net olan nüfus bilgisinin değişimi konusunda bir çalışma yapılmamıştır ki, herkesin hayatında depremden önce, depremden sonra dediği bir olaylar zinciri var, bir yaşam var. Depremden önceydi, depremden sonraydı diye bahsettiğimiz bir hayatımız var. Deprem yaşamımızda bir yarılma yarattı. Fay hatları sadece doğal afet olarak hayatımıza girmedi. Yaşamımızı değiştirdi. Yaşam alışkanlıklarımızdan tutun duygularımıza bütünlüğümüzü zedeledi. Doğa karşısında hepimiz çaresiz kaldık. Bir de doğal afet sonrası elinde kaynakları bulunduran yerel otoriteler bizlerin içindeki güven duygusunu zedeledi.

Bizler, yıllardır bölgede yaşayan insanlar ölümüne ve çaresizliğe nasıl terkedildiğimizi çok yakından gördük. Yardım kamyonları, tırları şehre sokulmadı. Deprem akşamı hiçbir yerde ekmek bulunmazken Yüksekova'dan kamyonlar dolusu ekmek gönderildi ancak kamyonlar şehre sokulmadı. Sonraki günlerde de bu durum devam etti. Çadırlar ulaşmadı, ulaşan çadırlar adaletsiz dağıtıldı. Eğer tekrar bir doğal afet olursa Van halkı daha bir hezeyana kapılacaktır. Çünkü 23 Ekim ve 9 Kasım depremlerinde yaşadıklarımız bizim üzerimizde ciddi bir güvensizlik yarattı. Cinsiyetçi ve milliyetçi politikaların tüm uygulamaları üzerimize boşaltıldı. Bu konuda VAKAD olarak 'Afetlerde Devletin Milliyetçi Politikalarının Yıkıcılığı ve Kadınlar;

Van Depremi Örneği' adlı bir rapor hazırladık. Televizyonlarda büyük büyük kampanyalar yapıldı ancak ayı televizyon ekranlarından Van'a yapılan yardımlar hakkında Valilik ve AFAD tek bir açıklama bile yapmadı. Bilgi Edinme Kanunu kapsamında sorduğumuz sorulara verilen yanıt ise çok sığ ve dar kapsamlıydı. Yapılan yardımların adil bir şekilde dağıtıldığı iddia ediliyordu. Ancak ne kadar gelmiş, ne gibi yardımlar yapılmış gibi bilgiler kamuoyunda saklandı. Valilik ve AFAD'a bağlı depolarda çıkan yangın da biz Vanlıların içinde yangın etkisi yaratmıştır.

Deprem bu kentteki insanların sınıfsal farklılıklarına göre yansıdı kente. Ekonomik durumu biraz iyi olan insanlar bu kenti özel araçları veya uçaklarla terk ettiler. Geriye kalanlar yalnız kadınlar, çok çocuklu aileler, başka kentlerdeki akrabaları da yoksul olanlar, engellisi bulunan aileler oldu. İş yok güç yok derme çatma çadırlarda yaşamlarını sürmeye devam etmeyi kaderleri bildiler. Kalanlar ikiye ayrıldı hemen hizmet sunucuları tarafından devlete yakın olanlar ve olmayanlar. Devlet ve belediye iktidar savaşına bu deprem sonrasında da devam edecek kadar birbirlerine bilenmişlerdi zaten. Artık herkesin kendi mağduru vardı.

Deprem sonrası en çok yaşanan yarılma kimin tarafında olduğumuz ile ilgiliydi. Tüm otoriteler bununla ilgilendi öncelikle. Deprem sonrası mevcut yardımların dağıtımında adaletsizlik bu zeminde değerlendirildi. Depremden hemen ertesinde ildeki belediyeler, Kaymakamlıklar ve Valilik arasındaki koordinasyonsuzluk, aynı şekilde her birinin sivil toplum örgütleri ile koordinasyonsuzluğa

da neden oldu. Valilik, çalışmak isteyen sivil toplum örgütlerinden 'akreditasyon' istedi. Belediye ise resmîyette bir 'akreditasyon' istemese de sadece kendisinin çalışmak istediği örgütler ile çalıştı. 23 Ekim günü bize normalleştirilmiş olarak sunulan modern hayatın doğa karşısındaki acizliğini hepimiz gördük. Elektrikli ısıtıcının bu soğuk havada çadırda yetersiz olduğunu, elektrik yoksa bir demir yığınının başka bir şey olmadığını hatta bedenleri ateşe verebildiğini görerek vücut ısısının değerini anladık. Modern hayat bizi doğamızdan o kadar koparmış ki onun sunduğu en ufak bir imkân hayatımızdan çıkınca hayatımızın allak bullak olduğunu düşünerek travmalarımızı derinleştirdik. Müstakil ev yerine binalarda oturmaya can atan insanların binalardan korkar hale geldiğini gördük, birçok insan müstakil evleri müteahhitlere kat karşılığı satmaya ikna ederken yaşlı anne babası ile yaşadığı kırgınlıkları hatırladı. Bir zamanlar tek katlı bahçeli evlerden gökyüzüne savrulan gül kokularının yerine göğü görmemizi bile engelleyen binaların bacalarından tüten dumanı tercih edişimize hayı andık. Çadır kentlere yerleşme konusunda 'erkek muhtarlarla' veya 'erkek imamlarla' yüzgöz olmak zorunda kaldılar ki bu süreçte bile muhtar tacizine uğrayan kadınlar oldu.

Cinsiyete dayalı bir afet koordinasyonu yapılmadı kaldı ki insan merkezli de değildi yaşadığımız afet sonrasında yapılan koordinasyonu. Özellikle yalnız

başına çocukları ile kendisine bir yaşam kurmaya çalışan kadınları deprem çok olumsuz etkiledi. Kamu kurumları erkek gözü ile erkeklerle ve özlem içinde oldukları aile çerçevesinde uygulamaları yaptıkları için hizmetleri verirken yalnız, boşanmış, eşi cezaevinde olan, ailede ağır hastalığı olan kadınların özel durumlarını gözletmedi.

Van depreminin hemen ardından Van büyükşehir oldu. Van bölgelere bölündü. Deprem sonrası yapılan TOKİ'lerle kent periferi taşındı. TOKİ kentleri kuruldu. Ama sadece evlerden oluşan kentlerdi bunlar. Sosyal ve ekonomik yaşama dair başka hiçbir şey yoktur. TOKİ'lerin hala altyapı sorunları var, ayrıca uzaklara kurulan TOKİ'lerde hala ulaşım sorunu yaşanmaktadır. Bir de TOKİ'lerdeki küçük evlere yerleştirilen geniş aileler TOKİleştirilen yaşamlarına alışamadılar.

Başımıza gelen bu büyük felakete kadınlar tüm kadınlık halleri ile yakalandı. Hamile iken, evde çocuk bakarken, rutin pazar günü işlerini yaparken, ütü yaparken veya banyoda çocuklarını yıkarken yakalandılar. Deprem esnasında sığınakta kalan kadınlar çocuklarını bırakmak zorunda kalarak başka illere nakledildiler. Henüz yaşadığı şiddetin travmasını atlatmadan depremin travmasını yaşadılar. Herkesin kendi derdine düştüğü bu depremde özellikle yalnız başına çocukları ile yaşamaya çalışan kadınlar toplumun yaratmaya çalıştığı 'bir erkeğe bağımlı olma'

dayatmasına başkaldırdıkları için tüm erkekler ve sistem tarafından cezalandırıldılar. Yardımlara ulaşmaya çalışırken 'sen git aileden erkek gelsin' 'kocan nerede' tepkileri ile karşılaştılar. AFAD, kadınları 'git sana Kürt belediyen yardım etsin' diye gönderirken, bir yandan da 'git sana Vanlı depremde kadınlar derneği' yardım etsin diyebiliyordu. Yardım dağıtımları erkekler tarafından organize edilmişti ve erkeklerle göre koşullar yaratılmıştı. Bir kadın çadır almak için gece yarısına kadar havaalanı kavşağında yüzlerce adamla birlikte bekleyemezdi ki hiçbir kadına rastlamadım ben o yığılmalarda. Ayrıca çadır bekleme işi tüm Vanlılar için çok çetindi. Kamyonların arkasından çocuk bezleri, gıda paketleri, pedler, battaniyeler atıldı. Televizyonlarda bu görüntüler 'yağma' başlığı adı altında verildi.

İnsanlar kendileri için gönderilen eşyalara ulaşmak için birbirini ezmek durumunda kaldı. Erkekler o sıraların en önündeydi. Kadınlar ve çocuklar ezilenler arasındaydı. Biz bu duruma ne ortak ne de şahit olmak istediğimizden hiçbir destek paketini bu şekilde ulaştırmadık. Her başvurucu için depomuzda özel paketler hazırladık ve onları ellerimizle teslim ettik. Kadınlar arabayı kullananın, paketi taşıyanın, telefonu açanın kadın olduğunu görünce hem şaşırıyor hem de seviniyordu. Kadın başına sen ne yapabilirsin ki cümlesiyle büyüyen bizler için o günler birer kanıt laboratuvarıydı. Neler yapabildiğimizi gördüğümüz

her anda biraz daha güçlendik. Her mahalleden çalışmalarımıza gönüllü olan genç kadınlar çıktı. Türkiye'den ve dünyadan yüzlerce gönüllü Van'daki bu feminist afet çalışmasına katıldı. Neredeyse tüm şehirlerden Van'a dayanışma köprüleri kurulmuştu. Kadın dayanışmasının ne demek olduğunu çok yakından gördük. Deprem süresince 'yardım'ların adil olarak dağıtılmaması ve dağıtımdaki koordinasyonsuzluk ve ayrımcılık bizi 'KİMSE DEN BİRŞEY İSTEMİYORUZ. KADIN DAYANIŞMASI VAR' dedirtti. Dernek olarak biz de Türkiye'deki kadın örgütleri olarak kendi bağımsız çalışma alanımızı kendimiz oluşturduk. Kadınlardan kadınlara akan bir ağ oluşturduk. Her koliyi kaldırdığımızda, çalan her telefonu açışımızda, her çadırı kurduğumuzda, arabamız bozulduğu zaman her itişimizde, kar altında her üşüdüğümüzde 'Yaşasın Kadın Dayanışması, Yaşasın Feminist Mücadele' dedik.

SÜHEYLA AĞKOÇ
TÜRK TABİPLERİ BİRLİĞİ

**OLAĞANDIŞI DURUMLARDA SAĞLIK
HİZMETLERİNDE KADIN YAKLAŞIMI**

OLAĞANDIŞI DURUMLARDA SAĞLIK HİZMETLERİNDE KADIN YAKLAŞIMI

Türk Tabipleri Birliği Kadın Sağlığı ve Kadın Hekimlik Kolu, sağlık hizmetinin sunumunda görev alan kadın hekimler ve sağlık hizmetlerinden faydalanan kadınlara yönelik bir dizi faaliyet yürütmektedir. 20-22 Mart 2008 tarihinde Ankara'da düzenlenen 1. Kadın Sağlığı Kongresi'nde Kol'un çalışma prensipleri ve öncelikleri ele alınmıştır. Bunlardan başlıcaları:

- Kadın hekim olmanın anlamlarını tartışmak,
- Kadınların katılımını arttıracak mekanizmaları kurmak (kota, pozitif ayrımcılık...),
- Tıbbın egemen ataerkil bakışını sorgulamak, tıbbi uygulamalarda kadını ve kadına özgü sağlık sorunlarını görünür kılmak,
- Kadının sağlık ve sosyal güvenlik politikalarından dışlanmasına karşı mücadele etmek,
- Kadın emeğini görünür kılma mücadelesine katkıda bulunmak,
- Kadın bedenini/ cinselliğini/ emeğini denetleme aracı ve patriarkal kapitalizmin en önemli silahı olan "kadına yönelik şiddet" konusunu gündemde tutmak, mücadele etmek, bu amaçla kadın örgütleriyle ve diğer kuruluşlarla işbirliği yapmak,
- Kadın sağlığına ilişkin konulara geleneksel yaklaşımdan farklı bir bakış açısı geliştirmek,
- Kadınlara eşit, ücretsiz, nitelikli, ulaşılabilir, sürekli sağlık hizmeti için mücadele etmek,
- Kadınların eşitlik, özgürlük mücadelesine katkı sağlamak için çalışmalar yapmak, bu amaçla kadın örgütleriyle ve diğer kuruluşlarla işbirliği yapmak.

Olağandışı Durumlarda Sağlık Hizmetleri Kolu ise, olağandışı durumlarda sunulan sağlık hizmetlerini izlemeyi ve gerektiğinde danışmanlık sağlamayı

etkinlik alanları içinde saymakta, toplum sağlığı ve mesleki etkinlik alanındaki sorumlulukları kapsamında olağandışı durumlarda sağlık hizmetlerine ilişkin çalışmalar yürütmektedir. 1990 Körfez Savaşı ile oluşmaya başlamış, 1999 Marmara ve Düzce depremleri sırasında organize bir biçimde faaliyet yürütmüştür. Bu Kol'un hedefleri:

- Olağandışı durumlara hazırlık; hekimlere eğitim programları hazırlamak ve uygulamak,
- Olağandışı durumları değerlendirmek ve gerektiğinde müdahale etmek amacıyla çalışmalar yürütmek,
- Kitap, broşür, el ilanı ve süreli yayın çıkartılmasına katkıda bulunmak,
- Kongre, sempozyum, panel ve toplantılar düzenlemek,
- ODSH ile ilgili bilgi toplamak, sonuçlarını ilgili kurum ve kuruluşlarla ve kamuoyuyla paylaşmak, gerektiğinde başta kamu kurumları olmak üzere ilgilileri uyarmak,
- Ulusal/uluslararası örgütleri izlemek, gerekli görüldüğünde bilgi alışverişine ve işbirliğinde bulunmaya katkı sağlamak,
- Toplumsal ve mesleki duyarlılığı artırmak ve danışmanlık hizmeti vermek,
- Hizmet ve izlem standartlarını belirlemek ve geliştirmek.

Dünya Sağlık Örgütü 1948 yılında 'sağlık' tanımını yapmıştır. Buna göre 'sağlık'; sadece hastalık ve sakatlık halinin olmaması hali değil; fiziksel, ruhsal, sosyal yönden tam bir iyilik halidir. Kadın sağlığı, üreme sağlığı, ana-çocuk sağlığı, ruh sağlığı, beden-sağlık-nüfus politikaları gibi birçok

kavram üzerinden tartışılmakta; bu tartışmalar bazen eksik kalmaktadır. Toplumsal cinsiyette eşitlik kavramı kullanılırken toplumsal cinsiyette hakkaniyet ilkesi de önemlidir. Çünkü sağlığa erişim bakımından eşitlik yanında 'gereksinimi olana daha fazla hizmet' ilkesi de gözetilmelidir. Kadınların 'farklı' olmak nedeniyle kaynaklara ulaşmada ve elde etmede eşitsizlik, düşük ücret, düşük değer, düşük okuma-yazma oranı yanında yüksek üreme sağlığı hastalık yüküne (erkeklerin 3 katı) sahip olduğunu bilmekteyiz.

Kadınlar anne karnından yaşlılık sürecine kadar birçok olumsuzluk ile karşı karşıya kalmaktadır. Daha anne karnındayken ayrımcılığa uğramakta, gebeliğin istenmemesi ve isteyerek düşükler yaşanabilmektedir. Çocukluk çağında ihmal, beslenme bozuklukları, enfeksiyonlar; ergenlikte zorla evlenme, erken/ istenmeyen gebelikler, cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar ve ilaç bağımlılığı ile karşı karşıya kalabilmektedirler. Toplumsal baskı, cinsel taciz/istismar, paralı seks, şiddet her yaş grubu kadının başına gelebilmektedir. Gebelik, doğum, doğum sonu komplikasyonlar üreme çağında sorun yaşanan alanlardır. Yaşlılık çağında menopoza bağlı sorunlar ve kronik hastalıklar öne çıkmaktadır.

Bu sorunlar kuşkusuz olağandışı durumlarda iyice artmaktadır. Olağandışı durum; yaygın bir biçimde ortaya çıkan ve ağır

hasar, yaralanma, can ve mal kaybına yol açan, toplumun kendi olanaklarıyla baş edemeyeceği büyüklükte bir yıkıma neden olan, ulusal ve uluslararası yardımı gerektiren olay ya da durum" olarak tanımlanmaktadır.

Doğal Olaylar Sonucu Ortaya Çıkan Olağandışı Durumlar:

- Ani etkili ya da akut başlangıçlı olağandışı durumlar (deprem, tsunami, sel baskını, toprak kayması, çığ düşmesi, bulaşıcı hastalıklar)
- Yavaş ya da kronik başlangıçlı olağandışı durumlar (kuraklık, açlık, toksik maddelere kronik maruziyet, çölleşme, ormanların yok olması)

İnsan Eliyle Ortaya Çıkan Olağandışı Durumlar:

- Endüstriyel/teknolojik (kazalar, kimyasal/radyoaktif sızıntılar, patlamalar, yangınlar)
- Çevre kirliliği çölleşme, ormanların yok olması İnsan yerleşim alanlarında ortaya çıkan felaketler
- Savaş, iç çatışmalar, silahlı saldırılar
- Etnik ayrımcılık veya etnik temizlik amaçlı "göç" e zorlanma Karmaşık İnsani Aciller
- Bölgesel/iç savaşlar
- Alt düzeyde sınır ötesi çatışmalar
- Yasal otoriteye karşı silahlı mücadeleler
- Bölgesel ayrılık yanlısı sivil savaşlar
- Etnik sivil savaşlar
- Bölgesel otoritenin yıkılması/ çöküşü

Hekimler ve sağlık çalışanları için bu tip olaylar dışında bir de sokak sağlığı/hekimliği kavramı vardır. Dünyada kitlesel gösteri durumlarında uygulanan bu hizmet ülkemizde de Gezi Direnişi sırasında hayat bulmuştur.

Olağandışı durumlarda hızlı bir sağlık değerlendirmesi önemlidir. Olağandışı durumlarda sağlık alanında bilgi toplamak, değerlendirmek ve bu bilgileri hizmete dönük olarak paylaşmak için ilk aşamadır. Amaç, olağandışı durumu doğrulamak, tipini, etkisini, ve olası gelişimini tanımlamak, var olan ve potansiyel sağlık etkilerini ölçmek, mevcut yanıt kapasitesinin uygunluğunu ve acil sağlık gereksinimlerini belirlemek ve acil yanıt için öncelikli eylemleri önermektir. Bütün bunlar yapılırken risk gruplarını belirlemek ve buna uygun planlama yapmak önemlidir. Yalnız ve travmaya maruz kalmış çocuklar, yalnız genç kadınlar, izole kadınlar, fiziksel ve psikolojik engeli olanlar, yalnız yaşlılar, destekten yoksun aile reisleri (kadın ya da erkek) işkence ya da şiddet kurbanları, sosyal ve etnik azınlıklar, izole mülteciler risk gruplarını oluşturmaktadır.

Kadınların özel gereksinimleri belirlenip, değerlendirilmeli; kadınların acil yardım programlarının planlanması ve uygulanmasına katılımı sağlanmalıdır. Kültürel olarak kabul edilen yerlerde, su, sanitasyon ve yemek pişirme yerleri düzenlenmeli, kadınların birbirlerini destekleyecek

mekanizmalar oluşturmaları sağlanmalıdır. Tüm kadınların sunulan hizmetlerden yararlanabildiğinden emin olunması çok önemlidir. Irza geçme ve cinsel taciz kurbanı olan kadınlar belirlenmeli; bildirilmesi için bir mekanizma oluşturulmalı ve psikososyal destek verilmelidir. Bukadınların gereksinmelerine yanıt verebilecek, kültürel olarak ses getirebilecek etkinlikler düzenlenmeli, kamuoyunun desteği sağlanmalıdır.

Çocuklar ve kadınlar savaş ve göç hareketlerinde, en savunmasız grupları oluştururlar. Kadınların ve kız çocuklarının erkek mültecilere kıyasla daha farklı ve özel koruma ihtiyaçları bulunmaktadır. Özellikle cinsel ve fiziksel istismara, sömürüye ve mal ve hizmetlerin dağıtımında ayrımcılığa karşı korunmaları gerekir.

Kadınlara yönelik hizmetlerde öncelikler; doğurgan çağdaki kadınların ölümlerine neden olabilen gebelik ve doğum komplikasyonları, beslenme bozuklukları, salgınlar, kadınlara yönelik şiddet, tecavüz, cinsel istismar, istemsiz fahişelik, gebelik sırasında fiziksel saldırı ve tecavüzdür. Bunlara ilişkin güvenli annelik programı, Aile Planlaması hizmetleri, cinsel yolla bulaşan hastalıklardan korunma ve şiddetin engellenmesine yönelik girişimlerde bulunmak gerekmektedir. Türk Tabipleri Birliği'nin Suriyeli sığınmacılara yönelik yaptığı çalışmada tespit ettiği sorunlar; ailelerin

parçalanması, yokluk, temizlik sorunları, dil sorunları, kuma gitme, zorla evlendirilme, seks ticaretine zorlanma, sağlık hizmetlerine erişememe, endişe ve korkudur. Suriyelilere götürülen hizmetler içinde en çok aksayanlardan birisi koruyucu sağlık hizmetlerinden olan anne ve çocuk sağlığı hizmetleridir. Sığınmacıların yüzde 54'ü 18 yaşın altındadır. Geri kalanların çoğu da kadındır. Kamplarda bile, çadır ziyaretleri, gebelerin tespiti ve izlenmeleri, doğumsonu loğusa ve yenidoğan bakımı, gerekli taramalar, bebek ve çocuk izlemleri, aile planlaması hizmetleri yapılmamaktadır. Kamp dışında ise bu hizmetler çok aksamaktadır. Tespitler ve bazı TSM'ler hariç gebe ve bebek takibi yapılamamaktadır. Sığınmacılara aile planlaması olanakları sunulmadığından istenmeyen bebekler doğmakta, bebek ölüm oranları artmaktadır. Zaten çeşitli stresler altında olan kadınlar ayrıca cinsel ayırım, cinsel şiddet, erken evlilikler, düşük ve doğum komplikasyonları riski altındadırlar.

26-27 Şubat 2016 tarihinde Dünya Tabipler Birliği Başkanı'nın da katılımıyla gerçekleştirilen "Savaş Göç ve Sağlık Sempozyumu"nda bir çok konu tartışılmıştır. Sempozyum'da göç yolculuğunun kişinin ve ailenin fiziksel ve psikososyal sağlığı ve iyi olma hali üzerinde olumsuz etkileri olduğu dile getirilmiştir. Hekimlerin bu alanda yapabilecekleri birincil katkı, kitlesel göç ve hareketlilik olgusunun kamusal planlama açısından çevresindeki daha

geniş kapsamlı konularla birlikte kavranmasına ilişkindir. Bu yapılırken kişi ve ihtiyaçları merkezde yer alır. Bu da sağlığın toplumsal belirleyenleri başta olmak üzere; istismar, ihmal ve sömürü gibi durumların önlenmesi gibi başlıklarda tutum almayı gerektirir.

Bütün bunlar ışığında kadınların gerçek gereksinimleri ve korunmasızlıklarına baktığımızda en çok karşılaştığımız başlıklar; üreme sağlığı, gebelikten korunma, doğum, doğum, öncesi-sonrası bakım, vitamin ve mineral eksiklikler, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, düşük, istenmeyen gebelik, doğum komplikasyonları, erken yaş evlilikleri ve gebelikleridir. Bunun yanında çok-eşliliğin yaygınlaşması ve maddi çıkar sağlama amacıyla evlendirilme de göçmen kadınlar arasında yaygın yaşanmaktadır. Halkların Köprüsü Derneği'nin düzenlediği 1. Alan Kurdi Mülteci Çalıştayı'nda da benzeri konular tartışılmış; girişlerde ve korunma altındayken kayıtların tutulması, 1. basamak sağlık hizmetlerinden yararlanma, tıbbi tercüman sağlanması, Psikososyal Dayanışma Merkezleri oluşturulması, barınma, beslenme ve içme suyu sorunlarının çözülmesi, STK-Kamu işbirliği gibi başlıklara dikkat çekilmiştir.

Sağlık insanların ekonomik olarak geçinebildiği, beslenebildiği, barınabildiği, iklim koşullarına uygun temiz giyinebildiği, eğitim alabildiği ve güvenli bir ortamda

yaşayabilme koşullarında gerçekleşebilir. Kadınların gereksinim duydukları/duyacakları sağlık hizmetlerine tam, eşit ve en yüksek nitelikte erişmelerini sağlamak, kadının insan haklarının sağlanmasının da temel koşullarından biridir. Kadınların sağlığı, toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinden bakılarak geliştirilen sağlık politikaları; bütüncül-sürekli- entegre sağlık hizmeti ile mümkün olacaktır.

Bütün bunlardan daha da önemlisi insan eliyle oluşturulan olağandışı durumların en korkuncu ve ciddi bir halk sağlığı sorunu olan, savaşların ve çatışmaların son bulması ve barışın egemen olması gerekmektedir.

Hekimler daima "Barışın Sesi" olacaktır!

Güner teyze. 65 yaşında. Yaşadığı bina depremin ilk anında yerle bir oldu. Gölcük Kavaklıdaki o binadan kimse kurtulamadı. Güner teyze de kurtulamadı. Ölen birinin arkasından konuşmak hem ayıp hem de günahtır. Ama insanlar ne çok konuştu onunla ilgili olarak.

Hava çok sıcaktı 16 Agustos günü. Gecenin ilerleyen saatlerinde daha da sıcak olunca Güner teyze soğuk bir duş almış anlaşılan. Soğuk duşun ardından yalnız yaşadığı evinde sereserpe yatmak istemiş geceliğini giymeden. Deprem o anda yakalamış onu. Çıplak. Enkazdan çıplak çıktığında her kafadan bir ses gelir olmuş. “Kocakarıya bak eve kimbilir kimi almış”, “Ayıp ayıp utanmadan nasıl yapmış bunu”. Sözler terbiye sınırlarının çok ötesine geçti Güner teyze için.

Oysa o sadece çok sıcak bir havada her insan evladının yaptığı yaptı:
Soğuk bir duş alıp sereserpe yatmak istedi.

NURAN FARINA
AFET VE ACİL DURUM MÜDAHALE UZMANI

**İNSANİ YARDIMDAN BAKIŞ: URFA, SURİYELİ
MÜLTECİLER, KADINLAR VE SORUNLAR**

OLAĞANDIŞI DURUMLARDA SAĞLIK HİZMETLERİNDE KADIN YAKLAŞIMI

7 Nisan 2016 tarihi itibarıyla İç İşleri Bakanlığı Göç İdaresi verilerine göre, Şanlıurfa 401.084 geçici koruma altındaki Suriyeli ile Suriyeli nüfusun en yoğun olduğu il, onu İstanbul takip ediyor. Ama bir 15 milyon yerel nüfusun içinde ve devasa bir şehirde bulunan yaklaşık 400 bin Suriyeli ile 1,8 milyonluk bir şehirde bu durum aynı sonuçları doğurmuyor. Öte yandan bu kayıt işlemleri tamamlanmış geçici koruma altındaki Suriyeli sayısı, gerçek rakamlar tam olarak bilinmiyor. Suriyeliler 2011'den bu yana savaş nedeniyle Türkiye'ye göç ediyorlar ancak Şanlıurfa'da barınan yoğun Suriyeli nüfusa rağmen Hatay ve Gaziantep kadar göçle ilişkin sorunlarla gündemde yer almadı ve misa rperverlikleriyle meşhur Urfalılar önce sınırın öte yanından gelen akrabalarına ve sonrasında her yerden gelen Suriyelilere kucak açtı.

Türkiye'de bulunan geçici koruma altındaki toplam Suriyeli sayısı 2.749.410 olup, bunun 1.286.464'u kadınlardan oluşuyor. Peki bu Suriyeliler kimdir? Yekpare bir Suriyeli kimliğinden söz etmek çok zor, farklı şehirlerden gelenler birbirlerinden çok farklı kültürlerden, etnisitelerden, farklı geçim kaynakları ve yaşam biçimlerinden geliyor. Bir Halepli, Rakkalı ve Deir-ez-Zorlu birbirinden farklı alışkanlıklara, görüşlere ve ihtiyaçlara sahip. Kadınlar da birbirlerinden farklılar elbet eğitim durumlarına, sosyo-ekonomik durumlarına ve mesleki formasyonları olup olmadığına göre.

Sınırın öte yanında yaşanan savaşın şiddetine ve gidişatına göre Urfa'ya olan göçler zaman zaman yüzbinlerce insanın çok kısa sürede geçmesiyle ivme kazandı. Önceden gelen ve bir şekilde

toplumsal hayata katılmış, iş bulmuş, dükkân açmış, evlenmiş, tarım arazilerinde iş karşılığı barınan yerleşmiş kırsal nüfus ve şehir nüfusu ile sonradan gelenler ve yerliler arasındaki ilişkiler giderek yaşayacak yer, alan, iş, geçim, evlilikler gibi meseleler üzerinden bazıları çok da hoş olmamak üzere karşılaşmaları daha da belirgin hale getirdi. Şehrin merkez ilçelerinde ve sınıra yakın olmayan ilçelerinde Urfa'nın bu karşılaşmalar farklı olmak üzere özellikle göçün çok yoğun etkilerinin görüldüğü sınır ilçelerinde aynı dilleri de konuştuklarından hayatı oldukça güçlü şekilde etkiliyor.

Bu ve bunun gibi takip eden gözlemleri son üç yıldır Urfa'da uluslararası bir yardım kuruluşu çalışanı ve Suriye göçü ile ilgili ulusal, yerel ve uluslararası yardım koordinasyonları ağı içerisinde yer almış bir kadın olarak, yıllardır vazgeçilmeyen "Kadın kadının kurdu mudur dostu mudur?" sorusuna Suriyeli kadınlar ve yerli kadınların nasıl ve hangi kesenler üzerinden yan yana ve karşı karşıya geldikleri ve birbirlerine nasıl baktıklarını iki sınır ilçesinden gözlemlediklerimle yansıtmaya çalışacağım. Suriyeli genç kadınlar ve kadınlar evlilik pazarında ucuza gittiklerinden (!) ve T.C. vatandaşlarıyla evlilikler çekici geldiğinden – buradan gitme, gönderilme korkusu olmadan ve doğacak çocuklarının geleceği güvence altında olacağı gibi beklentilerle- sınır ilçesi ve Arapça konuşan nüfusun olduğu Akçakale'de ikinci, üçüncü, dördüncü eş olarak toplumsal hayata eklemlendiklerinde Akçakaleli kadınların tepkisini alarak Suriyeli kadınlar "acuzeler, süslüler, kocamı ayartıp üstüme kuma ve evime aşım kocama ortak gelen, ayrı ev açtırtan

fettan düşmanlar"a dönüştü. Ve bu Suriyeli paçoçların (!) yaşları genellikle oldukça küçük olabiliyor ki küçük oldukça da az da olsa evlilik pazarındaki değerleri artıyor ve 'hayırlı' bir kısmet bulup da evden ayrıldıklarında sofradan bir boğaz eksildiği gibi o kız çocuğunu tehlikelerden nasıl koruyacağını bilemeyen Suriyeli ailelerin kaygısı da azalıyor. Savaşın, esir düşen, kayıp, ölmüş, çalışmak için uzakta, aileyi terk etmiş, var olsa bile çalışıp aile geçimini artık sağlayamayacak durumda olan ailenin erkek bireyleriyle daha önce belki de geçim ve bakım gibi dertleri böyle çok olmamış Suriyeli kadınlar yaşlı, engelli, çalışamayacak durumda olan ya da iş bulamayan aile bireylerinin de sorumluluğu üzerinde olarak bu yeni hayatlarında yaşam mücadelesi veriyorlar. Sadece kadınlardan oluşan evler var bölgede ve bu evlerde üzerlerine kapılar kilitlenerek güvenlikleri sağlanmaya çalışılan genç, engelli kadınlar ve kız çocukları var. Kartlamış, nüfuzlu adamların hali hazırda yaşları küçücük ama büyükmüş gibi yapılan kızlarla parası, forsu yetiyorsa evlenebildiği bir coğrafyada kocasına göz koyup sinsice elinden alan, fettan Suriyelilere karşı tek başına mücadele veren kahraman (!) Akçakaleli kadınların da uçkuru zaten düşük ancak pazar ucuzlayınca daha da düşen adamlara söz geçiremedikleri ve bu toplumsal kabulle, yani güçlü olanın çıkarına, keyfine, zevkine göre nimetlerden faydalanabildiği bu sosyal düzende bu adamların

yerel adetlerde olduğu gibi üç gün süren düğünlerine gitmemek, düğünlerin olmazsa olmazı halaya durmamak gibi bir toplumsal onaylamama hadisesini tek başlarına yapamayacakları açık ancak onlar da bu durumun değişmeyeceği ya da nasıl değişebileceği ile ilgili bilgi ve deneyimleri olmadığından bu durum kadınları eş iş paylaşımı açısından karşı karşıya getiren bir durum olarak karşımıza çıkıyor.

Bir başka sınır ilçesi olan ve 2014'te yaşanan Kobani göçü sonrasında Suruç'ta bir arada ve karşı karşıya kalan Kobanili ve Suruçlu kadınlar arasında yaşanan ekmek ve makyaj karşılaşmasını da sizlerle paylaşmak isterim. Ekmek parası kazanmak ve ekmek aslında iki topluluğu pek çok açıdan kesiyor ve karşı karşıya bırakıyor. Ekmeğin savaştan önce Suriye'de bedava ya da savaş süresince de yataının Türkiye'ye göre çok ucuz olması, her sabah bu ekmeklerin kaldırımlarda halkın erişimine açık olması ve bu ucuz, erişilebilir, lezzetli ekmeğin saatlerce kaldırımlarda -yani ayaklar altında- kalıyor olması hatta Türkiyeli muhafazâkarların ekmeğin yani nimetin kıymetini bilmeyen bu Suriyelilerin Müslümanlığını sorgulamasına neden olurken Türkiye'ye savaş nedeni göç ile savrulmuş ve bu yeni ülkede hayatın ne kadar da zor olduğu, yaşamın ne kadar pahalı olduğu, ekmek parası için neden bu kadar çok çalışıldığını anlayamayan Suriyeliler ve nedense bu durumu ve belki başka durumları da

garipsemeyen ve hayat pahasını büyük aileleri ile ve dayanışmayla çözmeye çalışan yerliler arasında ekmek parası ve ekmek ve ekmek için edilen zahmetler üzerinden karşılaşmalar yaşanmıyor değil. Suruç'ta misafir edildiğim bir evde kadınlar (çok sayıda ve farklı evlerden kadın) oturmuş ekmek yapıyorlardı. Tüm gün süren bu faaliyette odun ateşinde yapılan lavaş gibi ekmekler çıktığında katılımcı her eve çok sayıda ekmek gidiyor, bazen de kurutulup ihtiyaç oldukça bu ekmekler ıslatılıp kullanılıyor. Ev sahibi kadının evinde misafir ettiği Kobanili kadınlar da vardı, yine bu süreçten pek de bir şey anlamamış ama başka şansı da olmayan. Kadın bana aralarında zaman zaman Kobanili kadınları yerel kadınların garipsediği -çok makyaj yapıyorlar, çok süslüler, anca işleri güçleri makyaj, giyim, süs-, Kobanili kadınların da Suruçlu kadınları garipsediğini -bütün gün ekmek yapıyorlar, kendilerine hiç bakmıyorlar, ondan sonra da kocamın gözü dışarıda diye şikâyet ediyorlar bizi eleştiriyorlar diye- anlatmıştı. Tabii bu kadınlar aslında sınırın öte yanında olmalarına rağmen akraba topluluklar ve gelen kadınlar onlara sığınmış bir husumet söz konusu değil ama yine de ekmek ve makyaj bu kadınları dahi şaka yollu da olsa karşı karşıya bırakıyor.

2011'den bu yana Suriyeli göçü giderek arttı ve görünmeyen meseleler artık göz ardı edilemeyecek boyutlara geldi. Suriyelilerin Suriyelilerle ve

Türkiyelilerle evlilik ve doğum kayıtları halen netleşmiş değil, bugüne kadar 150 binin üzerinde Suriyeli çocuk dünyaya geldi Türkiye’de ve bu çocukların ve evliliklerin de durumu çok net değil, kadın ve çocuklar açısından.

Sonuç cümlemi birlikte çalıştığım Arapça, Kürtçe konuşan yerli ve Suriyeli iş arkadaşlarımı buradan saygı ve sevgiyle anmak için MÜŞKİLE TINNE diyerek tamamlamak istiyorum. Müşkile Arapça ‘sorun’ demek, tınne ise Kürtçe ‘yok’ demek. Yani sorun yok, problem yok, olsa da hallederiz anlamında kullanıyorduk biz bu ifadeyi ancak sunumumda da işaret etmeye çalıştığım gibi sorunlar büyük ve çoklar.

ÖZGÜL KAPDAN
KADINLARLA DAYANIŞMA VAKFI - KADAV

**BUGÜNÜN AFETLERİ ve
TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ**

BUGÜNÜN AFETLERİ ve TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ

Türkiye’de afet ve acil durum dendiğinde yerleşik hafızalara sadece depremlerin gelmesi durumu Suriye’den gelen göçle birlikte değişmeye başlasa da, genel algıdaki kapsam darlığı devam ediyor. Örneğin Irak, Afganistan gibi ülkelerden yine savaş nedeniyle göçenler ve büyük çoğunluğu ülkesindeki yoksulluk ve işsizlik nedeniyle tek tek göçenler insani yardım mekanizmaları dışında bırakılıyor. Sistemik olarak artmaya devam eden, temel sebebi yoksulluk, çölleşme ve kaynakların daralması olan düzensiz göçün de insani yardım tanımlaması içine alınması gerekir. Bu küresel nedenlerin kısa vadede ortadan kalkmayacağı, hatta artarak devam edeceği de hesaba katılınca bütüncül yaklaşım zorunluluğu daha net görülüyor.

Dünyada da pek çok örneği olduğu üzere, insani krizlerin siyasileştirilmesi, afet ve insani yardım algısındaki kapsamı daraltan bir başka gerçeklik. Kasım 2015’ten bu yana Türkiye’nin Güneydoğusunda süren iç savaş nedeniyle yerlerinden edilen yaklaşık 300 bin insanın göçe zorlanmış olmasına afet adı verilmiyor; durum insani yardım mekanizmaları kapsamına alınmıyor.

Öte yandan, tüm dünyada silahlı çatışma normalleşiyor, çeşitli nedenlerle ayrı ayrı pek çok iktidar odağının giderek vahşileşen savaşları yayılıyor ve çeşitleniyor. Bazı yorumculara göre üçüncü dünya savaşı şu an yaşanıyor, geçmişteki savaşların aksine küçük gruplar halinde dünyanın her yerinde ve hatta evlerde. Geçtiğimiz dört yılda Birleşik Devletler’de (intiharlar da dahil) silahlı ölen insan sayısının, Kore, Vietnam, Afganistan ve Irak savaşlarının toplamından daha fazla olduğu

belirtiliyor.*

Silahlı çatışmaların bütün biçimleri vahşi bir cinsiyetçiliği de içinde barındırıyor. Dünya tarihinde bu gerçeklik hep vardı. Ancak içinde bulunduğumuz yüzyılda insanlığın geldiği gelişkinlik (!) düzeyinden geriye bakıldığında tarihteki cinsiyetçi vahşeti daha az vahşi olarak değerlendirebiliriz. Doksanlı yılların başında Yugoslavya’da yaşanan savaşta kadınların bedenine yönelen vahşetin daha fazlası ve çok boyutlusunu, 2000’li yılların ilk çeyreğinde Nijerya, Irak, Suriye kısacası radikal İslam adına kırımların yaşandığı her yerde canlı canlı izliyoruz.

Türkiye’deki çatışma ortamı, insan hakları hukukundan uzaklaşma, cinsiyet ayrımcılığı ve şiddet söyleminin kadınların hayatlarına nasıl yansımakta olduğunu ise, bütün gözden Irak tutma çabalarına karşın, her gün biraz daha net görüyoruz. Bazı rakamlara göre yılda ortalama 300 kadın cinayeti işleniyor; bazılarında göre ise bu sayı çok daha fazla. Kamunun ilgili birimleri bu konuda net veri sağlamıyor. Aynı kökenden beslenen ve sistemik olarak artan kadın cinayetleri de yavaş yavaş yaşanan bir afet düzeyinde. Cinsiyetçi vahşetin bir başka boyutunu ise Güneydoğu’da süren savaştan yansıyabilen görüntülerden izlemekteyiz. Ekin Van’ın çıplak bedeninin yerlerde sürüklenerek basına servis edilmesi, bütün kadınlara yönelmiş bir şiddetti aslında.

Dünyada insan hakları söylemi 1945’lerde kalem kağıda kavuşmuş. 1951’de Cenevre Sözleşmesi’yle mültecilik tanımı yapılmış. Kadının insan hakları ise otuz yıl sonra ilk kez 1970’lerde konuşulmuş.

Bugün de en ileri kadının insan hakları belgesi kabul edilen Beijing belgesi yazıldığında yıl 1995 imiş. Tecavüzün savaş suçu kabul edilmesi ise Yugoslavya'nın parçalanması sırasında yaşanan cinsiyetçi vahşet üzerine henüz 1998'de Roma Statüsü ile gerçekleşmiş.

Görüldüğü üzere kadının insan hakları erkek egemen dünya siyasetinde her zaman sonradan yer bulabilmiş. O nedenle, insani yardım kırıyatı ve pratikleri ile cinsiyet eşitliği bağlamının yaygın tartışılmasının bu zamana kalması şaşırtıcı değil. Keza, Suriye'den göçün altıncı yılında halen bu konuyu konuşma aşamasında olmamız gibi. Ne yazık ki bunu, kocaman devletlerin Suriyeli mülteciler üzerine pazarlık etmesinin, Türkiye'deki mevcudiyetlerinin siyasi fırsata çevrilmesinin gölgesinde yapmak zorunda bırakıldık. Elbette tek tek bazı yerel ve/veya uluslararası sivil toplum örgütleri kendi çalışmalarını cinsiyete duyarlı şekilde örgütlemişlerdir. Fakat yüzde 77'si kadın ve çocuklardan oluşan 3,5 milyon insanın yeniden yerleştirilmesinden bahsettiğimiz koşullarda ortada ilk iş olarak cinsiyete duyarlı bir afet eylem planı göremediğimiz gibi, kim nerede ne kadar cinsiyete duyarlı destek sağlıyor bilgisine dahi resmi yollardan ulaşamıyoruz.

Cinsiyet temelli eril şiddet din, dil, ırk ayrımcılığı yapmaz!

Göçmen kadın, çocuk ve LGBTİ

bireylere karşı cinsiyet temelli şiddetle mücadelenin, Türkiyelilere yönelik aynı şiddetle mücadele ile birlikte ele alınması şiddeti besleyen eril zihniyetin aynı olması nedeniyle bir zorunluluktur. Şiddeti önleme ve koruma politikalarının hayata geçirilmesi bütüncül yaklaşım benimsenmeksizin mümkün değildir. Türkiye'de genel olarak kadın ve LGBTİ haklarının muhafazakâr politikalar ekseninde görünmezliğinin artması, cinsiyet temelli şiddetle mücadelenin yönünün değiştirilmesi, göçmenlik konumu nedeniyle göçmenlerin hayatına çarpan etkisi ile yansımaktadır. Desteklerin nasıl da cinsiyet odaklı olmaktan uzak olduğunu sıralamak, mülteci, sığınmacı kadınların Türkiye'de yaşamaya çalışırken maruz kaldıkları cinsiyet temelli şiddetle ilgili bilgileri ortaya koymak bu sunumun konusu değil.

Yurttaş kadınlara yönelik cinsiyet temelli şiddet ile ilgili veriler hâlihazırda tam ve güvenilir değilken, göçmen kadınlar hakkında net bilgilerle konuşmak zor. Bu yüzden, Türkiyeli kadınlara yönelik cinsiyet temelli şiddet ile göçmen kadınlara yönelik olanı arasında şiddetin nedenleri bakımından farklı olmadığını, ama durumun göçmenler açısından daha ağır olduğunu belirtmekle yetineceğim. Çünkü göçmenlerin yol yordam ve haklarını bilmemesi, sahihsizliği ve yoksunluğu onları şiddete çok daha açık hale getiriyor. Suriyeli mülteci kadın ve kız çocukları, erken evlendirilme, ikinci eş olarak evlendirilme

gibi 'yasadışı' evliliklere mecbur bırakılmaktalar. Bu evliliklere aracılık eden "insan tacirleri"nin varlığından tüm kurumlar haberdar olduğu halde herhangi bir önlem alındığından bahsedilmemekte. Konu ancak tanıklıklar ve gazete haberleri ile verilebilirilmekte. Bu durumu çok iyi anlatan bir örnek aktarmak istiyorum.

Kadınlarla Dayanışma Vakfı'na bazen yaşlı ve hasta bakımı için "sığınacak yer arayan kadın arıyoruz" minvalinde telefonlar gelir. Kaç lira ücret vereceksiniz ve sosyal güvencesi olacak mı diye sorunca konuşma genellikle kendiliğinden son bulur. Çünkü mantık sığınacak yeri olmayan kadınların emeğinden karın tokluğu ve barınacak çatı karşılığında yararlanmak üzerine kuruludur. Aynı türden bir telefonu geçenlerde aldık. Kişi, İstanbul'un orta yerindeki semtlerden birinden mahallesindeki yaşlı bir amca adına arıyordu. "Amcamız yaşlı ama hasta değil, evi var, ekonomik durumu iyi, fakat Suriyeli istemiyor çünkü son aldığı hanım Suriyeli idi hizmetinden memnun kalmamış" dedi.

Göçmenlere özel tanımlı, çok dilli şiddetle mücadele ve koruma mekanizması bulunmamakta. Ağustos 2014'de yürürlüğe giren İstanbul Sözleşmesi'ne göre şimdiye dek kamunun çok dilli cinsiyet temelli şiddet kriz merkezleri açmış olması gerekirdi. Suriyeli mültecilerin Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı İl Müdürlükleri ve Şiddet Önleme

Merkezleri'nden yararlanmasının önünde yasal bir engel yok; fakat bu kurumlarda ciddi bir kapasite sorunu bulunmakta. Türkiyeli kadınlar için de yeterli olamayan bu merkezlerde, tercüman, dil bilen sosyal hizmet uzmanı, psikolog vb. gerekli uzmanlar istihdam edilmemekte, sığınaklarda yer bulunmamakta. Ulusal ve uluslararası insani yardım ve göç örgütleri, göçmenlere doğrudan destek sağlamaktadır.

Bu örgütler cinsiyet ayrımcılığı yapmama ilkesini benimsemiş olsalar da, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya dönük özel bir programları ve kapasiteleri genellikle bulunmamaktadır. Öte yandan toplumsal cinsiyet eşitliği alanında çalışan örgütlerin ise çalışmalarını göçmenleri de kapsayacak şekilde genişletmeleri kısıtlı kaynakları ve kapasiteleri nedeniyle mümkün olmamaktadır. Ayrıca, farklı göçmen gruplarının karşılaştığı cinsiyet temelli şiddet farklı etiketlemeler, ayrımcılık faktörleri ve farklı göçmenlik statülerine bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Bu durum doğrudan desteği zorlaştırmaktadır.

İnsani Yardım Politikadır

İnsani yardımın politikalar üstü bir yeri olması gerekir. Ayrımcılık yapamaz, afetten etkilenen bütün insanlara eşit davranmak zorundadır. Ancak bu ilke, insani yardım sektörünün afetin nedenlerini ortaya koyamayacağı anlamına gelmez. Zorla yerinden

edilme erkek egemen dünya siyasetinin ortaya çıkardığı savaş ve çatışmaların sonucudur. Bu gerçeği ortaya koyarak barış talebini yükseltmek, kadın kıyımını ve tecavüzleri insanlık suçu ilan etmek, insani yardım ve cinsiyet eşitliği alanındaki bütün tarafların en birincil görevleri olmak durumundadır.

Tam bu noktada, 1999 Marmara depreminin ardından hem Türkiye’de hem de dünyada oluşan dayanışmayı anımsatmak gerekiyor. Bütün Türkiye’de yer yerinden oynamıştı. İnsanlar dünyanın dört bir yanından yardıma koşmuştu. Türkiye içinde ve dışında oluşan dayanışma haresi, cinsiyeti, cinsel yönelimi, cinsiyet kimliği, etnik kökeni, ırkı, engellilik durumu, dini, mezhebi, sınıfı ne olursa olsun herkesi sarmalamış, yaraları iyileştirmişti. Bütün Türkiyeliler uluslararası insani dayanışmanın gücünü yakından hissetmişti.

Şimdi neden savaştan kaçan insanlardan birer sorun, birer rakam olarak bahsedildiği, sınırları korumak uğruna onlar üzerlerinden pazarlık edildiği, on altı sene sonra bir başka afetin sonuçları ile ilgili ne Türkiye’de ne de dünyada aynı geniş ölçekli dayanışmadan neden bahsedilemediği üzerine çok çok iyi düşünülmesi gerekiyor.

AYŞE SARGIN
FEMİNİST ARAŞTIRMACI

AFET VE ERKEKLİK

AFET VE ERKEKLİK

Bu sunum fikrinin nasıl ortaya çıktığı, giriş yerine geçebilir. Bana ilk kez bu çalıştay için davet geldiğinde, taslak programda birçok sunumun başlığının belirlenmiş olduğunu; afet ve acil durumlarda kadınların toplumsal cinsiyet rollerinden kaynaklanan özel ihtiyaçlarının neler olduğu, toplumsal cinsiyete duyarlı hizmet sunumu çerçevesinde kadınların ihtiyaçlarını da gözeten afet yönetiminin nasıl sağlanacağı gibi konuların diğer sunum başlıklarında kapsandığını fark ettim. Öte yandan, programa baktığımda toplumsal cinsiyet eşitliği bakışıyla afet ve acil durumlar konusunu ele alırken, aslında işin göz ardı ettiğimiz ya da üzerinde çokça durmadığımız erkeklik, erkek olma halinin programda eksik olduğunu da gördüm. İşte bu sunum fikri, madalyonun diğer yüzü diyebileceğimiz bu konuya değinme ihtiyacından ortaya çıktı.

Bu sunumu, daha önce kadına yönelik şiddetle mücadele ve toplumsal cinsiyet farkındalığının yaygınlaşması alanlarında çalışmış, şu anda da insani yardım alanında çalışan bir feminist olarak yapıyor olacağım. Sunumumda, bu kimliğimle, afet ve acil durumlarda erkeklik konusuna dair literatürdeki mevcut çalışmalara, yaklaşımlara kısaca değinmek ve değerlendirmelerimi paylaşmak istiyorum.

Dünyada da, Türkiye'de de erkeklik çalışmaları hayli yeni. Afet ve afet yönetimi bağlamında erkeklik konusu ise daha da yeni. Hepimizin bildiği üzere, toplumsal cinsiyet dediğimizde aslında biyolojik cinsiyetimizin ötesinde ve dışında, toplumun kadın ve erkek

olmaya yüklediği anlamlar, roller ve sınırlılıkları anlıyoruz. Ancak hemen hemen birçok yerde toplumsal cinsiyet neredeyse eşittir kadın olarak ele alınıyor.

Oysa eşitsiz toplumsal cinsiyet rolleri, kadınların olduğu kadar erkeklerin ve LGBTİ'lerin de varoluşlarını belirliyor ve sınırlıyor. Patriyarka, eşcinsel erkekler bir yana, heteroseksüel erkekler için de, egemen/ideal bir erkeklik tanımlaması ve tek tek erkeklerin buna uymasını beklemesi; erkekleri sadece kadınların bekçisi değil, birbirlerinin de erkekliklerinin, yeterince erkek olup olmadıklarının gözcüsü, bekçisi kılması bakımından onlar için de sınırlayıcı ve baskıcı. Buna karşın, afetlerde ve afet yönetiminde toplumsal cinsiyet temelli bir bakış neredeyse sadece kadınlara odaklanıyor. Bunun nedenlerine ilişkin iki açıklama var.

Bunlardan birincisi şu: Birçoğumuzun bildiği üzere, patriyarka erkeklerin varoluşunu da sınırlıyor olsa da, patriyarkal toplumsal yapıda aslında emeklerine el konanlar, sistematik şiddet yoluyla bedenleri ve hayatları denetlenenler, karar mekanizmalarına dahil edilmeyenler, ikincilleştirilenler, kadınlar. Patriyarkanın erkeklerin hayatları üzerindeki etkisi, hem kadınların hayatları üzerindeki etkisi gibi belirleyici ve ağır değil hem de erkekler özel hayatlarında ve kamusal yaşamda aynı zamanda patriyarkanın ayrıcalıklarından da yararlanıyorlar. Dolayısıyla, afet ve acil yardım alanındaki birçok araştırmacı ya da uygulayıcı için, erkeklerin bu alandaki zarar görebilirliği, kayda değer önemde bir çalışma alanı olarak görülmemekte. Afetlerde

ve afet yönetiminde toplumsal cinsiyet temelli bir bakışın neden neredeyse sadece kadınlara odaklandığıyla ilgili ikinci açıklama ise şu: Aslında afetlerde ve afet sonrası hizmetlerde cinsiyete göre ayrıştırılmış veriler de, bu alanda toplumsal cinsiyet bakış açısı da çok yeni. Daha önce afet yönetimi cinsiyet bakımından nötr bir alanmış gibi görülürken, aslında kadınların afetlerden erkeklerden çok farklı biçimlerde etkilendiği, kırılanlıklarının, zarar görebilirliklerinin farklı ve daha fazla olduğu, afet sonrası hizmet ihtiyaçlarının farklılaştığı, oysa konu cinsiyet bakımından nötr ele alındığında bu ihtiyaçların görünmezleştiği yakın zamanlarda fark edildi. Yıllardır görünmez olan bu konu, birden görünürleşince toplumsal cinsiyete duyarlı afet çalışmalarının odağı, doğrudan zarar görebilirlikleri çok daha yüksek olan kadınlar oldu – bu sefer erkeklerin de toplumsal cinsiyet rollerinden kaynaklanan özel zarar görebilirlikleri olduğu neredeyse görmezden gelinerek.

Yapılan çeşitli çalışmalar, birçok afette kadın ölümlerinin erkek ölümlerinden daha fazla olduğunu ortaya koyuyor. Bunun kadınların toplumsal cinsiyet rolleriyle - örneğin bazı toplumlarda kız çocuklarına yüzme öğretilmemesi ya da kıyafetlerinin afet alanından kaçmalarını güçleştirmesi ya da yaşamlarını daha çok kapalı mekânlarda geçirdikleri için afete kapalı bir mekânda hazırlıksız yakalanmaları - ile ilgili olduğunu biliyoruz.

Toplumsal cinsiyete duyarlı yeni çalışmalar, afetlerde erkeklerin de toplumsal cinsiyet rolleri nedeniyle özel zarar görebilirlikleri olduğunu ortaya koyuyor. Örneğin yıldırım çarpmasına, daha çok, özellikle kırsal alanlarda kadınlara nazaran açık alanlarda daha sık ve uzun süreli çalışan erkekler maruz kalıyor. Zira, geleneksel toplumsal cinsiyet işbölümünde kadınların evde bakım rollerini üstlenmesi beklendiği gibi, erkeklerin de dışarıda evi geçindirmek için çalışması bekleniyor.

Benzer biçimde Avustralya'da sıkça görülen, kırsal alanlardaki çalılık ve orman yangınlarında erkek ölümlerinin kadınlarınkinden 3 kat daha fazla olduğu biliniyor. Bu durum, özellikle bu yerlerdeki geleneksel erkeklik rollerinin, erkeklerin yangından korkmaması, kaçmaması ve evlerini, ailelerini ve yetiştirdikleri hayvanları korumak için kalıp yangına müdahale etmelerini gerektirmesi ile açıklanıyor.

Yine Avustralya'da sellerde yüksek sayıda erkek ölümleri olduğu görülmüş. Bu da erkeklerin daha rahat risk almaları, araçlarıyla sele yakalandıklarında bölgeden uzaklaşmaya çalışmak yerine, sel suları arasında araba kullanmaya devam etmeye çalışmaları ile açıklanıyor. 1998'de El Salvador ve Guatemala'da gerçekleşen Mitch Kasırgası'nda da benzer sebeplerle, erkek ölümlerinin kadın ölümlerinden fazla olduğu saptanmış. Bu çalışmaları yapanlar, erkekliğin aslında sürekli yeniden kurulması ve ispat edilmesi

gereken bir durum olduğuna, erkeklerin her an diğer erkeklerle ve kadınlara erkekliklerini ispat etmek için performansta bulunmaları gerektiğine dikkat çekiyor. Japonya'da Fukuşima nükleer santrali patlaması sonrasında bölgede yapılan bir çalışma, afet sonrası erkeklerin risk algılarının kadınlarındakinden daha düşük olduğunu da ortaya koyuyor. Geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde, afet sonrasında, kadınların ev ve aile-çocuk bakım işlerini üstlenmesi beklenirken, aynı roller çerçevesinde erkeklerle atfedilen cesaret, fiziksel güç, liderlik, risk alma ve kahramanlık gibi özelliklerin yarattığı beklentiler sonucu, acil müdahale, arama-kurtarma ve yeniden inşa faaliyetlerine gönüllü olarak daha çok o topluluktaki erkekler katılıyor. Bu da, erkekler için, bu faaliyetler sırasında yaralanma, ölüm, tehlikeli kimyasal maddeye maruz kalma vb. riskleri artırıyor. Hastalık ve yaralanmanın zayıflık olarak görülmesi; erkeklerin ise her daim güçlü ve bağımsız görünmek istemesi, hem afete hem de afet sonrası faaliyetlere bağlı olarak gelişen yaralanma ve hastalanmalarda, erkeklerin yardım ya da tedavi isteme veya kabul etme oranlarını azaltan etkenler.

Aynı toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde, kadınların da, afet sonrasında daha çok psiko-sosyal destek ve bakım hizmetlerine gönüllü olarak katıldığı, bu durumun afet öncesi toplumsal cinsiyet işbölümünü devam

ettirmesinin yanı sıra, aynı zamanda “feminize” olmuş, kadın personel ve kadın başvuru ağırlıklı, bu anlamda erkeklerin gözünde “kadınlaşmış” ya da kadınlarla ve kadınlık haliyle özdeşleşmiş olan psiko-sosyal destek hizmetlerine erkeklerin erişimini güçleştirdiği de savunuluyor.

Afet sonrası psiko-sosyal destek hizmetleri tasarlanırken ve uygulanırken temel hedef grup olarak kadınlara ağırlık verilmesinde de, aslında erkeklerin travma geçirme risklerinin veya travma düzeylerinin düşük olduğu önyargısı var. Erkeklerin afete bağlı panik, korku, üzüntü ve yas gibi duygularını ifade edebilecekleri alanlar az. Bu nedenle birçok afeti takiben erkekler arasında keyif verici madde kullanımının arttığı da düşünülüyor.

Öte yandan, erkeklere atfedilen ve onların içselleştirdikleri toplumsal cinsiyet rolleri sadece erkeklere zarar vermiyor. 2005'te ABD'de New Orleans'taki Katrina Kasırgası'ndan sonra cinsel saldırılarda yüzde 95 artış kaydedilmiş. Yine Yeni Zelanda'da 2010 depremi sonrasında aile içi şiddet nedeniyle polise başvurularda yüzde 53 artış saptanmış.

Afet sonrasında özellikle kadınlara yönelik cinsiyet temelli şiddetin artmasında, normal zamanlarda erkek şiddetini kontrol eden sosyal ve kurumsal yapıların afet nedeniyle ortadan kalkması önemli bir etken. Bunun yanı sıra, aslında,

erkeklik ilişkisel bir durum, 'kadın' olmayan ve 'kadınsı' olmayan hal gibi tanımlanabilir. Bu çerçevede, erkeklerin, erkekliklerine yönelik tehditler ortaya çıktığında, 'erk'lerini kaybettiklerini ya da 'kadınsı'laştıklarını hissettiklerinde, buna daha çok 'erkesi'leşmek, bir 'hiper-erkeklik' hali ile tepki verdikleri şeklinde bir görüş var. Erkeklerin, afet sonrasında yaşadıkları güçsüzlük, iktidarlarını kaybetme, kırılmalı halini ikame etmek için benimsedikleri hiper-erkeklik halinin, afet sonrasında kadınlara yönelik cinsiyete dayalı şiddetin artmasındaki etkenlerden biri olduğu düşünülüyor.

Şunu da belirtmemiz önemli: Erkeklik sosyal bir kurgu olduğu için, aslında zamana ve mekâna göre değişiyor ve tek bir erkeklik yok. Ancak her toplumun bir egemen erkeklik anlayışı var ve tüm erkekler için çitayı bu belirliyor. Günümüzün egemen erkekliğinin cisimleştiği model, zengin, beyaz, heteroseksüel, engelli olmayan, sağlıklı, genç, güçlü bir erkek modeli. Bu modelin dışında kalan yoksul, eşcinsel, azınlık mensubu, beyaz ırk dışı, engelli erkekler her ne kadar patriyarkal sistemin erkeklerle tanıdığı ayrıcalıklardan yararlanmaya devam ediyor olsalar da, erkekler arası hiyerarşide alttalar ve bundan ötürü hem normal zamanlarda hem afet sonrasında farklı zarar görebilirlikleri var. Örneğin, afet sonrasında heteroseksüel olmayan erkeklerin de şiddete ve dışlanmaya maruz kaldıkları biliniyor. Kanada'da yapılmış bir çalışma,

erkeklerin, kolonoskopi, rektoskopi gibi kanser tarama yöntemlerinden kaçınmasının ardında, vücutlarına bir cismin girmesinin onları 'kadınsı'laştıracığı kaygısı olduğuna işaret ediyor. Aynı çalışmada, siyahi erkeklerin toplumsal ve ekonomik olarak beyaz erkeklere göre daha düşük bir statüdeyken, toplumda üstün olarak görüldükleri tek konunun cinsel güçleri ve erkeklikleri olması nedeniyle, bu konunun, siyahi erkekler için daha da kaygı verici görüldüğüne değiniliyor.

New Orleans, Afrika kökenli Amerikalıların yoğun yaşadığı bir yer. Burada, kasırga sonrası ortaya çıkan hiper-erkeklik halinin, afet yönetiminin ve ana akım medyanın ırkçı yaklaşımlarının yarattığı öfke ve güçsüzlük hissi ile de tetiklenmiş olabileceği yorumu yapılıyor. Yapılan çalışmalarda afetlerin, afet öncesi dönemdeki toplumsal cinsiyet işbölümünü ve dinamiklerini bazen daha çok güçlendirdiği, bazen de değiştirdiği ortaya çıkıyor. Afetler mevcut sosyal yapıları ve kurumları yerle bir ettiği için, aslında toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı yeni bir işbölümü kurmak için önemli bir potansiyel taşıyor. Ancak bunun için eşitlik perspekti ne dayalı bir afet yönetimi gerekli. Aksi durumda, mevcut toplumsal cinsiyet işbölümünün yeniden tesisi, afet sonrasında hayatta kalanlar için normalleşmenin bir parçası, göstergesi olarak görülebilmekte ve tercih edilmekte. Toplumsal cinsiyete duyarlı afet yönetiminin sadece kadınları değil,

erkekleri de gündeme alması için üç ana sebep bulunmakta.

Bunlardan birincisi, erkeklerin afetlerde toplumsal cinsiyet rollerinden kaynaklanan özel zarar görebilirliklerini azaltmak. İkincisi, afet sonrasında, erkeklerin toplumsal cinsiyet rolleri nedeniyle kadınların artan zarar görebilirliğini azaltmak (Kadınların afet sonrası zarar görebilirliklerini, örneğin afet sonrası artan kadına yönelik şiddeti azaltmanın yollarından biri, erkeklere atfedilen toplumsal cinsiyet rollerini anlamaya ve dönüştürmeye yönelik çalışmalardan geçiyor). Üçüncüsü ise, afet sonrasında toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı yeni bir yaşamın kurulmasını sağlamak.

Bu çerçevede, toplumsal cinsiyete duyarlı bir afet yönetimi için birkaç öneri şöyle sıralanabilir:

- Afet sonrası hizmetlerin planlanmasında ve sunumunda yerel topluluğun da karar mekanizmalarına ve uygulamalara -çalışma alanları kadınlara uygun alanlar/erkeklere uygun alanlar olarak ayrılmadan; kadın ve erkeklere eşit katılım alanları açılarak- dahil edilmesi. Örneğin acil müdahale, arama-kurtarma yeniden inşa çalışmalarına katılmak isteyen gönüllü kadınların ya da bakım hizmetlerinde yer almak isteyen gönüllü erkeklerin bu çalışmalara katılmalarını kolaylaştırıcı planlama ve uygulamalar yapılması.
- Afet yönetiminin bir erkekler kulübüne dönüşmesine izin verilmemesi. Bundan kastedilen,

“

Hicran 19 yaşında.

Almanya'dan tatil için geldiği Gölcük'te misafir olduğu bina yıkılır. Enkazdan yaralı çıkarılan Hicran'ın ambulansla Bursa'ya götürüldüğünü öğrenen ailesi Bursa'ya gidip kızlarını alıp Almanya'ya götürmek isterler. Ancak öldüğü söylenerek bir mezar gösterilince baba, mezarı açtırarak gerçek olup olmadığını bilmek ister.

Mahkeme izni alınarak açılan mezarda Hicran değil bir başkasının olduğu anlaşılınca aile kızlarını aramaya başlar. Kayıpları olan başka ailelerle birlikte arama çalışmaları yalnızca bölge ile sınırlı kalmayıp Türkiye çapında yapılır. Gelen en ufak bir haber için en uzak noktalara gidilir. Bir gün Düzce'den bir polis memuru arayıp, “kızınız burada ... restaurant barda. Çalıştırılıyor. Aradığımı kimseye söylemeyin. Gelin ve kızınızı alın” der. Ancak kayıp yakınlarından birinin komşu bir ilin emniyetine haber vermesi ile işler karışır. Kız orada bulunamadığı gibi aileye haber veren polis de sürgün edilir.

1999 yılından beri aile Hicran'ı aramaya devam ediyor.

”

sadece yönetim kademelerini erkeklerin işgal etmemesi değil, aynı zamanda müdahale mantığının da, patriyarkal örgütlenme modellerinde olduğu gibi merkezi, kamusal alan odaklı ve teknik bilgi ile sınırlı olmaması; yerel, enformel dayanışma ağlarını güçlendirmeye, yerel bilgiye açık olması.

- Erkeklerin erişimine uygun, erkek personelin de görev yaptığı, standart mesai saatleri dışında da hizmet veren, erkeklerin sosyalleştiği alanlara yakın yerlerde konumlanmış psiko-sosyal destek birimleri olması; erkeklerin birbirlerine destek verebilecekleri dayanışma gruplarının kurulmasının kolaylaştırılması.
- Erkeklerin kişisel hayat deneyimleri, kişisel tarihleri, yaşları vb. gibi faktörler de erkekliği nasıl gördüklerini ve deneyimlediklerini ya da bu deneyimlerin nasıl evrildiğini belirliyor. Tek bir erkeklik hali yok. Çeşitli ve değişiyor.

Erkekleri bir bütün olarak ele alıp, rolleri üzerinden genellediğimizde, bu farklılıklardan kaynaklanan özel zarar görübilirlikleri de görünmez kılınıyor. Bu nedenle, afetin ya da afet sonrası hizmetlerin etkisini ölçmek için toplanan verinin, sadece cinsiyet değil, cinsel yönelim, sınıf, ırk, etnisite, din, engellilik vb. üzerinden de ayrıştırılmış olması önemli.

Bir doğal olayı afete dönüştüren, aslında afet öncesi sınıf, cinsiyet, ırk vb.'ye dayalı eşitsizlikler. Bu nedenle, afetten sonra en çok desteğe ihtiyaç duyanlar, afet öncesinde hiyerarşinin alt basamaklarında yer alanlar oluyor. Afet yönetim süreçleri bu eşitsizlikleri beslememeli.

Sonuç yerine, şu iki konuyu da bu süreçlerde dikkat edilmesi gereken hususlar olarak vurgulamak önemli. Bunlardan birincisi, kadınların geleneksel erkek rolü

kabul edilen, ev dışı-özel alan dışı işleri üstlemeleri için olanak yaratırken, erkeklere de tam da buralarda bir alan açmanın zorunluluğu. Aksi takdirde bakım sorumluluğunun halen asli olarak kadınların sorumluluğu kabul edildiği toplumsal yapılarda, müdahalemizin sonucu, sadece kadınların omzuna ikinci bir sorumluluk daha yüklemekten ibaret olur. İkincisi ise, erkeklerin toplumsal cinsiyet rolleriyle bağlantılı olduğu düşünülen şiddet davranışlarının, onları kurban gibi görmemize yol açmamasına dikkat etmek, patriyarkal sistemde nihai olarak ayrıcalıklı ve ezen konumda olduklarını gözden kaçırmamak. Bu, afet yönetiminde toplumsal cinsiyete dayalı bütçeleme yaparken, yani kadın ve erkeklerin hizmet ihtiyaçlarına ayrılacak kaynakları belirlerken, özellikle göz önünde tutulması gereken bir konu.

Kaynakça

- Campbell, H. ve diğ. (Der.) (2006). Country Boys: Masculinity and rural life. University Park, PA: Pennsylvania State University Press.
- Dunn, L. (Der.) (2013). Gender, Climate Change and Disaster Risk Management. Kingston, Jamaica: Institute of Gender and Development Studies Mona Unit, The University of the West Indies and the Friedrich Ebert Stiftung Jamaica and the Eastern Caribbean.
- Enarson, E., & Phillips, B. (2008). Invitation to a new feminist disaster sociology: Integrating feminist theory and methods. B. Phillips & B. H. Morrow (Der.), Women and Disasters: From Theory to Practice içinde (s. 41-74). USA: International Research Committee on Disasters.
- Enarson E. & Chakrabarti D. (Der.). (2009). Women, Gender and Disaster: Global Issues and Initiatives. Thousand Oaks CA: Sage Publications.
- Eriksen, C. ve diğ. (2010). The Gendered Dimensions of Bushfire in Changing Rural Landscapes in Australia. Journal of Rural Studies, 26(4), 332-342.
- Evans J. ve diğ. (2011). Health, Illness, Men and Masculinities (HIMM): a theoretical framework for understanding men and their health. Journal of Men's Health, 8(1), 7-15.
- Fionnuala N. A. (2011). Women, Vulnerability, and Humanitarian Emergencies. Michigan Journal of Gender and Law, 18(1), 1-23.
- Fordham, M. (2004). Gendering vulnerability analysis: towards a more nuanced approach. G. Bankoff, G. Frerks & D. Hillhorst (Der.), Mapping vulnerability: disasters, development and people içinde (s. 174-182). London: Earthscan.
- Haynes, K. ve diğ. (2010). Australian Bushfire Fatalities 1900-2008: Exploring trends in relation to the "prepare, stay and defend or leave early" policy. Environmental Science and Policy, 13(3), 185-194.
- Morioka, R. (Aralık, 2015). Gender Difference in Risk Perception following the Fukushima Nuclear Plant Disaster. Fukushima Global Communication Programme, United Nations University Working Paper Series12. http://collections.unu.edu/eserv/UNU:3355/FGC_WP_12_December_2015.pdf adresinden elde edildi.
- Parkinson, D. & Zara, C. (2013). The hidden disaster: Domestic violence in the aftermath of natural disaster. Australian Journal of Emergency Management, 28(2), 28-35.
- Schumacher, J. ve diğ. (2010). Intimate partner violence and Hurricane Katrina: predictors and associated mental health outcomes. Violence and Victims, 25(5), 588-603.
- The Tsunami's Impact on Women. (2005). Oxford: Oxfam.
- Tyler, M. & Fairbrother, P. (2013). Bushfires are "men's business": The importance of gender and rural hegemonic masculinity. Journal of Rural Studies, 30, 110-119.

2) ♀ LARA YÖNELİK TACİZ ve İSTİSMAR

14.15 - 14.45 ⇒ 1. TUR

14.45 - 15:00 ⇒ 2. TUR

15:00 - 15:15 ⇒ 3. TUR

SORUNLAR / ÇÖZÜMLER

- Kadın & Üreme Sağlığının Erişim → Koordineli Servis Hizmeti
- Tercüman Eksikliği → Multi sektörel Adım
- Şiddet vakalarının Dile Getirilememesi → Kurumlarda Toplumsal Cinsiyet Perspektif: İnsani Yardım Hizmetlerinde Neutrality, Politikalara Üstü
- Ekonomik sıkıntı sebebiyle gerekli temel ihtiyaçlarına erişememesi → Temel ihtiyaçların Analizlerinin Yapılması ve ihtiyaçların sağlanması için koordinasyon STK arası işbirliği

Güvenlik sorunu

3) ♀ TOPLUMSAL NEDEN OLDUĞU

14:15 - 14:45 ⇒ 1. TUR

14:45 - 15:00 ⇒ 2. TUR

15:00 - 15:15 ⇒ 3. TUR

- Toplumsal cinsiyet alanı gibi AAD'ler (bütün hizmetler; problemler) (İhtiyaçlar, politika, yapılar) (Eğitim, iş, sosyal, sağlık)
- Rendite, ihtiyaç, analitik, AAD / Etkinlik Hizmetleri
- Toplumsal cinsiyet insanlık ve özgürlük Okullarda, STK iş dünyası, meslekler
- Kaynakların barınma, eğitim, ulaşımına

ATÖLYE SONUÇLARI

Altı alt atölye çalışması yapıldı.

BAŞLIKLAR:

- AAD'da kadın politikası, yardım çalışanlarının özellikleri ve öncelikleri,
- AAD'da kadın sağlık hizmetlerinin temel sağlık hakları dikkate alınarak düzenlenmesi,
- AAD'da kadın ve kız çocukların zorla evlendirilmeleri, çocuk yaşta evlilikler ve insan ticareti durumlarına karşı koyma
- AAD'da kadınlara yönelik artan taciz, şiddet ve alınan/alınabilecek önlemler,
- AAD'da kadınların toplumsal iş bölümünün neden olduğu zarar görübilirlikleri,
- AAD'da kadınların ve kız çocuklarının zarar görübilirliği, toplumsal duyarlılığın artırılması ve erkeklere yönelik çalışmalar.

Her atölye çalışmasında konu 4 soru ile ele alındı ve irdelendi.

SORULAR:

- Sorun nedir? (Problem tanımı)
- Sorunun tarafları kimlerdir?
- Çözüm önerileri nelerdir?
- Çözümün olası tarafları kimler olabilir?

Atölye konusu – AAD’da kadın politikası, yardım çalışanlarının özellikleri ve öncelikleri

1. Sorun nedir?

- Kadınların eğitime erişememe, dil, etnik farklılıklar, kendini ifade edememe, güvende hissetmeme gibi hayatın gündelik rutininde yaşadıkları dezavantajların afet ve acil durumlarda kat be kat artarak hayatlarını zorlaştırması, tün bu yaşam zorluklarının temelinde toplumsal cinsiyet eşitsizliğini yer alması AAD’da bu keskin hatlarla çizilmesi, tüm grup tarafından kadınların güçlü yanlarının ve mücadele alanların olduğu tespiti de yapıldı.
- Kadınlar yararlanıcı olarak da çalışan olarak da görünür değiller ve karar verici mekanizmalarda yer almıyorlar.
- Kendi ihtiyaçları doğrultusunda dahi fikirleri alınmıyor aktif katılımları sağlanamıyor. Günümüz çalışma koşulların ihtiyaçlarının analizinde sözde danışılmış gibi yapılıyorsa da yardımı alan- veren hayatta kalan değil muhtaç- güçsüz hiyerarşik/eril dilden en çok da kadınlar zarar görüyorlar. Dolayısıyla AAD’da toplumsal cinsiyet eşitliği (TCE) bakış açısının eksikliği nedeniyle hazırlık planlama ve cevap verme alanlarında yer alamıyorlar.
- Toplumsal cinsiyet eşitliğinin insani yardım çalışmalarında ana akımlaştırılmaması.
- İnsani yardım çalışmalarının bağımlılık yaratan, sürdürülebilir olamayan politikalar üretmesi.
- Yardım çalışmaları paramparça, koordinasyon eksikliği var. Kadın kuruluşları bile bu konuda bir araya gelemiyorlar. Konuya farklı yerlerden bakıyorlar. Sivil toplum ağının olmayışı da bu durumun etkisini arttırıyor.
- İş tanımlarında şefkatli, güçlü, hareketli, yardımsever gibi toplumsal cinsiyet normlarını çağrıştıran sıfatlar kullanılması.
- Cinsiyetlendirilmiş veri eksikliği; kadın erkek ya

da cinsiyet yönelimi gibi verilerin görülmediği verilerin işlenmesi.

2. Sorunun tarafları kimlerdir?

- Mülki idare,
- Kadınlar,
- Toplum,
- STK’lar,
- Devletin AAD ile ilgili birimleri (MEB, AFAD vb.).

3. Çözüm önerileri nelerdir?

- MEB TCE duyarlı afet eğitimi vermeli,
- Hak temelli ve toplumsal cinsiyet eşitliği merkezli insani yardım prensipleriyle yardım çalışmaları yürütülmeli ve yapılan yardım çalışmaları cinsiyet üstü olmalı,
- Yardım politikalarından kadınların öncelenmesi, kadınların karar verici pozisyonlarda yer alması (hazırlık, planlama ve müdahale süreölçerinde yer almaları) , yardım çalışanlarına TCE perspektifi sağlanması, çalışmalara kadınların aktif katılım yollarının ve bu konudaki yöntemlerin geliştirilmesi ve kadınların dahil edilmesi,
- Karar fon veren kurumlarla proje çerçevesi çizilirken toplumsal cinsiyet eşitliği norm kabul edilerek çalışma tasarlanmalı ve finansman sahipleriyle STK’lar, bağımsız örgütler, TCE duyarlı kişiler bu görüşmeyi yapmalı,
- Yardım çalışanlarının iş tanımları iş içeriklerine göre tanımlanmalı, cinsiyetlerine ya da sıfatlar içererek tanımlanmamalı,
- Yardım ekiplerinin kompozisyonu hedef alınan yararlanıcı grubun özelliklerine uygun olmalı (dil, cinsiyet, toplumsal cinsiyet vb.),
- Yardım çalışanları arasında da toplumsal cinsiyet eşitliği ve duyarlılığı gözetilmesi mesleki anlamda

çalışanlara kendilerini geliştirmeleri için fırsat eşitliği sağlanmalı. Bu anlamda yardım kuruluşları ve donörler hesap verebilir olmalı,

- Aile ve sosyal politikalar bakanlığı içinde AAD kadın danışma konseyleri oluşsun,
- İhtiyaç analizlerinde cinsiyet yönelimi kadınlar dezavantajlı gruplarla ilgili veriler de yer almalı.

4. Çözümün olası tarafları kimler olabilir?

- Mülki idare,
- Kadınlar,
- Toplum,
- STK'lar,
- Devletin AAD ile ilgili birimleri (MEB, AFAD vb.).

Atölye Konusu: AAD'da kadın sağlık hizmetlerinin temel sağlık hakları dikkate alınarak düzenlenmesi

1. Sorun nedir?

- Yaşama ilişkin var olan cinsiyetçi perspektif,
- Hizmete erişim zorluğu,
 - Hastanelerin koşullarının yetersizliği,
 - Alt yapı ve ekipman yetersizliği,
 - Dil bariyeri,
 - Yoksulluk,
 - Kadının alım gücünün olmaması ve ulaşım sorunu,
- Kanunların uygulanmaması,
 - Kürtaj hizmeti alınmıyor,
 - Keyfi uygulamalar sağlık hizmetine erişimin önüne geçiyor,
- Lojistik destek yoksunluğu,
 - Kişisel bakım ve hijyenik koşulların olmayışı,
- Örneğin; uygun ve yeterli hijyenik ped yok,
- Kültürel ve toplumsal cinsiyet rollerinin getirdiği sınırlandırmalara erişim yok.

2. Sorunun tarafları kimlerdir?

- Hizmet alanlar,
- Hizmet verenler,
- Sağlık Bakanlığı,
- STK'lar,
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı,
- Hastaneler,
- Devlet,
- Hukuk sistemi/Barolar.

3. Çözüm önerileri nelerdir?

- Tercüman temini,
- Sorunun paydaları arasında ortak çalışma kültürünün oluşturulması,

- Hukuki danışmanlık ve hukuk hizmetinin sağlanması/olması,
- Karar vericilere yönelik savunuculuk politikaları geliştirmek,
- İnsani yardım alanında çalışan resmi/özel kurumlarda kadınların zarar görebilirliği ve temel sağlık haklarıyla ilgili bilgilendirilmesi,
- Lojistik olarak müdahaleye hazır olmak,
- Temel ihtiyaçların ihtiyaç sahiplerine ulaştırılması,
- Yapılan çalışmaların/standartların karar vericilere kültürel ve dil açısından adaptasyonun paylaşılması.

4. Çözümün olası tarafları kimler olabilir?

- Hizmet alanlar,
- Hizmet veren personeller,
- Sağlık Bakanlığı,
- STK'lar,
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı,
- Hastaneler,
- Devlet,
- Hukuk sistemi/Barolar.

3. ARAÇLARDA DİRENİŞ SAGLIĞI
 HİZMETLERİNİN TRAFİK SİH
 DİRENTE ALINIRAK DİZAYNLANIŞI
 (1.02.30 2.702.15' 3.702.15'
) hizmete arızın zorluğu
) konuların uygulanması
) fiziksel bakan ve hijyenik koşulları
 - uygun ve güvenli - akıllı?

A woman in a black top is writing on a whiteboard.

A woman wearing a white headscarf and an orange vest with 'Search' and 'M' visible is looking towards the whiteboard.

A woman in a dark top is sitting at a table, pointing towards the whiteboard.

A table with several water bottles and glasses.

A table with water bottles, glasses, and a white mug.

Atölye Konusu: AAD'da kadın ve kız çocukların zorla evlendirilmeleri, çocuk yaşta evlilikler ve insan ticareti durumlarına karşı koyma

1. Sorun nedir?

- Başlıktaki 'erken evlilik' tanımı tartışıldı. Toplumda 14-15 yaş kız çocukları için evlilik çağı olarak görülüyor ve bu yaş evlilik için erken görülüyor. Bu nedenle başlık "ÇOCUK YAŞTA EVLİLİK" olarak düzeltildi.
- Kadının bir meta olarak görülmesi,
- Ekonomik nedenler, krizler,
- Neoliberal politikalar,
- Gelenek, kültür,
- Kadının yük olarak görülmesi,
- Kadının korunması gerektiği düşüncesi,
- Toplumsal değerler,
- Eğitim,
- Güvenlik,
- Din,
- Kız çocuğunun ekonomik değeri,
- Toplumsal cinsiyete bakış açısı,
- Ensest,
- Yasaların caydırıcılığının olmaması,
- Uluslararası STK'ların ve ulusal mekanizmaların bütüncül yaklaşımdan uzak olmaları,
- Mülteci yasasının eksik olması,
- Varolan yasaların uygulanmaması,
- İnsan ticareti bağlamında yalnızca kızların değil erkek çocuklarında da ticari meta olması,
- Sağlık hizmetlerinin yetersizliği,
- Kayıtdışı ekonomi, organ mafyası,
- Organ bağıışı yetersizliği.

2. Sorunun tarafları kimlerdir?

- Kız çocukları, kadınlar,
- Babalar, ailenin erkek büyükleri,
- Toplum,
- Yasalar,
- Dini liderler,

- Siyasi yöneticiler ve yerel temsilcileri,
- Öğretmenler,
- Hukukçular,
- Sağlık personeli.

3. Çözüm önerileri nelerdir?

- Yasalar ve yasaların uygulanması,
- Genç ve yetişkin eğitimi,
- Özellikle kız çocuklarının güçlendirilmesi,
- Erkek çocuğun eğitimi (kızlara bakış açısı),
- Medyanın doğru kullanımı,
- Rehberlik hizmetleri ve ulaştırılması,
- Kadınların özne olarak görülmesi,
- Savunuculuk hakları hem "advocacy" için hem de mağdur açısından,
- Afet ve acil durum öncesi hazırlık olması,
- Afet ve acil durum öncesi korunma mekanizmalarının oluşturulması, bunların Acil Eylem Planlarına konması,
- Ekonomik olarak kız çocukların ve kadınların güçlendirilmesi (meslek sahibi edilmesi),
- Yardım hattı kurulması (çok dilli ve işleyen),
- "Outreach" çalışmalarının devlet ve STK'lar tarafından yapılması,
- Yardım çalışanlarının bu zarar görülebilirlik konusunda bilgilendirilmesi,
- Önceden bu tür zarar görülebileceği bilinerek hukuksal erişim noktalarının bulunması ve bilinmesi.

4. Çözümün olası tarafları kimler olabilir?

- Kız çocukları ve kadınlar,
- Aile,
- Toplum,
- Devlet,
- Medya,
- STK'lar,
- Hukukçular.

Atölye Konusu: AAD'da kadınlara yönelik artan taciz, şiddet ve alınan/alınabilecek önlemler

1. Sorun nedir?

Mevcut toplumsal cinsiyet bakış açısı altında;

- Şiddeti önlemek, durdurmak için başvuramamak, şiddet cezasız kalıyor,
- Şiddeti önleyici hizmetlere ulaşamamak,
- Şiddet karşısında yardım alamamak.

2. Sorunun tarafları kimlerdir?

- Kadınlar- Ayrımcılık yaşayanlar, yoksullar, kimliksizler, afet yaşayanlar,
- Kamu görevlileri,
- Kurum çalışanları,
- Yardım dağıtanlar.

3. Çözüm önerileri nelerdir?

- Çok yönlü bir konu olması nedeniyle ilgili tarafların eşgüdüm içinde çalışması,
- İnsani yardım çalışanlarının insani yardım ilkelerini bilmesi,
- İnsani yardım çalışanlarının cinsiyet eşitliği perspektifine sahip olması,
- Cinsiyet eşitliği ve insani yardım ilkelerinin STK'ların kendi kurumlarında çalışanlarca bilinmesi ve yapılan her projede bu bakış açısının işlenmesine dikkat edilmesi,
- Güvenliğin sağlanması. Yasayı destekleyen sosyal sistemlerin oluşturulması ve yürürlüğe geçmesi,
- Farklı ülke deneyimlerinden yararlanmak üzere bilgi havuzu oluşturulması,
- Yerel deneyimlerden yararlanmak üzere bilgi paylaşılması,
- Acil durum için insan kaynağı oluşturulması,
- Psikolojik destek odası oluşturulması: yardım gereksinimleri ve yardım ediciler için,
- Afet ve acil duruma hazırlık için bunun eğitim

müfredatına/programına konulması, işlerliğinin sağlanması ve izlenmesi,

- Kriz anında servis sağlayıcılara erişilmesini sağlamak üzere son durum listeleri hazırlamak, güncel tutmak ve bunu STK'lar arasında paylaşmak,
- Yardıma ulaşma sorunu olan gruplar için temel ihtiyaçların sağlanması ve bu gruplar için gezici ekipler oluşturulması,
- Kadının sağlık hakları hakkında bilgilendirilmesi,
- İletişim sıkıntısının kalkması için tercüman sağlanması,
- STK'lar arası koordineli çalışılması ve her bölgeye ulaşım sağlanması,
- Şiddet, taciz ve istismar vakalarının dile getirilmesini sağlayacak ortamlar yaratılması,
- Şiddet, taciz ve istismar vakalarında bilgi alımında mağduru koruyacak süreçler izlenmesi vakanın mağdur tarafından tekrar tekrar anlatılmaması,
- İhtiyaç analizinde cinsiyet eşitliğinin temel oluşturması,
- Kadınların afet öncesi şiddet, taciz, istismar konularında eğitilmesi,
- Adli hemşireler: Sağlık kurumlarında çalışan savcılarla birlikte işbirliği içinde çalışan hemşireler gerekiyor.

4. Çözümün olası tarafları kimler olabilir?

- Kadınlar,
- Yerel yönetimler,
- Yerel/ulusal/uluslar arası STK'lar,
- Meslek odaları, örgütleri,
- İlgili devlet birimleri (doktorlar, polisler, öğretmenler, vd.).

SONUÇ: Toplumda cinsiyet eşitliğinin sağlanması yönünde öncelikle kadınların güçlendirilmesi, toplumdaki kadınların kendi yerini sahiplenmesi ve koruması-kendi alanlarını koruması gerekiyor.

Atölye Konusu: AAD'da kadınların toplumsal iş bölümünün neden olduğu zarar görbilirlikleri

1. Sorun nedir?

- Toplumsal cinsiyet eşitsizliği hayatın her alanında olduğu gibi AAD'da da kadınları ve LGBTİ'leri eşitsizliğe maruz bırakmaktadır. AAD'da da bakım hizmetleri sorumluluğunun kadınlara yüklenmesi, şiddet, istismar ve tacizden etkilenebilirliklerini arttırmaktadır. Ailenin ihtiyaçları, kadının ihtiyaçları önüne geçtiği için kadın, temel ihtiyaçlarının karşılanamamasını şikayet olarak dile getirmemeye başlar. Genelde yönetim pozisyonlarında erkeklerin olması kadınların ihtiyaçlarının görünürlüğüne engellemektedir.

örneğin; okuma yazma bilme oranı, kadınların bilgi ve becerileri (yüzme bilme, ehliyeti olması, dil bilmesi, halı dokuma gibi para kazanmasını sağlayacak becerilerinin olması).

2. Sorunun tarafları kimlerdir?

- Erkek egemen toplum, yönetim anlayışı, eğitim sistemi,
- STK yönetimleri,
- Devlet birimleri,
- Kadınlar da dahil toplumdaki bireyler.

3. Çözüm önerileri nelerdir?

- Toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinin insan hak ve özgürlüklerini de kapsayarak ana akımlaşması.
- Eğitim proje/çalışmalarında fon veren kurumların eğitim çalışmalarının sürdürülebilirlik hedeflerine uygun destek vermeleri.
- Eğitim sisteminin yeniden yapılandırılması için eğitim sistemi dışından eğitim odaklı çalışan uzmanların katılımıyla revize edilmesi (STK'lar, MEB, sendikalar, akademisyenler vb.).
- Afet ve acil durumlarda yapılan ihtiyaç analizlerinin yapılan bölgedeki sosyal yapının özelliklerine uygun bir çerçevede kurgulanması ve kadınlar için bu kapsamda özelliklerine uygun uygulama ve çözümlerin bir parçası olmasının desteklenmesi;

4. Çözümün olası tarafları kimler olabilir?

- Okullar,
- STK'lar,
- Medya,
- Devlet,
- Kamu,
- Özel sektör,
- Meslek odaları (HERKES).

Atölye Konusu: AAD'da kadınların ve kız çocuklarının zarar görebilirliği, toplumsal duyarlılığın artırılması ve erkeklere yönelik çalışmalar

1. Sorun nedir?

- Afet ve acil durumlarda kadınların, genç kadınların ve kız çocuklarının zarar görebilirliği, içinde yaşadığımız mevcut durumda da yüksek olduğundan diğer dezavantajlı grupları da unutmadan daha da artarak, elbette sorunlar ve engellerle başa çıkma stratejileri, güçleri ve becerileri olduğu da yadsınmadan, bu grupları daha hassas ve savunmasız hale getirmektedir. Bu konuda toplumsal duyarlılığın henüz istenilen seviyede oluşmadığı atölye çalışmasının başlığından da anlaşılacağı ve katılımcıların da bir daha tespit ettiği üzere bir sorun olarak belirtilmiştir. Ayrıca bu konuda erkeklere yönelik çalışmaların yapılması gerekliliği ve yeterince yapılmadığı da bir eksiklik ve ihtiyaç olduğu durum tespiti yapılmıştır.
- Kadının bir meta olarak görülmesi, ekonomik nedenler, krizler, gelenekçi toplum değerleri ve kültür yapısı, korumacı cinsiyetçilik, buna yönelik farkındalık oluşturacak eğitim eksikliği, güvenlik ile ilgili kaygılar, negatif etkili cinsiyete toplumsal bakış açısı, pozitif etki yapacak uygun düzenlemelerin bulunmaması, toplumsal cinsiyet eşitliği temelli çalışmaların genellikle kadınları hedef alıyor olması ve erkeklere ve karar vericilere yönelik çalışmaların azlığı, afet ve acil durumlar ve göç gibi durumlardan etkilenen kadınları, kız çocuklarını zarar görebilirliklerine oranla korunması için yasaların olmayışı, olsa bile uygulamada yaşanan eksiklikler, insan ticareti ve organ mafyası gibi tehlikeler karşısında risk altında oldukları halde bu konuda duyarlılığın az oluşu, AAD ve göç nedeniyle zarar görebilirliklerine göre sağlık hizmetlerine erişimde yaşanan yetersizlikler gibi nedenler ve beraberindeki sorunlardır.

2. Sorunun tarafları kimlerdir?

- Kız çocukları, kadınlar,
- Kadınların hayatındaki erkekler, babalar, ailenin erkek büyükleri,
- Karar verici konumdakiler ve bu konumda genel olarak görülmesine alışılan erkekler,
- Toplum,
- Yasalar,
- Dini liderler ve kanaat önderleri,
- Siyasi yöneticiler ve yerel temsilcileri,
- Öğretmenler,
- Hukukçular,
- Sağlık Bakanlığı ve sağlık personeli,
- İnsani Yardım Kuruluşları, STK'lar, hayır kurumları, vakıflar, Arama ve Kurtarma Ekipleri, AFAD, Emniyet, Sivil Savunma, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı gibi kamu kurumu ve kuruluşları.

3. Çözüm önerileri nelerdir?

- Yapısal (yasalar ve mevzuat) ve süreç olarak iki başlık altında çözüm önerileri hazırlık çalışmaları, savunuculuk çalışmaları ve uygulamalar.
- Savunuculuk çalışmalarında bu konuda politikaların geliştirmesi, gelişen politikalarla birlikte uygulamada bir savunuculuk çalışmaları ve bu anlamda da sosyal medyanın etkin kullanımı gereklidir.
- Örgün eğitimin içine toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifi yerleştirilerek, bu konuda izleme ve değerlendirme yapılmalıdır.
- İnsani yardım kuruluşları, yardım faaliyeti yürüten STK'lar, Arama ve Kurtarma Ekipleri, Sivil Savunma, AFAD, sağlık kurum ve kuruluşları, ASPB, ilgili tüm kurum, kuruluşlara ve çalışanlarına özellikle de yöneticilerine soruna yönelik farkındalığın ve

duyarlılığın artırılması için eğitimler, çalıştaylar düzenlenmelidir.

- Yukarıda belirtilen organizasyonlarda bir kadın kotası oluşturulmasına yönelik savunuculuk faaliyetleri, hatta aktif, belirleyici, karar verici konumdaki erkek çalışanlara yönelik erkek kotası ve bu durumun izlenmesi ve takip edilmesi.
- Soruna ve çözüme dahil tüm paydaşların, toplumsal cinsiyet eşitliğini temel alacak şekilde ve kadınlar başta olmak üzere tüm dezavantajlı grupların ihtiyaçlarına yönelik ortak bir yaklaşımla hareket edebilmelerinin sağlanması.
- Sadece kadınlara ve kız çocuklarına yönelik değil erkeklerle yönelik de psiko-sosyal destek programları geliştirilmesi ve böylece toplumsal cinsiyet rolleri açısından eve gelir getirmesi beklenen ancak afet ve acil durumlarda önce kendini bu anlamda yani eve ekmek getiren kişi anlamında çaresiz daha sonra da gelen yardımlarla gereksiz hisseden ve belki de bu nedenlerden şiddet üretmeye eğilimli erkeklerin değişen toplumsal cinsiyet rollerinden negatif etkilenmelerini önleyecek çalışmaların düzenlenmesi ve erkeklerin de bu sürece dahil edilmesi.
- Afet ve acil durumlarda zarar görebilirlikleri yüksek kadınlar ve kız çocuklarının bu durumlarını vurgulayan genç ve yetişkin erkek eğitimleri.
- Mahalleler düzeyinde kadınlara ve genç kızlara yönelik afet ve acil durumlarla ilgili kendi zarar görebilirlikleri, özel ihtiyaçları, kaygıları dahil edilerek ve cevap verebilecek, kendilerini bu durumlar yaşanmadan, sırasında ve süresince önlem alabilecekleri, hazırlık, kendi kendine yardım, daha az zarar görme gibi pratikleri afete hazırlık eğitimleri düzenlenmesi ve bu eğitimlere toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinin de yerleştirilmesi.
- Afet ve acil durumlar yaşanmadan önce toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına ve kadına yönelik şiddetin azaltılmasına yönelik çalışmalar yapılması ve bu çalışmaların özellikle de erkekleri hedef grup olarak tasarlanması.
- Toplumdaki kanaat önderlerinin, dini anlamda ve toplumsal olarak sözü dinlenen erkeklerin,

imamlar, din adamları ve öğretmenler dahil edilerek toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifiyle kadınların ve genç kızların güçlenmesinin kendilerini yaşayabilecekleri zararlardan korumaları noktasında afet ve acil durumlarda hayati önem taşıdığı konusunda bilgilendirilmesi.

- Kadına yönelik pozitif ayrımcılık.
- Kız çocuklarının ve kadınların güçlendirilmesi.
- Erkek çocuklarına yönelik eğitimler (kızlara bakış açısı).
- Rehberlik hizmetleri ve ulaşılması.
- Sosyal medyanın savunuculuk faaliyetleri açısından etkin kullanımı.
- Afet ve acil durum öncesi koruma ve korunma mekanizmalarının oluşturulması, bunların Acil Eylem Planlarına konması.

4. Çözümün olası tarafları kimler olabilir?

- Devlet,
- Eğitim kurumları,
- AAD'da müdahale eden resmi kurumlar ve çalışanları,
- İnsani yardım alanında çalışan STK'lar ve çalışanları,
- Gelenekçi ve cinsiyetçi toplum,
- Erkekler,
- Aile,
- Kız çocukları ve kadınlar,
- Medya,
- Kadın örgütleri, hak savunucuları, hak temelli çalışan STK'lar, hukukçular.

15:45 - 15:00 ⇒ 2.TUR
15:00 - 15:15 ⇒ 3.TUR

SORUNLAR ÇÖZÜMLER

- Kadın & Üreme → Koordineli
- Sağlıkta Erişim → Multi sektörel
- Arcüman Eksikliği → Kurumlarda
- İletişim Vakalarının Getirilememesi → Cinsiyet Pa
- İhtiyaç Sıkıntısı → İnsani Yard
- Erişim → Neutrality, Po
- Erişim → Genel ihtiyaç

SONUÇ DEĞERLENDİRMELERİ

Bu çalışmada keşke:.... Bu bir başlangıç, keşke yok sonrası var!

AAD kadın çalıştayında her iki günün sonunda katılımcıların çalıştay değerlendirmelerini almak için form doldurmaları istendi. Formların çıktıkları ile etkinlik günlerinin sohbetlerine bir arada bakıldığında başlığımızdaki cümlelerin genel eğilimi ifade ettiğini görüyoruz.

Katılımcılar 2 erkek dışında tamamen kadınlardan oluştu, oysa çağrılar kurumsal yapılmıştı. Bu da konuya hassasiyet durumu ile ilgili bize önemli bir ipucu verdi. Katılımcılar, çalıştayın bu alandaki ilk ve önemli adımlardan biri olduğu konusunda hem kirdi. Sunumlarda; insani yardım kuruluşlarının, toplumsal cinsiyet eşitliği perspekti eri ve girişimleri bilgilendirici ve ilgi çekici bulundu. Kadın kuruluşlarının; afet ve göç durumlarındaki saha deneyimleri ve verdikleri örnekler de aynı biçimde öğretici bulundu. Katılımcılar üzerinde farkındalık geliştirici etkisine dikkat çekildi. Hatta 2 günün az geldiğini ifade eden katılımcılar da oldu. Konuların daha kapsamlı ve ortak çalışma yöntemi geliştirecek biçimde ele alınması gerektiğine vurgu yaptılar. Aynı zamanda sürdürülebilir bir başlangıç yapıldığı, mutlaka devam adımlarının oluşturulması gerektiği ifade edildi.

Çalışma boyunca kadın dili kullanıldığı ve kadın dayanışmasının önemine dikkat çekildiği belirtildi. Çalıştay için ön bilgi amaçlı hazırlanan çeviri dosyası yararlı bulundu ve kaynaklara erişimin önemine işaret edildi. Çalıştay sonuç kitabının yaygın dağıtımı ve farklı özelliklerdeki kuruluşa ulaşması istendi. Toplumsal cinsiyet eşitliği perspektininin, afet ve acil durum çalışmalarında, özellikle Suriyeli mültecilerle olan çalışmalarda etkili olması için farklı illerde benzeri etkinliklerin yapılması istendi. Kamu kuruluşlarının etkin katılmayışının bir kayıp olduğuna ve sorun çözümlerinde yer almalarının önemine dikkat çekilerek katılımlarını sağlamak için öneriler sunuldu. Ayrıca sorunların tespitine ve çözümlerine yasal haklar

açısından bakabilmek için hukukçuların katılımlarının önemine işaret edildi.

Afetlerden etkilenen kadınların yaşadıklarını dillendirmesinin önemi ve çalışmaların devamında mutlaka yer almaları gerektiği vurgulandı.

Afet ve acil durum çalışmalarındaki tanımların, kadınların farklı zarar görebilirlikleri açısından yeniden gözden geçirilmesi gerektiğine işaret edildi. Atölye konularının daha çeşitlendirilmesi ve spesifik başlıklar seçilerek; örneğin sağlık hizmetlerinden etkin yararlanma, erkeklerin sorun çözümlerine dahil edilmesi, toplumsal duyarlılığın artırılması, çözüme yönelik iletişim ve ağ oluşturma, politika metinleri geliştirme gibi konularda yeni çalışmalar planlanması önerildi.

Çalışmaların, farklı kuruluşların işbirlikleri ile organize edilmesinin etkisini artırıcı özelliğine vurgu yapıldı. Atölyelerde farklı disiplinlerden aktivistlerin bir araya gelmesi ve farklı fikirleri çözüm odaklı tartışması; afetler ve erkeklik, erkeklerin farklı etkilenmesi gibi kadın başlığı dışında konularının da konuşulabilmesi olumlu bulundu.

Katılımcılar arasında iletişimin sürekliliğinin sağlanması, e-mail grupları oluşturulması ve bilgi içeren yayınların paylaşılarak tartışmalarla geliştirilmesi, atölye sonuçlarının yayınlanması, iyi örneklerin paylaşılması, insani yardım standartlarının örnekler ile daha anlaşılır hale getirilmesi, erkeklerin çalışmalara katılması, uygulamaya yönelik adımların hızlı biçimde planlanması; beklentiler ve dilekler arasında en sık ifade edilenlerdendi. Umuyoruz ki burada ifade edilen beklentiler ve dilekleri hep birlikte adım adım hayata geçireceğiz. Bu çok önemli adımın hayata geçirilmesine verdiği destek için Sivil Düşün AB programına ve ekibine teşekkür ediyoruz.

KATILIMCILAR

KURULUŞ İSMİ	KATILIMCI
AAR JAPAN (Association for Aid and Relief, Japan)	Merve Çağşırılı
Afette Rehber Çevirmenlik Grubu	Alev Bulut
Danimarka Mülteci Konseyi	Hülya Mete
Eğitim Sen (Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası)	Halide Dünder
Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi	Sevgi Oktay
Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi	Hatice Kaymakçı
Hayata Destek Derneği	Sema Genel Karaosmanoğlu
Hayata Destek Derneği	Ezgi Emre Stone
İDEMA (Uluslararası Kalkınma Yönetimi)	Begüm Uzun
IMC (International Medical Corps)	Tuğba Kıratlı Spriewald
IMPR (Uluslararası Ortadoğu Barış Araştırmaları Merkezi)	Şule Çelik
KADAV (Kadınlarla Dayanışma Vakfı)	Özgül Kaptan
KADAV (Kadınlarla Dayanışma Vakfı)	Olcay Özgül
KADAV (Kadınlarla Dayanışma Vakfı)	Özge Burak
MAG AME (Mahalle Afet Gönüllüleri Acil Müdahale Ekibi)	Hülya Reis
MAG AME (Mahalle Afet Gönüllüleri Acil Müdahale Ekibi)	Hatice Eraslan
MAG AME (Mahalle Afet Gönüllüleri Acil Müdahale Ekibi)	Nazmiye Karaca
MAG AME (Mahalle Afet Gönüllüleri Acil Müdahale Ekibi)	Hüseyin Karadayı
MAG AME (Mahalle Afet Gönüllüleri Acil Müdahale Ekibi)	Zehra Saday Aygün
Marmara Üniversitesi	Pınar Gülen

KATILIMCILAR

KURULUŞ İSMİ	KATILIMCI
Mavi Kalem Derneği	Günay Kahraman
Mavi Kalem Derneği	Tiraje Zeynep Yüregir
Mavi Kalem Derneği	Gamze Karadağ Koç
Mavi Kalem Derneği	Filiz Ayla
Mavi Kalem Derneği	Zeynep Türkmen Sanduvaç
SGDD (Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği)	Burcu Şen
SGDD (Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği)	Gizem Demirci Al Kadah
Sınır Tanımayan Kadınlar-Göçmen Kadınlarla Dayanışma Ağı	Derya Tekin
Sınır Tanımayan Kadınlar-Göçmen Kadınlarla Dayanışma Ağı	Gülçin Özbey
Şefkat-Der	Türkan Uruk
Türk Tabipler Birliği	Dr. Süheyla Ağkoç Ocak
UNFPA (Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu)	Bora Özbek
VAKAD (Van Kadın Derneği)	Zozan Özgökçe
VAKAD (Van Kadın Derneği)	Mukaddes Pamuk
Afet ve Acil Durum Uzmanı	Nuran Farina
Feminist Araştırmacı	Ayşe Sargın
İnşaat Mühendisi	Gülcan Ay
Sanat Tarihçisi	Gülten Caniklioğlu
Öğretmen	Derya Oktay
Sosyal Araştırmacı	Laurence Monnet

AAD KADIN ÇALIŞTAYI'NA EMEK VERENLER

Genel Koordinasyon ve Hazırlık:

Filiz Ayla, Tiraşe Zeynep Yüregir, Serfe Eşsiz, Gamze Karadağ Koç, Leman Musa, Ece Saka

Genel Moderasyon:

Zeynep Türkmen Sanduvaç

Atölye Moderatörleri:

Gamze Karadağ Koç, Nuran Farina, Tiraşe Zeynep Yüregir

Hazırlık, Tanıtım ve Destek Masası:

Leman Musa, Ece Saka, Merve Kara,
Pınar Karadağ, Zeynep Deniz Tanza

Fotoğraf:

Biray Anıl Birer

Teknik Destek ve Fotoğraf:

Yasir Shakir

Çalıştay Dosyası Çeviriler:

Danende Zeynep Alpar

Sosyal Medya ve İletişim:

İdil Türkmen

Finans Koordinasyonu:

Serfe Eşsiz

